

2/2021

duben
květen
červen

V . ročník

ZHOŘ

ART

Populárně vědecký a odborný občasník
zaměřený na kulturu, umění a výtvarnou pedagogiku

Vydává [SPOLEK PŘÁTEL UMĚNÍ DR.IGORA ZHOŘE](#)
ve spolupráci s *Uníí výtvarných umělců ČR* v Hradci Králové,
uměleckým spolkem *SVATOBOR* v Praze
a *SPOLKEM SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXIBRIS* v Praze

1901 – 2021 -

© ART – TISK ŠUMICE – 2021

**Populárně vědecký a odborný
občasník zaměřený na kulturu,
umění a výtvarnou pedagogiku.**

Vydává

**SPOLEK PŘÁTEL UMĚNÍ
DR.IGORA ZHOŘE**

v Uherském Hradišti
ve spolupráci

s **UNÍÍ VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ**

v Hradci Králové,
uměleckým spolkem

SVATOBOR v Praze

a **SPOLKEM SBĚRATEŮ**

a **PŘÁTEL EXLIBRIS** v Praze

Elektronický časopis **ZHOŘ-ART** je určený
pro příznivce a sympatizanty učení J. A.
Komenského, výt. pedagoga Dr. Igora
Zhoře a pro milovníky umění časů blahé
paměti.

Časopis je nezávislý a jeho obsahem jsou
pouze nepopíratelná a nezvratitelná fakta,
vycházející z doložitelných historických a
dějepisných skutků a pravd založených na
logice a racionální věcné argumentaci.
Nevyhýbá se aktualitám a problematice
současnosti.

Časopis má republikovou působnost, není
specificky regionální a vychází v programu
PDF.

Adresa redakce:

**68731 ŠUMICE 110, okres Uherské
Hradiště**

Telefon (mobil): 723 920 492; 603 984 569

Příspěvky od vybraných dopisovatelů,
příhlášky k účasti na diskuzích... lze
redakci zasílat po telefonické dohodě nebo
na e-mail adresu:

Zhor Art <zhor-art@outlook.com>

**Publikované a editované obrazové i
textové materiály využívají povolených
webových stránek, soukromých
sbírkových archivů a knihoven výhradně
se souhlasem jejich majitelů.**

REDAKCE:

Lumír Stehlik – redaktor literární rubriky

Alena Klímová-Brejchová – spisovatelka, básnička

Vladimír Pospíšil – redaktor výtvarné rubriky
EXLIBRIS a komorní grafiky

Jan Mareček, Ing. Jan Hrdina – kurátoři projektů
a programování galerijních výstav

BcA Irena Goldfinch – Edinburgh, Londýn –

zahraniční zpravodajství z oblasti kultury

Vladimír Kodrta, Ašot Arakeljan

odborné poradenství

Ladislav Bednařík – korektury, recenze, faktografie

PaedDr. Oldřich Páleníček, dr.h.c. – šéfredaktor

Časopis vychází zdarma, šíření e-mailem
povoleno a doporučeno, kopírování zapovězeno

OBSAH čísla 2/2021

ročník pátý

duben, květen, červen

KALENDÁRIUM – ZHOŘ

EDITORIAL

KNIŽNÍ ILUSTRACE DŘÍVE A DNES

MARIE FISCHEROVÁ - KVĚCHOVÁ

SLOVO A ČAS

1620–2020–aneb jak to je S BÍLOU HOROU

Dr. Marie Neudorfllová – Stručné shrnutí kontextu doby.

OSOBNOSTI

BOHUSLAV SCHNIRCH - 120.výročí úmrtí

aneb zapomínané umění

Odešla herečka LIBUŠKA ŠAFRÁNKOVÁ

SVĚT LITERATURY- prózy a poezie

ČESKÁ LITERATURA 1.pol.XX.století *Lumír Stehlik*

BÁSNICKÉ OKÉNKO - *Lumíra Stehlika*

NOVÉ KNIHY

MŮJ MALÝ SVĚT Vladimíra Stibora

Alena Klímová-Brejchová

MAGNEZIA LITERA – KNIHA ROKU 2021

VÝSTAVY – KONCERTY

PRAŽSKÉ JARO, SMETANOVA LITOMYŠL

DVOŘÁKOVA PRAHA, CHADIMOVA FOTOREVUE

KAREL TUTSCH v Hradci – *Vladimír Pospíšil*

Galerie SELAVÍ – výstavní programy

VÝSTAVY V LONDÝNĚ – *Drena Goldfinch*

OLDŘICH PÁLENÍČEK – grafika, ilustrace

galerie Panský dům Uh. Brod – retro autora

ČESKÁ GRAFIKA

VADEMECUM ČESKOU GRAFIKOU II.

BOHÉMOVÉ a jejich KONFRONTACE

V.V.ŠTECH versus EMIL FILLA, JOSEF ČAPEK

a **BOHUMIL KUBIŠTA** (od zloby k nenávisti)

UMĚLCI BEZ PORTFEJE

JAN ZRZAVÝ

SE ZHOŘEM ZA TVORBOU EXLIBRIS

OLOMOUC – *Vladimír Pospíšil*

TISKOVÉ ZPRÁVY

PAVEL HLAVATÝ - *PhDr. J. Tauferová*

Odešli : **Josef Dolívka** – *PhDr. J. Tauferová*

a **Jiří Winkler** – *Marie Moravcová*

PO KONĚVOVI JE NA ŘADĚ ALOIS JIRÁSEK

ZPRÁVY SSPE

POZVÁNKA NA VH SSPE – 26.6.021 – Praha

Podklady pro jednání VH SSPE

OHLÉDNUTÍ S VÝHLEDEM

Doc. PhDr. Felix Černoch, C.Sc.,

Redakční uzávěrka příštího čísla

ZHOŘ - ART č.3 – uzávěrka 15.září 2021

KALENDÁRIUM – ZHOŘ

DUBEN

1.4.1935 - * **JOSEF TOPOL** – čs. básník a dramatik

2.4.1805 - * **HANS CHRISTIAN ANDERSEN** - dánský dramatik a pohádkář

3.4.1911 - * **ANNA MASARYKOVÁ** – historička umění

3.4.1991 - † **GRAHAM GREENE** – angl.spisovatel - („Tichý Američan, „Náš člověk v Havaně“)

3.4.1876 - * **TOMÁŠ BAŤA** - zakladatel obuvnického průmyslu v Československu ve městě Zlíně

4.4.1911 - * **VÁCLAV ČTVRTEK** – čs.spisovatel - Václav Cafourek, známější pod pseudonymem Václav Čtvrtek, byl spisovatel pro děti a mládež, autor povídek, románů a her o současných dětech a populárních pohádkových příběhů. Je považován za pokračovatele klasiků českých pohádek jako je Josef Lada, Ondřej Sekora, Jan Drda....

5.4.1835 - * **VÍTĚZSLAV HÁLEK** – čs. básník

5.4.1895 - * **VLASTIMIL RADA** – čs. malíř

6.4. 1896 – Zahájeny v Athénách první moderní olympijské hry

6.4.885 - + **SVATÝ METODĚJ** – první moravský arcibiskup

8.4. 1891 - * **VLASTIMIL BURIAN** – herec - král komiků

8.4.1936 - + **BOŽENA BENEŠOVÁ** – čs. spisovatelka

8.4.1815 - + **JAKUB JAN RYBA** – čs. skladatel a pedagog

9.4.2020 - † **ZDENĚK JIČÍNSKÝ** – právník, poslanec, filosof
a signatář Charty 77

12.4.2020 - † **BEDŘICH HOUSA** – rytec československých poštovních
známek

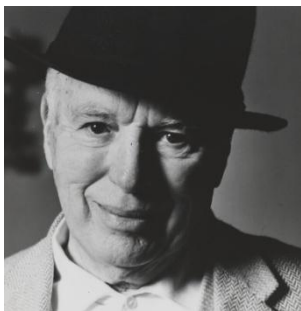
13.4.1920 - * **KAREL OTČENÁŠEK** – arcibiskup královéhradecký

13.4.1906 - * **SAMUEL BECKETT** – irský prozaik, dramatik, nositel Nobelovy ceny

13.4.1685 - † **JEAN de La FONTAINE** – franc. bajkář

14.4.1931 - † **VIKTOR DYK** – čs. básník

15.4.1865 - † **ABRAHAM LINCOLN** – amer. prezident

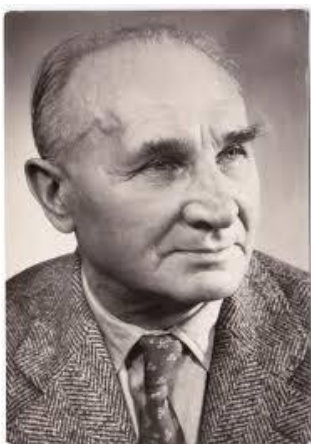
16.4.1889 - * **CHARLIE CHAPLIN** - americký herec, režisér, scénárista
a skladatel

17.4.1826 - * **VOJTĚCH NÁPRSTEK** – čs. cestovatel a průmyslník

18.4.1955 - † **ALBERT EINSTEIN** – něm. fyzik a geniální vědec 20. stol.

19.4.2021 - † **PAVEL DIAS** – český vysokoškolský pedagog a fotograf

20.4.1926 - * **VLADIMÍR PILAŘ** – mistr houslař

20.4.1970 - † **JAROSLAV VOJTA** – český herec, představitel lidových postav se srdcem na dlani. Pro svoje umění byl oblíbenou hvězdou Národního divadla. Svým prostým a srdečným zjevem byl předurčen ke ztvárňování postav poctivých sedláků, starostů či řemeslníků, zahrál si i několik sluhů božích. Současně hostoval v různých pražských divadlech a ochotnických spolcích. I v důchodovém věku pokračoval ve Zlaté kapliče a jedním z jeho největších úspěchů byla titulní role faráře ve francouzské konverzače *Náš pan farář*, která se reprízovala stočtyřiaadvacetkrát. Posledním vystoupením Jaroslava Vojty na jevišti Národního divadla se stal *Trnka v Tylově Strakonickém dudákovi*, kterého odehrál přesně v den svých osmdesátých narozenin. - (nar. *1888 v Kutné Hoře)

20.4.1961 - * **EVA URBANOVÁ** – přední čs. operní pěvkyně. Vystupuje na světových operních scénách včetně milánské La Scaly, Metropolitní opery v New Yorku,... je stálým hostem Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, díky fascinujícímu jevištnímu výrazu a zvučnému hlasu se **Eva Urbanová** stala první dámou české operní scény.

21.4.1910 - † **MARK TWAIN** – americký spisovatel

21.4.1816 - * **CHARLOTTE BRONTEOVÁ** - angl. spisovatelka („Jana Eyrová“)

21.4.1926 - * **OLBRAM ZOUBEK** - čs. sochař

22.4.1976 - + **ALFRÉD RADOK** – čs. režisér, zakladatel Laterny magiky

23.4.1616 - + **WILIAM SHAKESPEARE** – angl. básník a dramatik

23.4.1420- * **Jiří z Kunštátu a Poděbrad** – český král. Usiloval o sjednocení křesťanské Evropy. Od roku 1458 po zvolení českou šlechtou až do smrti roku 1471 byl českým králem. Měl přezdívku „husitský král“. Stal se jediným českým panovníkem, který nepocházel z panovnické dynastie, ale z panského stavu domácí šlechty

23.4.1616 - + **MIQUEL DE CERVANTES** - španělský voják, dobrodruh a spisovatel. Pocházel z rodiny zchudlého šlechtice. V mládí ztratil levou ruku v námořní bitvě. **Byl to** největší španělský romanopisec a autor nesmrtelného Dona Quijota

23.4.1836 - vyšla poprvé poetická báseň Karla Hynka Máchy „MÁJ“

23.4.1866 - * **BOHUMÍR JARONĚK** – čs. malíř a grafik (valašská luhačovská tematika)

23.4.1891- * **SERGEJ PROKOFJEV** – ruský hud. skladatel

23.4.1616 - + **MIQUEL DE CERVANTES SAAVEDRA** – španělský spisovatel

26.4.1986 – těžká havárie atomové elektrárny v Černobylu s tragickými následky

27.4.1791 - * **SAMUEL MORSE** – americký malíř a vynálezce telegrafu

KVĚTEN

1.5.1953 – Televizní studio Praha zahájilo první zkušební provoz

5.5.1940 - * **MARIE NEUDORFLOVÁ – LACHMANOVÁ** - významná česká historička a politoložka. Specializuje se na české dějiny 19. století, osobnost T.G.Masaryka, dějiny ženského hnutí... Absolventka gymnázia v Jičíně a oboru historie na Filozofické fakultě UK v Praze. V r. 1968 působila v exilu v Kanadě, kde získala na Albertské univerzitě v Edmontu titul M.A. z politologie a Ph.D. z historie. Několik let působila jako pedagožka na kanadských univerzitách. V současnosti pracuje v Masarykově ústavu Akademie věd ČR a externě přednáší na Filozofické fakultě UK v Praze. - Ve své publikační a přednáškové činnosti se věnuje českým politickým dějinám od nejstarších dob až do 19. století.

2.5.1925 - + **JAN ŠTURSA** – čs. sochař

5.5.1846 - * **HENRYK SIENKIEWICZ** – polský spisovatel

5.5.1943 - + **FRANTIŠEK XAVER SVOBODA** – čs. spisovatel

6.5.1916 - + **STANISLAV SUCHARDA** – čs. sochař

6.5.1903 - + **BENEŠ METOD KULDA** – národní buditel, na popud Fr. Sušila sběratel valašských pohádek

6.5.1853 - * **EDUARD VOJAN** – čs. herec – vynikající tragéd

7.5.1893 - + **BŘETISLAV BARTOŠ** – malíř, grafik a první ilustrátor
Slezských písní Petra Bezruče – žák Hanuše Schweigra

7.5.1973 - + **EGON HOSTOVSKÝ** - čs. spisovatel a diplomat

7.5.1840 - * **PETR ILJIČ ČAJKOVSKIJ** - ruský skladatel

7.5.1833 - * **JOHANES BRAHMS** – něm. skladatel

8.5.1945 – skončila II. sv.válka

8.5.1903 - + **PAUL GAUGUIN** – franc. malíř, grafik a řezbář – expresionista

9.5.1805 - + **FRIEDRICH von SCHILLER** – něm. básník a dramatik

10.5.1910 - * **ANTONÍN STRNADEL** – čs. malíř a grafik – ilustrátor

11.5.1888 - * **IRVING BERLIN** – americký skladatel ruského původu,
zakladatel moderní populární hudby a světových evegrínů...

12.5.1946 - + **VÁCLAV ŠPÁLA** – čs. malíř

12.5.1820 - * **JOSEF MÁNES** – čs. malíř a ilustrátor

14.5.1998 - + **FRANK SINATRA** – amer. zpěvák

14.5.1863 - * **VILÉM MRŠTÍK** – čs.spisovatel

14.5.1316 - * **KAREL IV. - VÁCLAV KAREL LUCEMBURSKÝ** –
český král a římský císař

15.5.1934 - * **VLADIMÍR BRABEC** - český herec.

16.5.1913 - * **ZDENĚK PLUHAŘ** - čs. spisovatel - romanopisec

17.5.1903 - + **KAREL ŠEBOR** – čs. skladatel a dirigent, příznivec Bedřicha Smetany

18.5. – MEZINÁRODNÍ DEN MUZEÍ

18.5.1920 - * **PAPEŽ JAN PAVEL II. – KAROL WOJTYLA**, polský básník a dramatik, první neitalský papež

20.5.1886 - * **JAN RYPKA** – čs. orientalista, prof. UK v Praze

20.5.1896 - + **CLARA SCHUMANNOVÁ** – něm. klavíristka

21.5.1933 – * **ERAZIM KOHÁK** – filosof, publicista, politolog

22.5.1813 - * **RICHARD WAGNER** – něm. hud. Skladatel

22.5.2021 - † **JIŘINA ŠIKLOVÁ** významná česká socioložka, publicistka a spisovatelka. Vystudovala historii a filosofii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde později sama začala přednášet. V roce 1965 vstoupila do KSČ, kde se po zákazu Literárních novin r. 1967 snažila o reformy v KSČ. Za stranickou skupinu na Filozofické fakultě UK podepsala v roce 1968 manifest Dva tisíce slov. Rok nato byla vyloučena z KSČ. Byla signatářkou Charty 77, během normalizace byla spojku mezi exilem a československou opozicí. Po deseti letech této činnosti byla uvězněna na Ruzyni. Po roce 1990 se Jiřina Šiklová vrátila na Karlovu univerzitu. Založila katedru sociální práce na FF, kterou deset let vedla a dále nevládní organizaci Gender Studies Centrum jako konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti. (*17. června 1935)

22.5.2016 - + **ADOLF BORN** – čs. malíř, grafik.

23.5.2016 - + **ZDENĚK MÉZL** - čs. grafik - dřevorytec

22.5.1885 - + **VICTOR HUGO** – fr. spisovatel, básník a dramatik

22.5.1924 - * **CHARLES AZNAVOUR** – fr. zpěvák, skladatel a šansoniér

23.5.1906 - + **HENRIK IBSEN** – nors. dramatik

23.5.1923 - * **JAROSLAV KALIVODA** – malíř s valašskou tematikou

23.5.1906 - + **HENRIK IBSEN** – norský dramatik

26.5.1900 - * **VÍTĚZSLAV NEZVAL** – čs. básník, dramatik, zakladatel 1.čs.surrealistické skupiny

29.5.1896 - * **ELSA TRIOLETOVÁ** – franc. spisovatelka

29.5.1951 - + **JOSEF BOHUSLAV FOERSTER** – čs.skladatel a varhaník

29.5.1935 - + **JOSEF SUK** – čs. hud. skladatel a houslista

30.5.1778 - + **FRANCOIS VOLTAIRE** – franc. osvícenec – filosof a básník

30.5.1640 - + **PETER PAUL RUBENS** – vlámský malíř (Holandsko)

31.5.1868 - + **FRANTIŠEK SUŠIL** – sběratel lidových písní, kněz

ČERVEN

1.6.1942 - + VLADISLAV VANČURA – čs. spisovatel

1.6.1265 - * DANTE ALIGHIERI - nejvýznamnější italský básník

2.6.1922 - + JOSEF VÁCLAV MYSLBEK – významný čs. sochař

2.6.1952 - * BOHUMIL MATHESIUS – čs - básník a překladatel

3.6.1932 - + RUDOLF KREMLIČKA – čs. malíř

3.6.1875 - + GEORGE BIZET – franc. skladatel

3.6.1801 - * FRANTIŠEK ŠKROUP – čs.skladatel a dirigent

3.6.1971 - + RUDOLF HLAVICA – sochař

3.6.1930 - * VÁCLAV VORLÍČEK – český filmový režisér

4.6.1922 - * VALJA STÝBLOVÁ – čs. prozaička a lékařka. Je autorkou psychologických románů a povídek pro děti. V letech 1945-50 vystudovala medicínu, obor neurologii. V roce 1973 byla vedoucím katedry neurologie a psychiatrie Lékařské fakulty hygienické Univerzity Karlovy (dnešní 3. lékařská fakulta UK). Zde působila až do začátku 90. let. Až do odchodu do důchodu v r.1990 pracovala na neurologické klinice Fakultní nemocnice v Praze na Vinohradech. V r.1986 obdržela literární cenu Hanse Christiana Andersena a v roce 2006 cenu Zlatá stuha. V roce 2007 obdržela Medaili Josefa Hlávky a v roce 2012 Cenu Josefa Hlávky za vědeckou literaturu. Za životopisný román o staviteli a mecenáši Josefu Hlávkově nazvaný Lužanská mše obdržela v r.2010 Cenu Boženy Němcové. (†12. listopadu 2020)

4.6.1931 - * JAN ZÁBRANA, čs.básník a prozaik

16.6.1313 - * GIOVANNI BOCCACCIO - italský renesanční básník a novelista.
Zakladatel italské umělecké prózy.

6.6.1961 - + FRANTIŠEK TRÁVNÍČEK – čs. jazykovědec, filolog

6.6. 1996 - + VLADIMÍR KARFÍK – architekt (čestný občan Bystřice pod Hostýnem)

6.6.1987 - + EDUARD PETIŠKA – čes. básník a prozaik

7.6.1835 - * ADOLF HEYDUK – čs. básník a dramatik

7.6.1781 - Pololožen základní kámen STAVOVSKÉHO DIVADLA V PRAZE
(Otevřeno 21.4.1783)

7.6.1882 - * - RUDOLF TĚSNOHLÍEK – čs. básník a novinář

7.6.1952 - * VÁCLAV HUDEČEK – čs. houslový virtuos

7.6.1961 - † KARLA VOBIŠOVÁ – první čs. profesionální sochařka. Mezi její významná díla mj. patří pomník Elišky Krásnohorské na Karlově náměstí... Vytvoření sochy předcházela pamětní deska upomínající na E. Krásnohorskou. V soutěži na sochu spisovatelky získala Karla Vobišová v roce 1929 první cenu. Mezi její sochařská díla patří mnoho portrétů, především umělců – Jaroslava Vrchlického, Bohumila Kafky, Heleny Malířové, Karoliny Světlé, Karla Hynka Máchy, Fráni Šrámka, ale také S. K. Neumanna a jeho ženy, paní Charlotty Masarykové či Renáty Tyršové, manželky dr. Miroslava Tyrše, jež je umístěna v Tyršově domě na Malé Straně, skladatele Bohuslava Martinů... Je autorkou nádherného stříbrného sousoší sv. Vojtěcha, Radima a Radly v katedrále svatého Víta, Václava a Vojtěcha v Praze.

9.6.1411 – MISTR JERONYM PRAŽSKÝ veřejně spálil tabulku s odpustky papeže na Novém Městě pražském

9.6.2021- † LIBUŠE ŠAFRÁNKOVÁ - česká filmová, televizní a divadelní herečka, (* 7. června 1953)

10.6.1791 - * VÁCLAV HANKA – čs. básník, literární historik a vědec

8.6.1781 - * GEORGE STEPHENSOM – angl. vynálezce lokomotivy

10.6. 1415 – MISTR JAN HUS napsal svůj poslední dopis z Kostnice věrným Čechům

11.6.1776 - * JOHN CONSTABLE – angl. Malíř

11.6.1906 - + FRANTIŠEK BARTOŠ – čs.národopisec

11.6.1881 - Otevřeno Národní divadlo v Praze - za dva měsíce a jeden den divadlo vyhořelo

12.6.1930 - * ADOLF BORN – čs. grafik a ilustrátor

12.6.1946 - + KAREL TOMAN – čs. básník

12.6.1912 - + ZIKMUND WINTER – čs. spisovatel a básník

13.6.1881 - * OTAKAR ŠPANIEL, - čs.sochař a medailér

13.6.1961 - + KAREL ENGLIŠ – čs.politik, filosof

**13.6. 1399, - - † - PETR PARLÉŘ – německý architekt, sochař
a stavitel katedrály Svatého Víta na Pražském hradě**

14.6.1936 - + K.H.CHESTERTON – angl. spisovatel

**14.6.1978 - * FRANTIŠEK PALACKÝ – náš největší národní historik.
Zakladatel uměleckého spolku SVATOBOR**

15.6.1991 - + VILÉM REICHMANN – fotograf a malíř

15. 6 2017 - + OLBRAM ZOUBEK – český sochař

16.6.1940 - † VÍTĚZSLAVA KAPRÁLOVÁ – čs. dirigentka a skladatelka

17.6.1846 - + J.B.GASPARD-DEBURAU – franc. nim českého původu

17.6. 2006 - + VLASTA PRŮCHOVÁ – zpěvačka

17.6.1882 - * IGOR STRAVINSKIJ – ruský skladatel

17.6.1912 - + HANUŠ SCHWEIGER – čs.malíř, grafik a ilustrátor

17.6.2018 - † **GABRIELA VRÁNOVÁ** – česká herečka

17.6.1960 - † **RŮŽENA NASKOVÁ** - česká herečka

19.6.1886 - * **RUDOLF KREMLIČKA** - čs.malíř

19.6.1926 - * **JOSEF NESVADBA** – čs. lékař a spisovatel

19.6.1905 - * **JIŘÍ VOSKOVEC** – čs.divadelní a film.herec

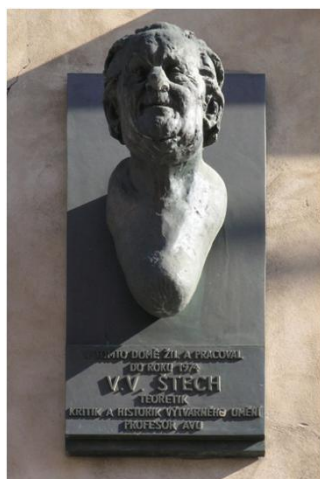
19.6.1941 - * **VÁCLAV KLAUS** – čs. president, ekonom

21.6.1950 - † **FRANTIŠEK TÁBORSKÝ** – básník, spisovatel, překladatel, národopisec

21.6.1621- † **POPRAVA 27 ČESKÝCH PÁNŮ** stavovského povstání
na staroměstském náměstí v Praze

21.6.1905 - * **JEAN PAULE SARTRE** – franc. spisovatel, dramatik a filosof

24.6.1901 - * **MARIE PODEŠVOVÁ** – čs. spisovatelka

24.6.1974 - † **VÁCLAV VILÉM ŠTECH**, významný český historik umění, profesor Akademie výtvarných umění v Praze. PhDr. Václav Vilém Štech byl od počátku své vědecké dráhy úzce spjat s uměleckými dějinami Prahy. Je autorem teoretických studií o pravěkém umění, historických prací ze všech období českého umění, zejm. baroka (Malířství a sochařství nové doby v Čechách.... (*31. března 1885)

26.6.1885 - * **ANTONIE NEDOŠÍNSKÁ** – česká herečka

26.6.1891 - * **VLADISLAV VANČURA**, čs. spisovatel a dramatik

26.6.1861 - † **PAVEL JOSEF ŠAFAŘÍK** – významný slovenský spisovatel, slavista, literární historik, etnograf a jazykovědec.

27.6.1712 - * **JEAN JACQUES ROUSSEAU** - franc. spisovatel, Podstatou jeho učení bylo, že lidé se rodí dobří a kazí se teprve vinou společnosti.

29.6.1374 - † **JAN MILÍČ Z KROMĚŘÍŽE** – předchůdce protikatolické reformace. **Milíč** byl původně notář české královské kanceláře, později populární pražský kazatel. Je pokládán za největšího českého reformního kazatele 14. století. (*mezi 1320 a 1325)

30.6.1992 - † **FRANTIŠEK TOMÁŠEK**, arcibiskup pražský, primas český. František Tomášek působil dlouhou dobu v katolickém školství, zejména jako katecheta a školní inspektor. Oblast výuky a výchovy jej nepřestala zajímat po celý jeho život, napsal a vydal řadu učebnic a populárně-naučných knih na toto téma. V roce 1949 byl tajně vysvěcen na biskupa . V roce 1951 byl zatčen a poté bez soudu poslán na nucené práce.

EDITORIAL

Vážení a milí čtenáři,

vítám Vás na stránkách druhého čísla ZHOŘe v tomto roce. Zaznamenat všechno to dění a všechny dominantní události za uplynulý čas posledních tří měsíců byl nejenom pro mne, ale pro celý štáb naší redakce vskutku úkol nadlidský. Ač se stalo mnoho zajímavých událostí, veselých i smutných, nebylo možné je zachytit dokonce ani v číslech a tabulkách... Existuje ale mnoho dalších redakcí a tak je možné a zcela reálné, že ze záplavy novin a časopisů lze si ten svůj tisk, který vyhovuje naší mysli a našemu srdci - vybrat. Nevnučujeme se!... **Jistě si všichni přejeme, aby aspoň ta nejbližší budoucnost vyzněla pro nás příznivě, abychom netápali v nejistotě a s důvěrou očekávali další hodiny, dny, týdny, měsíce, roky...**

Ovšem abychom tuto budoucnost očekávali v pohodě a nikoliv v napětí, tak proto musíme „něco“ udělat. Nelze se totiž jenom ptát „co bude?“ a zvědavě čekat, ale musíme si předně položit sami sobě otázku i direkt – **co chceme a co budeme dělat!!!** A musíme si na ni věcně a hmatatelně, konkrétně s jasným cílem odpovědět!!! Pokud si vytýčíme plán či program a začneme ho cílevědomě a smysluplně plnit – máme vyhráno a s námi i celá naše společnost. Jeden úkol ze součástí mnoha dalších, by měl ležet na podiu našich aktivit zcela automaticky a samozřejmě. Je to posílení našeho kulturního, vzdělanostního, duševního i duchovního života a osobně se na něm podílet, a pokud to dovolí naše podmínky i organizační schopnosti – zpřístupnit ho i svému nejbližšímu společenskému a rodinnému prostředí.

Letošní rok je nabitý mnoha výročími a není proto výmluvy, že bychom se nemohli podílet na zkvalitnění našeho života. Za doufám odcházející hustou dlouhotrvající a dusivou mlhou nemilosrdné koronavirové pandemie probouzí se opět hudební festivaly, otevírají se divadla, hrady, zámky, kina a galerie, lidé zaplňují obchody a život začíná pomalu zase pulzovat normálním rytmem. Lékaři se vrací do svých ordinací a k běžným úkonům, které posilují i zachraňují naše životy. Tak maně mě napadá, zda vůbec kdy byla v lidském pokolení poskytnuta zdravotní péče v tak obrovském všenárodním rozsahu, jakou máme všichni dnes. Vzpomínám si zcela živě a zřetelně na své rané dětství a poslední dny války... Na potravinové lístky, ale i na šatenky, na nádražích na odstavných kolejích stály vyhořelé vlaky, na březích řek válely se trosky vyhozených mostů, na obloze jsem pozoroval toulavé letky vracející se z leteckých bitev na své základny a na jedné procházce s tatínkem jsem na poli zakopl o botu s ustřelenou nohou. Vyděsilo nás to oba dva. Ještě dlouho maminka měla ve špajzce uschované konzervy UNRA. Z nich jsem měl nejradši pomerančovou šťávu a arašídové máslo.

Jsem generace parních lokomotiv, těžkopádných psacích strojů značky *remington*..., prašných silnic a kočíčích hlav na městských ulicích. Mít kolo a lyže byl pro mě vzdálený sen, a když přišel rok 1953 s měnovou reformou, koupil mně tatínek za všechny naspořené peníze kopací merunu a sestřičce hodinky značky „poběda“... To bylo vše, zůstala jen prázdná portmonka. Srovnávám dobu uplynulou se současností. Nelze popsat. Ani srovnávat. Dnes ve své podstatě žijeme v neskutečném luxusu, aniž bychom si to řádně uvědomovali. Mám dokonce auto – felicii sice starou téměř 20 let, ale jezdí jako čert a pořád je pěkná, dokonce mě povozila i po Evropě - nevyměnil bych ji. V roce 2014 jsme spolu přežili nepěknou bouračku, snad kdybych seděl v jiném autě než ve své škodovce – asi bych už tento editorial nenapsal a vyhnul bych se dokonce i nadcházejícímu dalšímu volebnímu období, v němž už se začínají scházet nervozní i nedočkaví zastupitelé, zkušení odborníci, amatéři i mladí nováčci, radí se a mudrují, mnozí z nich oponují těm co kritizují a dlouhodobě zastávají nesouhlasný postoj a ani neví proč... Na vysoké posty a ještě vyšší platy se už dnes těší i diletanti a amatéři a oponentům zleva či zprava vstávají hrůzou vlasy na hlavě a fackují se i ve sněmovně. Bohužel dnes máme společnost rozdělenou podle různých pohledů na jednu a tutéž věc, která by nám měla být společná. Je to ***Chrám naší vlasti*** – víte jistě dobře, co mám tímto na mysli. Místo abychom stavěli společně tento **chrám porozumění** a vzájemné soudržnosti, tak každý z nás má rozdílný přístup k práci, k životu, k víře... Kdo má ovšem tohle na svědomí? – každý z nás to cítí bohužel různě. Ovšem já nejsem pesimista – věřím v budoucnost a ztrácet drahocenné chvílky blábolením, i kdyby jich bylo milion, nehodlám ani v sebedivočejším snu.

Svým dopisovatelům, čtenářům a členům redakce děkuji za všechny ty krásné příspěvky a těším se na další zajímavá témata, která doufám budou pro nás všechny kvalitním tvůrčím přínosem.

Váš

Oldřich Páleníček

KNIŽNÍ ILUSTRACE DŘÍVE A DNES

MARIE FISCHEROVÁ - KVĚCHOVÁ

Významná česká ilustrátorka dětské literatury

Někdy stačí pohlédnout člověku do tváře a tu náhle jako bychom shlédli celou jeho duši a dokážeme vycítit jeho vztah k lidem, ke společnosti, k přírodě ale především k dětem. K tomu, abychom dokázali proniknout do jeho myšlenek a vycítili i jeho záměry a přání, abychom dokázali souznít s jeho cíli, musíme být obdařeni zvláštním smyslem, kterému říkáme empatie. Ne každý je tímto smyslem obdařen, obzvláště když je pod vlivem cizích, nebo vnucených či nadiktovaných názorů poplatných té či oné době, bohužel ne zrovna souznicích se spravedlivým a objektivním hodnocením. Velmi často se stává, že býváme „přehlasováni“ ve svém nazírání na tu či onu věc nebo dokonce donuceni proti své mysli nesouhlasit s činy, které jsou nám jinak sympatické. V předlistopadovém režimu stalo se obětí nespravedlivého i zlovolného hodnocení mnoho umělců. Jedním z nich byla osobnost nade všechny pochybnosti krásná svým talentem, srdcem a konečně činy, které bohužel byly nezaslouženě podsouvány „pod koberec“. Proč? O kom budeme hovořit – či psát?

Jde o výjimečnou ženu – umělkyni ilustrátorku, malířku a spisovatelku – Marii Fischerovou-rozenou Kvěchovou, těžce se probíjející nepochopitelně zarputilými bariérami mlčení oficiálních vládních a stranických činitelů té doby. Ani dnes to není lepší. Snad závist to byla „renomovaných umělců“, kritiků, publicistů a politických všeználek - mudrlantů, v té době i často negativně ovlivňujících veškeré dění v naší zemi. K nim bohužel patřili i zkušení a znalí odborníci na slovo vzatí, jichž jsem si i já osobně vážil a defakto vážím si jich dosud, ovšem již s výhradami!!!

Není mně proto dosud jasné, proč JUDr., PhDr., profesor pedagogické fakulty, pedagog, výtvarný a literární kritik **František Holešovský**, DrSc., renomovaný, preferovaný a uznávaný výtvarný teoretik, naprosto ve své knize **O ILUSTRÁTORECH PRO DĚTI A MLÁDEŽ** – Marii Fischerovou-Kvěchovou ignoroval a vyškrtl z rejstříku českých ilustrátorů. To samé učinil i v knize **GLOSÝ, psané k vývoji české ilustrace pro děti**. Zde se dokonce „faktograficky“ opřel o tvrzení nějakého asistenta Josefa Nováka ze Státní uměleckoprůmyslové školy v Praze z roku 1935. Ten na prvním sjezdu spisovatelů a ilustrátorů ve svém projevu prohlásil, že mezi dobrou a špatnou ilustrací je ostrá dělicí čára, a že Marie Fischerová-Kvěchová vytváří líbivé kresby dětí, ne však kresby pro děti a že za svou oblibu vděčí více rodičům, než dětem. A tím byla uzavřena kariéra Marie Fischerové.

Nuže podívejme se trochu do životopisu a do celoživotního díla této mimořádné osobnosti:

Vynikající česká malířka Marie Fischerová-Kvěchová (signatura MFK) se narodila 24. března 1892 v Kutné Hoře, ale už ve třech letech se s rodiči přestěhovala do Prahy. V patnácti letech byla přijata na Uměleckoprůmyslovou školu, kde jejími profesory byli E. Krostová, **Jan Preisler, Jakub Schikaneder!!!** a Josef Schusser. Na podzim roku 1913 absolvovala a na doporučení malířky **Zdenky Braunerové** s přítelkyní Boženou Vohánkovou odjela na **studijní pobyt do Paříže**, kde studovala malbu u profesora Nandina. Na začátku první světové války se vrátila do Prahy a provdala se za MUDr. Jana Fischera gynekologa, s nímž měla tři děti. Právě díky jeho povolání se dostala do prostředí nemocnice, kde vznikaly její první kresby novorozenců.

Marie Fischerová-Kvěchová
(1892-1984)

Rodina bydlela v Praze, ale letní byt si našli v Černošicích. Manželé Fischerovi velmi rádi cestovali - především za lidovým uměním výtvarným i slovesným - na Moravu, Slovensko, Podkarpatskou Rus, ale i do Bulharska a Jugoslaviie.

Na cestách MFK sbírala do skicáků mnoho námětů, navštěvovala především etnografické oblasti Čech i Moravy, odkud přivezla mnoho skic lidových krojů. Ty později zpracovávala v ilustrovaných lidových písních, které dodnes vycházejí jako kalendáře.

Byla vynikající kreslířkou a akvarelistkou. **Ilustrovala velké množství dětských knih** a starší generace jistě zná její knížku pro „prvňáky“ - slabikář **POUPATA** od Kožíška (1929).

V roce 1916 vyšla její první knížka lidových písniček **NAŠIM DĚTEM**, poté **DENNÍ ŽIVOT BATOLÁTKA**, Sládkovy **SKŘIVÁNCÍ PÍSNĚ**, **„PACI, PACI, PACIČKY“**, **MŮJ PAMÁTNÍČEK, JARABÁČEK ...** Ještě dnes se setkáme s jejími kresbami na pohlednicích či betlémech. Její dílo **bylo oceněno Zlatou medailí na výstavě v Paříži už v roce 1925!!!**

V meziválečných letech byla vyhledávanou autorkou knih pro děti, ale **po únorové revoluci 1948 jí bylo zakázáno publikovat.**

Zřejmě z důvodu ke tradičním křesťanským hodnotám, které ctíla a samozřejmě se jimi nechala inspirovat ve svých ilustracích i pro děti, jejichž svět ji okouzli na celý život. Spolupracovala především s nakladatelstvím B.Kočího a sklídila mimořádný úspěch knižními ilustracemi **BABIČKY** Boženy Němcové a **BROUČKŮ** Jana Karafiáta.

Je známá především také jako autorka řady plakátů a samozřejmě jako ilustrátorka knih pro děti (především v nakladatelstvích B. Kočího, K. Kožíška nebo E. Fastra) či jako ilustrátorka knih jiných autorů. Věnovala se také figurální a portrétní tvorbě, vytvořila řadu krajinomaleb a sgrafit pro dětskou opatrovnu ve Dvoře Králové i nástěnných obrazů pro školy.

Její kresby našly uplatnění i v oblastech užitého umění, objevují se na pohlednicích, propagačních tiskovinách, kalendářích, dětských dřevěných hracích kostkách...., navrhovala i dětské oblečení a její kresby si našly uplatnění i v mnoha oblastech užitého umění, objevovaly se na dopisnicích, na firemních propagačních materiálech, betlémech, kalendářích, na dětských hracích kostkách, vystřihovánkách, obrazech pro školy, pohlednicích, knihách, její pohádky byly na diafilmech...

Marie Fischerová-Kvěchová se věnovala i textilní tvorbě, navrhovala i ženské oděvy, oblečky pro loutky, dezény potištěných textilií, vystřihovací dětské panenky, vystřihovací lidové betlémy... Byla nesmírně pracovitá a samozřejmě výjimečně kreslířsky nadaná. **Její pohlednice jsou dodnes cenným sběratelským artiklem.**

Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy uspořádalo ve dnech 9. prosince 2016 až 26. března 2017 výstavu děl této umělkyně, která nám dala možnost vrátit se do světa půvabných knih, leporel a dětských památníků a vrátila starší generace do jejich dětských let. Výstava vznikla ve spolupráci s rodinou malířky a Muzeem jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

Rovněž výstava v **Třebechovickém muzeu betlémů**, která se konala ve dnech 17.5.2019 až 29.9.2019, uspořádala přehlídku věnovanou této malířce i jako oděvní a módní návrhářce, autorce dětských knih a širokého sortimentu hraček, pohlednic...

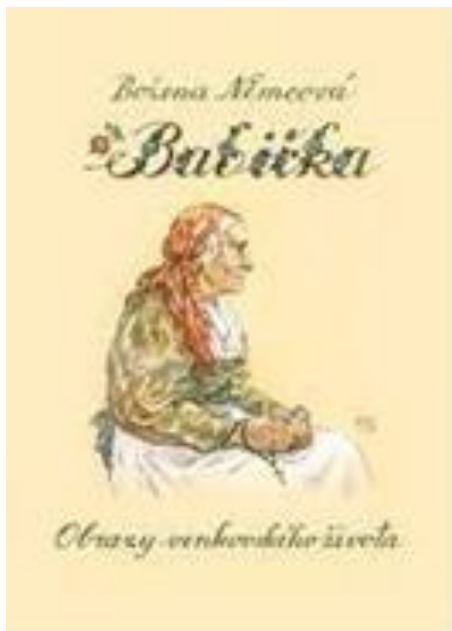
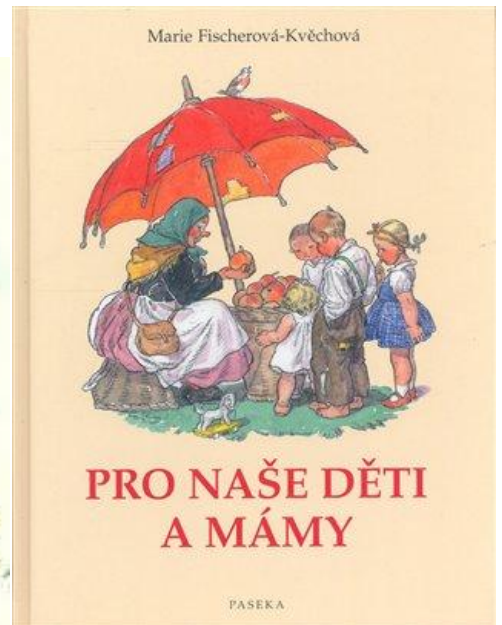

Fenomenálně rozsáhlé dílo české ilustrátorky a malířky Marie Fischerové-Kvěčové nebylo bohužel v odborné literatuře dosud zpracováno a spravedlivě ohodnoceno.

Je zcela pochopitelné, že dnešní představy o dětské ilustraci vychází také ze soudobého životního stylu, rodičovské výchovy a vůbec moderního způsobu života, že vše je ovlivněno obrovským technickým pokrokem, vše je úplně jiné, i hračky jsou jiné než před mnoha desítkami let. I děti se přizpůsobily.

Ta nejdůležitější dokumentace o jejím životě a díle je zatím soustředěna v rodinném archivu autorky ve formě dopisů, fotografií, osobních deníků, výstřížků z novin a časopisů, samozřejmě jejich artefaktů a ve vzpomínkách pamětníků a příbuzenstva její rodiny....

Vynikající česká malířka, akvarelistka a kreslířka Marie Fischerová-Kvěčhová dosud čeká na odborné a spravedlivé zpracování a ocenění. Její celoživotní dílo, nejen ilustrátorské, se stává ozdobou přední české výtvarné tvůrčí komunity vůbec a proto si zaslouží hlubšího badatelského poznání a širšího proniknutí do kulturního povědomí veřejnosti.

Její dílo musí bezpodmínečně vystoupit z nezaslouženého stínu do popředí dějin vývoje české ilustrační tvorby pro děti a mládež. To je úkol pro dnešní i budoucí kunsthistoriky.

Citace z návštěvní knihy výstavy MFK ve Sládečkově muzeu v Kladně (30.11.2012-3.3.2013):

"Velká mistryně Marie Fischerová-Kvěčhová výtvarně a tudíž i citově velmi ovlivnila mé dětství a mládí. Dnes jen obdivuji ohromný rozsah jejího díla a skutečné umění každého jejího obrazu a ilustrace. Slovo nestačí, ale duše je obohacena."

SLOVO A ČAS

PRAVDA O BÍLÉ HOŘE 1620, širší kontext, hlavní rysy....

JAN HUS PŘED KOSTNICKÝM KONCILEM

prohlášení za kacíře vyhlášen za státní svátek České republiky (6.červenec). Připomeňme si jen několik málo faktů, resp. jeho zásluh. Mistr Jan Hus je bezesporu na prvním místě významnou postavou našich dějin.

Narodil se kolem roku 1370 v Husinci a byl římsko-katolickým knězem, reformátorem a kazatelem a bezesporu jedním z nejvýznamnějších českých středověkých myslitelů. Vyučoval na pražské univerzitě a v náboženských pracích kritizoval mravní úpadek církve, za což ho katolická církev označila za kacíře. Následoval kostnický koncil, kde byl jako kacíř odsouzen a následně upálen, neboť odmítl odvolat své učení.

Byl upálen i přes to, že císař písemně zaručil jeho bezpečnost. Jako reformátora jej katolická církev uznala až v moderní době,

kdy tak učinil papež Jan Pavel II., který zřejmě jako polský občan slovanské národnosti lépe pochopil Husovo učení a jeho dědictví v pozitivním vztahu k dějinám a mentalitě českého národa než příznivci radikálního západoevropského katolicismu.

Husův boj za pravdu v intencích středověkého myšlení byl nadčasový a veskrze zázračně hrdinský a co je neoddiskutovatelné – je doložený, faktografický a není opředen žádnými legendami!!! Jeho osobnost jako reformátora je tak výjimečná, že svou skutkovou podstatou stojí na evropském piedestalu na prvním místě spolu s Martinem Lutherem a Janem Wiclefem.

Je mně tedy dost záhadné, odkud se vzala ta odvaha a přesvědčení dát přednost adoraci Janu Nepomuckému před Husem a jeho nám dobře známé legendě, byť i kdyby byla „pravdou“ – pak přesto by musela zásluhově před Husovy skutky daleko ustoupit do pozadí!!! Vysvětlení je jasné: katoličtí Habsburgové musely protestantské a rebelantské Čechy umlčet a rychle nahradit kacíře Husa jiným mučedníkem, který svým osudem aspoň trochu je Husovi podobný, ale proti katolické církvi se nevymezuje. Ve své hlavní podstatě se tento cíl papežskému stolci podařil a dodnes bohužel platí!!! Na řadu dalších otázek jsem našel uspokojující a logické odpovědi u historičky dr. Marie Neudorflové, jejíž texty o této pohusitské a pobělohorské době Vám čtenářům předkládám ku čtení a doufám, že dojdeme k názorovému souznění.

JAN AMOS KOMENSKÝ SE LOUČÍ S VLASTÍ

Oldřich Páleníček

Citace z textů dr. Neudorflové:

PAMÁTNÍK BITVY NA BÍLÉ HOŘE

8. listopad 1620

Stručné shrnutí kontextu doby

„...Je obecně známo, že bitva na Bílé hoře byla násilným koncem náboženské reformace v českém království a začátkem třicetileté války v Evropě. Širší rámec těchto událostí se týkal konfliktů mezi katolickými Habsburky s absolutistickými, centralistickými a expansivními ambicemi a odporem řady vzniklých protestantských zemí v západní Evropě vůči habsburským snahám. **V českých zemích přijalo protestantství kolem 90% obyvatel.** Ve své podstatě se české protestantské stavy na Bílé hoře snažily uhájit svá legitimní práva a privilegia, výdobytky reformace týkající se určitých náboženských i jiných svobod, a státoprávní postavení zemí Koruny české, které se katoličtí Habsburkové zavázaly zachovávat, když byly v

důsledku tureckého nebezpečí neprozřetelně zvoleni na český trůn r. 1526. Ve skutečnosti se téměř od počátku snažili podkopávat a omezovat nejen protestantství i práva stavů a českého státu v zájmu absolutní moci své i katolické církve. **Brzy se opírali o jezuitu, jejichž řád vznikl r. 1540 za účelem potlačení reformačního hnutí v Evropě.**

HLAVNÍ ASPEKTY ČESKÉ REFORMACE V DOBĚ NASTOUPENÍ HABSBUKŮ NA ČESKÝ TRŮN R. 1526

1) **V podstatě Náboženská tolerance** v podobě umírněných Kompaktát pro země Koruny české husitským hnutím a stvrzená papežem r. 1436. Poměr nekatolíků a katolíků v zemi byl 90% ku 10%. Kompaktáta byla sice papežem r. 1462 zrušena, ale na realitě to nic neměnilo až do Bílé hory r. 1620.

Hlavní aspekty Kompaktát se týkaly svobodného hlásání slova božího, přijímání pod obojí jako symbol rovnosti lidí, Čechy byly uznány jako království dvojího lidu, stejná právní spravedlnost a trestání pro všechny, odnětí majetku katolické církvi, která ho nepoužívala k obecnému dobru a ke vzdělání lidu, ale k přepychu církve. Čeština byla úředním jazykem. Nechtě k prázdnému scholastickému vzdělání byla časem nahrazena realističtějšími přístupy (hlavně Chelčický a Komenský), Univerzita Karlova používala dál latinu. Klád se důraz na mravní výchovu v duchu učení Jana Husa. Vznikala bohatá literatura psaná česky. Vzdělanost v českých zemích v té době byla v Evropě výjimečná. **Čeština byla třetím jazykem (po řečtině a latině), do kterého byla přeložena Bible (Bibli Kralická).** Čeština byla používána i v zahraničí. Na rozdíl od katolické církve, která nedovolovala laikům číst Bibli, čtení Bible a diskuse o smyslu čteného, se stalo pravidlem, což rozvíjelo znalosti, myšlení i svědomí. Přestal přepjatý důraz na mysticismus, zázraky a svaté, na nádheru kostelů. Náboženství bylo více spojeno s reálným životem. Ženy byly vnímány jako rovnocenné i rovnoprávné, mohly se vzdělávat i kázat, ale funkce mužů a žen se lišily podle přirozenosti.

SCÉNA Z BITVY – rekonstrukce malířská - I

SCÉNA Z BITVY – filmová rekonstrukce – II

2) Byl odmítnut nezřízený materialismus a dogmatismus katolické církve, ideálem se stala umírněnost, určitá sociální spravedlnost při zachování čtyř stavů, čtvrtý stav měl povinnost robotovat, ale jeho povinnosti byly třicetkrát nižší než v době pobělohorské a v přísně právním rámci.

3) Obecně sociální a právní rozdíly mezi stavy byly oslabeny, městský stav nabyl na významu. V mravním přesvědčení, ve spojení náboženství a života, vynikala hlavně **Jednota bratrská**, kterou v **podstatě založil Petr Chelčický**. Učení Jednoty pronikalo do mnoha zemí, včetně Ameriky. Jejím posledním biskupem byl **Jan Amos Komenský, který svými pedagogickými názory působil v řadě zemí po nuceném odchodu do exilu r. 1628.**

PEČEŤ husitského krále
JIŘÍHO Z PODĚBRAD A Z KUNŠTÁTU

3) **Král Jiří z Poděbrad**

FERDINAND II. ŠTÝRSKÝ HABSBURSKÝ
*9. července 1578 – †15. února 1637
kat českého národa

Panovník byl volitelný, což umožnilo, že po skončení vítězných husitských válek, mohl být zvolen za českého krále r. 1458 Jiří z Poděbrad, ač neměl žádné vazby na evropské panovnické dvory. I v zahraničí byl respektován pro své diplomatické umění. **V duchu českého protestantství usiloval o trvalý mír v Evropě, chtěl založit evropskou mírovou unii, ale to se mu nepodařilo. Naopak, jeho iniciativa vzbudila odpor papeže a katolické šlechty**, neboť expansivní války byly považovány za legitimní pro řešení konfliktů. **Papežem byl český král Jiří z Poděbrad, zvaný husitský, vyloučen z církve a zbaven trůnu. Papež proti němu dokonce zorganizoval křížovou výpravu.** Nakonec došlo k příměří.

Tento pozitivní a unikátní vývoj posiloval jak identitu a integritu českého národa, tak demokratický aspekt jeho mravního povědomí, které se tento demokratizační vývoj jeho odpůrci snažili periodicky násilím zničit.

Už náš renomovaný historik František Šmahel napsal ve svém díle o

husitství, že povědomí Čechů o své národní identitě bylo ve středověku výjimečné. Obecně však od středověku hodnotná kultura, týkající se svobody a úrovně lidí, vyrůstala hlavně ze silných pocitů národní sounáležitosti a odpovědnosti, ale Češi o století Evropu předběhli. Katolická církev do 19. století hlásala, že národy jsou důsledkem hříchu a odpadnutí od víry, ač národy jako dílo boží jsou zmíněny i v Bibli. Svěprávné národy soustředěné na pozitivní rozvoj své kulturní, mravní a sociální úrovně trvale vadí těm, kterým jde o moc, expanzi, ovládnání druhých, zcizování jejich bohatství.

4) **Směrem k rekatolizaci**

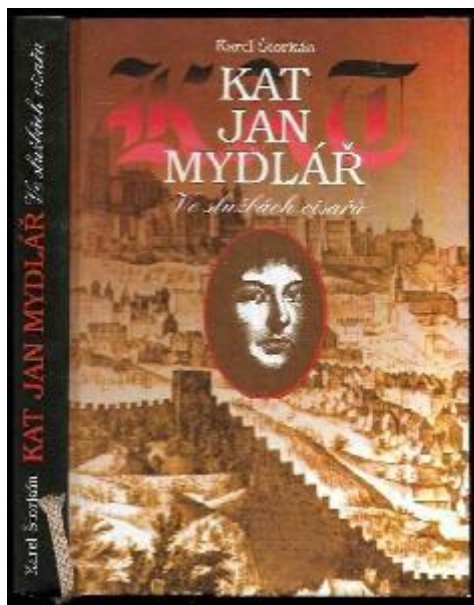
Po zvolení císaře Ferdinanda I. habsburského králem zemí Koruny české r. 1526, se brzy objevily tlaky na oslabení reformačního dědictví v zemích Koruny české a na posilování katolictví s principem poslušnosti absolutní autoritě církve a panovníkovi, nerovností lidí jako dané bohem, důraz na utrpení jako cesty ke spasení, na svědomí podřízené církevní autoritě, na vzdělání jako indoktrinaci církevního ušní, atd. U nižších vrstev měly tyto snahy jen nepatrný úspěch, ale postupně určitý u majetných vrstev. Česká šlechta začala být zvána k císařskému dvoru, aby byla oslabena její loajalita k protestantskému českému národu, případně, aby byla „slavně“ pokatolíčtěna. Dvorský přepych, dary, privilegia, plnily svůj účel, a postupně nastával určitý rozkol mezi reformní šlechtou, z níž část byla zlákána vidinou bohatství a mocí, začala klást větší požadavky na své poddané, čímž zvyšovala sociální odcizení a napětí. Bible přestala být dostupná obecnému lidu, což bylo zvláště Českobratrskou Jednotou vnímáno jako cesta k mravnímu a myšlenkovému zmatku a úpadku. V atmosféře strachu a pronásledování došlo k téměř nadlidskému, ale úspěšnému úsilí, v letech 1579-1593 tajně vydat Bibli v českém překladu, což se podařilo roku 1594 s názvem Bibli Kralická. Čeština byl třetí jazyk, do kterého byla Bible přeložena. (Fragmenty Bible byly do češtiny přeloženy již ve 14. století.)

5) Rudolfův Majestát (1609)

V atmosféře netolerantní mocenské rozpínivosti římsko německých císařů a katolické církve, nepříznivých pro českou reformaci a její výdobytky související s lidskou svobodou myšlení, svědomí, racionalitou, mravností a sepětím náboženství a života, se podařilo českým stavům vymoci na nemocném císaři Rudolfovi II. (1552-1612), sídlícím ještě v Praze, tak zvaný Rudolfův Majestát (1609). Listina podepsaná císařem zaručovala svobodu svědomí i pro poddané, náboženskou svobodu, což byl výrazný znak demokratizace společnosti, v níž měl i třetí stav (měšťané) určitou politickou roli. Panovníka měly volit sněmy (což byl návrat k principu, že český král by volitelný). Požadavek dodržování Majestátu českými stavy na císaři Matyášovi, silně ovlivňovaném jezuitou, byl hlavním bodem jejich sporů a příčinou vzpoury českých stavů proti císaři. Zcela Majestát odmítl jako právní dokument jeho nástupce **Ferdinand II., fanatický katolík**. Konflikt se stal hlavní příčinou stavovského povstání r. 1620. Jeho organizátoři zdůrazňovali, že šlo o povstání proti císaři, ne proti katolíkům.

6) Česká stavovská konfederace

Těsně před povstáním se česká šlechta snažila r. 1619 vytvořit „Českou stavovskou konfederaci“ ve střední Evropě se šlechtou českou, moravskou, slezskou a obou Lužic“. Pojítkem byl hlavně Rudolfův Majestát. Bylo to však pojítko dobrovolné, neboť kromě Čech a Moravy nebyla situace obecného lidu a zřízení u ostatních zemí tak zralá pro přijetí všech principů Majestátu. Profesorka Eva Melmuková nazývá tuto konfederaci „prvním společenským a politickým zřízením

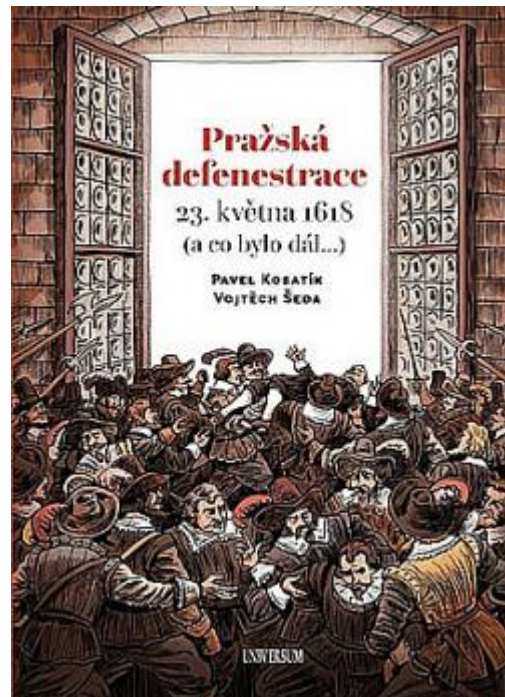

Karel Štorkán
KAT JAN MYDLÁŘ VE SLUŽBÁCH CÍSAŘŮ
SEDISTRA PRAHA - 1997

s demokratickými rysy ve střední Evropě“. Avšak několika desetiletí trvající protireformační úsilí katolické strany mělo již vážné důsledky v oslabení reformace, v postupném odcizování části šlechty a tím i v rostoucí nejednotě. Tím se oslabil potenciál efektivně bránit reformaci s jejími demokratizačními aspekty a tím i úroveň a důstojnou existenci českého národa proti snahám císaře a katolické strany po absolutní moci, proti právním stavům a právního postavení zemí Koruny české, proti rekatolizačním snahám církve a Habsburků. Í

5) Povstání, hlavní aspekty, důsledky

Jak bylo zmíněno nerespekt Ferdinanda II. K Rudolfovu Majestátu deklarováno jako hlavní příčina povstání. V počáteční fázi moravští stavové povstání nepodpořily, ale připojilo se Slezsko. Problém byl, že se povstání nemohlo opřít o protestantské země Evropy, kvůli jejich sporům a poté kvůli uzavřené smlouvě mezi Katolickou ligou a Protestantskou unií, v níž se dohodly, že unie neposkytne českému povstání vojenskou pomoc. Tedy již příprava na bitvu na Bílé hoře měla své slabiny, dokonce se objevila zrada (Mansfeld). Je možné konstatovat, že Protestanty prohraná bitva na Bílé hoře 8. 11. 1620 bylo jen vyvrcholením dlouhodobějších sporů a konfliktů mezi katolicko-císařskou mocí a nedostatečně sjednocenými stavovskými představiteli českého království. Složení vojsk není podstatné, všude bojovali žoldnéři, což je možné najít na Wikipedii. Pro poučení jsou spíše relevantní kritické argumenty francouzského historika Ernsta Denise, dotýkající se nedostatku zodpovědnosti části české šlechty za stav věcí veřejných, včetně opouštění těch principů české reformace, které se týkaly sociální úrovně obecného lidu. Ale bylo jisté také těžké si pro české protestanty představit krutost katolické strany proti českým protestantům, reformaci, celému národu, jaká následovala po jejich vítězství bitvy na Bílé hoře. Nešlo jen o zruďné popravky vůdců stavovského povstání. Pravomoci zemí Koruny české byly drasticky redukovány (Obnovené zřízení zemské 1627, panovnický absolutismus). **Nuceným odchodem přibližně třiceti tisíc protestantských rodin do exilu, válkami a epidemiemi, hladomorem byl český národ redukován ze tří milionů na necelých půl milionu.**

Pavel Kosatík
KNIHA VÁZANÁ – první vydání – UNIVERSUM 2018
– cena 269,-- Kč

Zároveň byl vržen do nevzdělanosti, do bídy, nesvobody, sociálního strádání, včetně hladomorů (robotní povinnosti se zvýšily třicetkrát), do kulturní, mravní a právní prázdnoty, v podstatě do otroctví. Cizí katolická šlechta, která nahradila ze země vyhnanou protestantskou majetnou vrstvu a získala její majetek za desetinu ceny, neměla s obecným lidem slitování. Původně byl český národ určen k vyhlazení, ale nová šlechta potřebovala pracovní sílu. Lid byl násilně pokatoličen, reformační knihy hromadně páleny a zakázány, vzdělání nedostupné, vlastnictví Bible zakázané. Ještě Marie Terezie vydávala krutá nařízení proti kacířům. Němčina nabyla vrchu nad češtinou. Dědictví svobodnější, kulturnější, svobodnější reformace na dvě stě let rozvráceno, ale ne úplně zničeno. Jen v konfliktech s mocenskými vrstvami Evropě šířící se osvícenství a obětavost slabé vzdělané vrstvy české inteligence ho zachránily z neexistence. Pro mnohé kusá znalost české reformace byla velkou inspirací a posilou pro úsilí o více svobody, o národní obrození.

Malířská rekonstrukce staroměstské popravy
27 stavovských pánů dne 21. června 1621

Ideje a osobnosti české reformace byly inspirací i pro T. G. Masaryka, který ji považoval za slavnou dobu české historie, podobně jako české národní obrození. Snahy o obrodu národa a jeho důstojnou existenci padaly na úrodnou půdu většiny poníženého národa.

KŘIŠTOF HARANT Z POLŽIC
Jeden ze 27 popravených českých pánů

Důsledky toho, že demokratizační vývoj k modernímu politicky dospělému českému národu, byl po Bílé hoře násilně přerván (a pak znovu několikrát), neseme do současnosti. I v současnosti se těžko dá očekávat zvrát v přístupu velkých národů a států ve smyslu jejich respektu k malým, k jejich integritě, identitě, k jejich důstojné existenci, možnostem pozitivního rozvoje především vlastními silami. Ovládat slabší, udržovat je v závislosti, zcizovat jejich bohatství, je stále lákavé.

POZNÁMKA NAKONEC:

Každý fanatismus, chorobná touha po moci a bohatství za každou cenu, pohrdání slabšími národy s jejich kulturou a zakořeněností, pohrdání jejich pozitivním mravním a duševním potenciálem, nemůže přinést nic jiného než nesvobodu a destrukci. Jedinou obranou je vzdělanost včetně politické, a politický systém s možností politicky informovaných a vzdělaných občanů efektivně kontrolovat mocenskou vrstvu, neboť nekontrolovaná politická moc má vždy velkou tendenci svou moc zneužívat proti většině, proti

slabším.

Doba po bitvě na Bílé hoře

I na tehdejší dobu to byly strašlivé důsledky pro protestanty prohrané bitvě na Bílé hoře

Nejpodstatnější aspekty doby po Bílé hoře jsou:

Císař Ferdinand II. ruší 23. listopadu Rudolfův Majestát a jmenuje Karla z Lichtenšteina stoupence tvrdého postupu proti protestantům, mistodržitelem v Čechách.

1) Kruté potrestání organizátorů vzpoury proti habsburskému katolickému panovníkovi. To nebylo jen mučení a krutá divadelně zinscenovaná poprava 27 českých pánů na Staroměstském náměstí v Praze 21. 6. 1621 a vystavení jejich st'atých hlav na různých nedostupných místech Prahy, ale i dlouhá vězení pro řadu dalších. Další poprava 18 hlavních představitelů na Valašsku následovala roku 1623...

2) Dr. Melmuk ve svém článku o Bílé hoře naznačuje dvě souběžné fáze: V první fázi probíhá trestání hlavních představitelů povstání, probíhají rozsáhlé konfiskace majetku protestantů, již roku 1524 musí opustit Čechy a Moravu nekatoličtí duchovní.

BOHUSLAV BALBÍN - *3.12.1621 – †29.11.1688
Český kněz a literát, pedagog, historik,
osobnost českého baroka a obhájce českého jazyka

tajně ukrývá knihy, včetně Bible a tam, kde jsou podmínky, se protestanti tajně jednou za čas scházejí. Císařovna Marie Terezie za své vlády vydala několikrát nařízení proti „kacířům“. **Tresty za tyto postoje jsou velmi kruté, včetně tortury a poprav.** Robotní povinnosti se zvýšily třicetkrát ve srovnání s dobou předbělohorskou, nebylo škol, úpadek kultury a sociální úroveň by nesmírný. **Katolická církev vychovávala lidi hlavně k poslušnosti, kontrola smýšlení lidí byla intenzivní, včetně chození do kostela, povinné zpovědi a strašení peklem.** Zvláště lid na venkově se bouřil proti této situaci, která vytvářela sociální i mravní bídu. Povstání byla krutě potlačována. **Ale i mezi katolíky se našli lidé, ba i kněží, kteří byli zhrozeni vývojem. Například horlivý jezuita B. Balbín (1621-1688). Zvláště mu vadil úpadek českého jazyka a literatury. Vycházející katolická literatura neměla téměř nic společného se skutečným životem. Do nemnohých škol, většinou církevních, které existovaly se místo latiny začala zavádět němčina, s následky poněmčování. Období reformace se smělo připomínat jen jako odstrašující hříšné období.** Teprve rozvíjející se osvícenství od konce 18. století začalo pomalu otevírat možnosti se opatrně a se strachem vymaňovat z následků této politické a intelektuálně nesvobody, což pomalu vedlo k českému národnímu obrození, které probíhalo pro Čechy v nepříznivých politických poměrech (i Palacký a ještě více Havlíček neunikli vládnímu postihu za své vlastenectví). Je třeba ještě zmínit, že řada obrozenců byla ovlivněna reformační literaturou, zvláště František Palacký, Karel Havlíček, Augustin Smetana, atd. **A Masaryk na tuto tradici navazoval, zvláště svou filosofií českých dějin, v níž se vracel k české reformaci, zvláště Janu Husovi.** Srovnávat události týkající se Bílé hory a jejích následků by bylo velmi náročné. Snad jen poznámka, že v řadě západních států v podobné době probíhala hnutí proti katolickým Habsburkům, probíhaly války, ale osud zemí Koruny české byl nejhorší. **Jakoby si Habsburkové a katolická církev vylévali zlost ze svých neúspěchů v řadě západních států na Čechy, kteří přitom měli a možná mají přílišnou důvěru v různé smlouvy se silnějšími, místo aby i politicky spoléhali hlavně na sebe a budovali svou sílu mravní, intelektuální, vlasteneckou a pokud možno i vojenskou. Jsme ve středu Evropy a to vyžaduje obzvláštní zodpovědnost a to i za vše pozitivní, co nám předkové předali k opatrování a rozvoji. Index zakázaných knih katolickou církví byl oficiálně zrušen r. 1966** (první takový seznam by vytvořen již v 9. st., ale formálně a oficiálně r. 155.....“

FRANTIŠEK PALACKÝ – český historik
*14. 6. 1798 – †26. 5. 1876

Konec citace textů *dr. Marie Neudorflouvé*

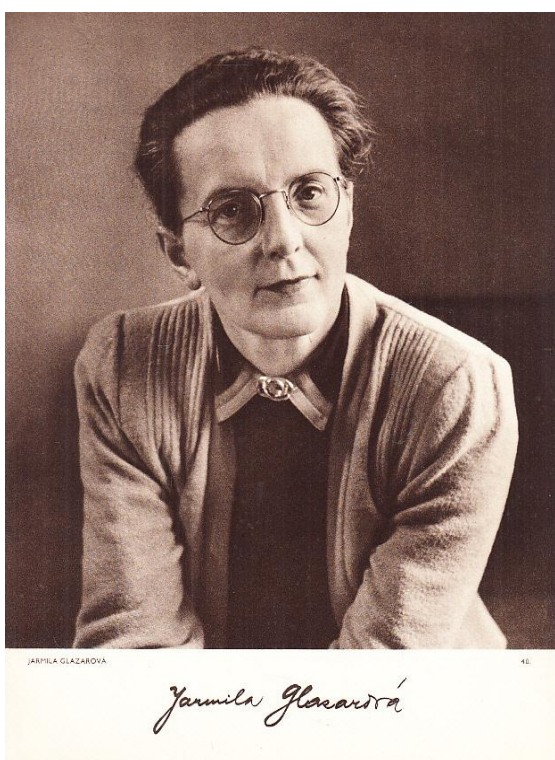
(Viz kalendárium)

ČESKÁ LITERATURA V 1. POLOVINĚ 20. STOLETÍ část IV.

Vážení čtenáři, všechny vás zdravím a vítám vás u dalšího mého článku pro náš občasník, tentokrát už letní. Zaměřit bych se chtěl hlavně na tzv. prodemokratické autory, literaturu katolickou, historickou a taktéž se zmíním o uměleckém, převážně výtvarném sdružení **SURSUM**.

PRODEMOKRATIČTÍ AUTOŘI

JARMILA GLAZAROVÁ (1901-1977)

„Teď teprve chci žít pro někoho druhého, teď teprve miluji, teď je život nádherný a cenu má každý den a žádný nesmí být ztracen.“

„Usilujme o dobrou, inteligentní, samostatnou vyjadřovací schopnost, které je možno se naučit, tak jako se naučíme řemeslu.“

Byla starší ze dvou dcer úředníka (též udáváno správce pivovaru a velkostatku) Gottharda Glazara (1867-??) a jeho manželky Gabriely, rozené Proboštové (1874–1916). Od roku 1902 byla rodina policejně hlášena na Královských Vinohradech (dnes Praha). Brzy jí zemřeli rodiče; matka zemřela 17. 2. 1916), otec s dcerami se odstěhoval do Hořic, kde roku 1917 též zemřel. Jarmila Glazarová a její mladší sestra Irena (*1903) se uchytily v internátní hospodářské a hospodyňské škole v Klimkovicích ve Slezsku, která fungovala za války jako lazaret. Po ukončení války a obnovení školy ji Jarmila Glazarová v letech 1919–1921 vychodila.

V roce 1922 se provdala za Josefa Podivínského (18725-1934), lékaře v Klimkovicích, o 29 let staršího. Život s dr. Podivínským později popsala v knize **Roky v kruhu**. Manžel zemřel náhle, na mrtvici a Jarmila Glazarová se přestěhovala do Prahy.

Po přestěhování do Prahy se Jarmila Glazarová nejprve živila jako telefonistka a písarka. V roce 1935 začala pracovat na **Rocích v kruhu**, ve kterých vypisovala historii svého manželství, aniž by zpočátku měla literární ambice. Již první vydání této prvotiny v roce 1936 bylo příznivě přijato a spisovatelka např. získala **Baťovu literární cenu k uctění památky TGM** 10 000 Kč. Úspěch jí umožnil žít jako spisovatelka z povolání.

Při přípravě svých děl **Chudá přadlena** a **Advent** trávila v letech 1939–1941 několikaměsíční období v Horní Bečvě a okolí.

Jako literátka se Jarmila Glazarová po 2. světové válce věnovala publicistice.

V letech 1946–1948 působila jako kulturní ataše na československém velvyslanectví v Moskvě. Ve volbách v roce 1954 byla zvolena za KSČ do Národního shromáždění ČSR ve volebním obvodu Praha-město. V Národním shromáždění zasedala do září 1956, kdy rezignovala.

Při soudních procesech na přelomu 40. a 50. let se podílela na kampaních s nimi spojených. V roce 1968 na schůzi vedení Svazu československých spisovatelů přednesla projev, v němž vyjádřila lítost nad svou angažovaností v době procesů. Na počátku 70. let podepsala petici ve prospěch politických vězňů. Podpis však zase odvolala kvůli tomu, že petici podepsaly i známé osobnosti opozice.

Byla jí udělena Státní cena 1. stupně za knihu **Leningrad** (1951), dále Československá cena míru (1956) a (1961). V roce 1959 byla jmenována národní umělkyní.

Často pobývala v Turnově a v rodné Malé Skále, kde byla také na lesním hřbitově pohřbena.

Pro beletristická díla Jarmily Glazarové je charakteristický malý počet osob, mezi nimiž je hlavní postavou mladá žena. **Roky v kruhu** jsou historií jejího manželství. Vrcholná díla Jarmily Glazarové vznikla v období První republiky. Nejznámějším se stal **Advent**, který v letech 1939–1988 vyšel česky téměř dvacetkrát a byl překládán. Neméně úspěšná byla **Vlčí jáma**, která vyšla česky dvanáctkrát a byla též úspěšně zfilmována. Po roce 1945 byla její tvorba publicistická.

Beletristická tvorba:

Roky v kruhu - kronika 12let jejího manželství (bylo velmi šťastné), manžel byl lékař; žili v městečku Klimkovice v těsném sousedství Ostravy, popisy prostředí, např. tramvaj Ostrava–Klimkovice

Vlčí jáma (román) - líčí soužití venkovského starosty s jeho stárnoucí despotickou ženou a mladou schovankou

Advent - vrcholné dílo. Tento román je řazen do baladických próz. Matka Františka hledá své ztracené dítě, když ho najde, zachrání ho před jistou smrtí a pomstí se na surovém muži a jeho milence, kteří způsobili její a synovo utrpení. Pro větší důvěryhodnost zde používá severomoravské nářečí.)

Chudá přadlena - (1940)

Roky v kruhu - (1940)

Zahradník Hejduk - (1944)

Zahradník Hejduk a O Liduše, malířce pokojů - (1960)

Publicistika (po r. 1945):

- **Leningrad** (1950); reportážní kniha, v roce 1951 poctěno Státní cenou 1. stupně.
- Výmarský deníček** - (1950)
- Dnes a zítra** - (fejetony - 1952)
- Střední Čechy** - (Obrazovou část Karla Vika doprovázejí texty Jarmily Glazarové, Jana Pilaře, Ivana Skály, 1953)
- Jaro Číny** - (1954)
- Ani dálka, ani cizina** - (1959) - reportážní stati z cest
- Píseň o rodné zemi** - (1960)- budovatelské články a reportáže
- Básník domova** - (proslav k 150. výročí narození Karla Jaromíra Erbena, kresby Václav Sokol, Praha, Památník národního písemnictví, 1962)
- O kráse české řeči** - (1964)
- A přece klasikové** - (1967)
- Místopis srdce** - (1973) - soubor časopiseckých statí z let 1951 – 1972
- Milý a milostný český jazyk** (projevy a pozdravy při festivalech Šrámkova Sobotka, V Sobotce, Středisko městské kultury Sobotka, 2001)

Na náměty románů Jarmily Glazarové byly natočeny filmy:

- **Advent** (1956, režie Vladimír Vlček, hlavní role Nina Jiránková)
- **Vlčí jáma** (1957, režie Jiří Weiss, hlavní role Jana Brejchová, Jiřina Šejbalová, Miroslav Doležal)

Valašské zvyky očima Jarmily Glazarové

Vztah Glazarové k „horalům“ :

Jarmila Glazarová často pobývala v Beskydech a zamilovala si valašský lid. Sledovala jeho život, zvyky a tradice, které shromáždila do knih **Chudá přadlena** a **Advent**.

Děti

Po narození se dítě nejdříve vykoupe. Koupel se provádí v co nejpěknější nádobě, aby byl potomek hezký. „Narodilo-li se děvčátko, voda koupele se trochu osolí, aby až vyroste, bylo chutné. Lžičkou medu se osladí, aby kdys bylo sladké. Přilije se trochu mléka, aby mělo tělo bílé. Na dno se položí věchýtek slámy, aby mu vyrostly dlouhé vlasy. Iněkolik penížků je radno položit do vaničky, aby se děcka drželo bohatství.“

„Chasník se položí na baraní kožuch, aby byl silný a kudrnatý, aby byl teplej náturey a nikdy mu nebylo zima.“

„Zjara a v létě se vynese a položí chvílku na zelený trávník, kam nevkročila ničí noha, aby byl zdrav, svěží a aby rostl krásně a bujně jako tráva.“

Po koupeli se podá dítě matce, aby je políbila.

Důležitý den, který rozhoduje o životě dítěte, je ten, kdy matka potomka odstaví. Položí před něj knihu, růženec, peníze a cukroví. Podle toho, po čem dítě sáhne, se hádá, čím v dospělosti bude, jaká bude jeho povaha a zájmy.

Nemocné děti

Malé děti mohou snadno onemocnět. Nejčastější nemocí je podle horalů „vřed“. Představují si ji jako d'ábla, který ničí tělo a duši. Některé děti se s vředem narodí, pozná se to podle opakujících se křečí. Vřed se může projevit také leknutím. Dítě vyděsí had, kterého uvidí v poledne, kominík, který z dálky vypadá jako čert, či mloci, kteří jsou vtělením hrůzy.

V tomto případě existuje několik způsobů, jak nemoc vyhnat z těla, například strhnout z těla košilku a zakopat ji. Velmi časté je „**okuřování**“, používá se k tomu svatebního věnce či pavího pera, zapálení hromničné svíčky nebo spálení třísek z devíti prahů. Horalé tomuto způsobu věří a používají jej.

Režim dětí

Děti odmalička pomáhají v hospodářství. Ty, které povyrostou, se starají o mladší sourozence. Chlapci pasou od jara do zimy krávy, děvčata chodí od 14 let do služby, aby se naučila práci v domácnosti a přilepšila rodině.

Musí dodržovat školní docházku, ale do výuky zasáhne dvakrát ročně mocnost, a to brambory – když se sází a když se sbírají.

„**Neboť brambory jsou živitelem, jsou hrází proti potopě zoufání a hladu.**“

„**S brambory pracují děti odmalička. Tisíce, tisíce bramborů oškrabou k snídani, obědu i k večeři. Ach, jaká úmorná, jednotvárná práce. Kvůli bramborům taky nejčastěji hledají maminky březový prut. Ogaři mají stero výmluv, hlavně ovšem na učení a na školu, a odbývají škrabání, jak mohou.**“

Slavnost

Slavnosti, které jsou spjaty s vírou, jsou Velikonoce a Vánoce. Horalé také oslavují narození dítěte, úspěšnou sklizeň.

Svatba

Svatba bývá obvykle v sobotu. Nejprve se vydá průvod v čele s ženichem k domu nevěsty. Nevěsta se zamkne a ženichovi se nejprve nabízí jiné převlečené ženy, které on odmítne a vyplatí je. Až pozná svou vyvolenou, následuje snídaneň. Poté se vydají svatebčané do kostela, aby byli snoubenci oddáni.

Svatební hostina se koná v hostinci. Je přichystána spousta jídla a pití, tančí se a zpívá. Občas se také „*povede*“ nějaká hádka či bitka. Největší hostina však čeká doma. Hosté se na ni vydají k večeru.

V noci se vdané ženy ujmou nevěsty, nasadí jí čepce a čekají na ženicha.

Opět mu nabízí převlečené ženy, aby je odmítl a poznal svou manželku. Tímto svatba končí a hosté se rozejdou domů.

„Svatba je největší událostí v životě horalů.

Není to nikterak záležitost dvou mladých lidí, kteří se rozhodnou žít spolu. Je to naopak událost, která se týká dvou četně rozvětvených rodin včetně strýců, tet, švagrů a švagrových. Docela snadno může být na slavné svatbě až osmdesát lidí.

V celém tom ruchu a shonu jsou nakonec ženich a nevěsta složkou docela podřadnou. Dívají se na všechny přípravy a chystání zpovzdálí, osamoceni za předivem svých snů a tužeb a plánů.“

Zvířata

Důležitou roli v životě horala hraje kráva. Jejímu pořízení předchází šetření. Když pak roste, pase se a dává mléko, je majitel spokojen. Než se na jaře poprvé vyžene na pastvu, provede hospodář obřad:

„Uvázal kravám na ocasy po červeném hadříku, proti uřknutí. Na prahu stáje pálil na uhlíčku svěcené byliny a jejich teskným dýmem okušoval těla krav. Vzdušný potůček neslyšně protéká šerem chlěva a jeho korýtkem se vznáší a rozplývá uschlý květ šalvěje a lípy, podražce a křížovance, skropený svěcenou krupějí. Krávy vdechují posvátný kouř i slova modliteb, jimiž se zachvívá vzduch a jejichž ochranná síla je bude provázet po zelené trávě nástrahami nepohod i závratí slunce, ode dneška až do pozdního podzimu.“

Víra

Lidé na horách jsou velmi zbožní.

„Pán Bůh nám nedá zahynout. V objetí horských pásem se lopotíme jako mravenci. Nikdo však není nepatrný tak, aby o něm Pan Bůh nevěděl. Všechny útrapy tohoto světa zdoláme. Ústrky, nedostatek, boře a vichřice, všechna protivenství, která nám může způsobit pýcha a tvrdost hor, zdoláme. Ale my důvěře v Boha, v trpělivé a nenáročné práci vytrváme.“

JIŘÍ ORTEN (1919-1941)

„Čas neléčí, když nechce. Čas je šarlatán.“

„Je zoufalé nemít rozečtenou krásnou knihu, nemít v zásobě nic, co bychom mohli otevřít bez zklamání.“

„Děšť jsou housle pro básníka.“

„Věčný je okamžik a my jsme z okamžiků.“

Narodil se v Kutné Hoře jako druhý syn manželů Eduarda a Bertý Ohrensteinových. Jeho rodiče vlastnili malý obchod se střížním a galanterním zbožím. V letech 1929-1936 navštěvoval místní reálku. Po neúspěšném pokusu o přijetí na konzervatoř odešel do Prahy, aby studoval jazykovou školu. Zároveň pracoval jako archivář karlínské firmy Crediton.

Na dramatickém oddělení Státní konzervatoře hudby, kam vstoupil v roce 1937, absolvoval tři ročníky. Studia přerušil koncem školního roku 1939-1940, kdy byl kvůli svému židovskému původu nucen odejít. Po svém vyloučení publikoval pod cizími jmény: **Karel Jílek, Václav Jílek, Jiří Jakub.**

Aktivně se podílel na přípravě recitačních večerů a studentského divadla, které hrálo v Jednotném svazu na Zbořenci nebo v Umělecké besedě jako Divadlo mladých a uvedlo mimo jiné Ortenovu dramaturgii Jammesova **Anýzového jablka**.

V Apollinairových **Prsech Tiresiových** byl obsazen do role manžela. Kromě Nezvalova **Podivuhodného kouzelníka** vytvořil hlavní postavu ještě v jevištní úpravě Horova **Jana houslisty**, kterou nastudoval režisér Gustav Schorsch.

Pro svou básnickou činnost si zvolil pseudonym **Jiří Orten**. Debutoval v **Mladé kultuře** a **Haló novinách** (1936), kde po určitý čas redigoval rubriku mladých. Kromě toho přispíval do časopisů **Hej rup!**, **Eva**, **Rozhledy**, **Čtete**, **Kritický měsíčník** a jiných.

V halasovské edici První knížky v nakladatelství Václava Petra mu vyšla o tři roky později prvotina **Čítanka jaro**. Uveřejnil ji pod jménem **Karel Jílek**, s nímž spojil i další sbírku veršů, kterou mu Petrovo nakladatelství vydalo pod názvem **Cesta k mrazu**. Soukromý tisk Zdeňka Urbánka k Novému roku 1941 – rozsáhlá báseň **Jeremiášův pláč** – byl již podepsán jménem **Jiří Jakub** stejně jako sbírka **Ohnice**, kterou do edičního plánu Melantrichu zařadil v témže roce A. M. Píša. Sbírkou **Ohnice** se tak stala poslední knížkou, jejíž uvedení se autor dožil. Sám sice ještě uspořádal dvě sbírky – **Elegie** a **Scestí** – ale ty se mohly objevit na knižních pultech až po osvobození.

Poté, co mu v roce 1936 zemřel otec a co jeho starší bratr Ota odešel do Anglie, stal se Jiří oporou matce a malému bratrovi Zdeňkovi. I toto pouto bylo částečně narušené tím, že Orten nesměl opouštět území Prahy. Rozchod s dívkou, k níž se cele upnul, poznamenal zbytek jeho života. Přestože i nadále udržoval styky se svými kolegy sdruženými v neoficiálním klubu *Noc*, byl stále osamělejší. Přinucen okolnostmi střídal byty, střídal zaměstnání. Spolu s básníkem Hanušem Bonnem pracoval v Židovské náboženské obci.

Pozoruhodným svědectvím o Ortenově životě jsou tři knihy jeho deníků – **Modrá, Žíhaná a Červená**, do nichž si zaznamenával své postřehy, básně i výpisky z četby v období od 10. ledna 1938 až do osudného 30. srpna 1941, kdy byl přejat projíždějící německou sanitkou. Následkům těžkého zranění podlehl 1. září 1941 ve věku dvaadvaceti let.

Dílo:

Z jeho díla vyplývá, že měl velký talent, nebyl členem žádné skupiny, ale byl ovlivněn existencialismem. Ortenovo dílo velmi ovlivnilo českou poezii. Jeho poezie vyjadřuje pocity mladých lidí zaskočených a zraněných těžkou dobou.

Čítanka jaro – 1939.

Cesta k mrazu – 1940, původní láskyplný vztah k okolí se mění na beznaděj a opuštěnost – objevují se motivy z Bible. Vydáno pod pseudonymem.

Jeremiášův pláč – vyšla též pod cizím jménem.

Ohnice – 1941 – tuší blížící se konec života.

Většina jeho díla vyšla až posmrtně, po roce 1945.

Elegie.

Dílo Jiřího Ortenu

- **Deníky Jiřího Ortenu** – vyšlo až v roce 1958 – jednotlivé deníky byly pojmenovány podle barvy desek sešitů, do kterých si své zápisy psal – Modrá kniha, Žíhaná kniha a Červená kniha
 - **Eta, Eta, žlutí ptáci** – vyšlo v roce 1966.
-

KAREL POLÁČEK (1892-1945)

„Muži se dělí na dvě skupiny. Jsou zdvořilí a nezdvořilí. Nezdvořilý muž nenabídne dámě své místo. Zdvořilý muž, když postřehne vstupující dámu, zamhouří oči a dělá, jako když spí.“

„Školy nejsou místa, kde se nabývá vzdělání, ale kde se dostávají vysvědčení, která jsou nutná k tomu, aby žák dostal existenci.“

Dílo

Poláček patří k nejvýznamnějším česky píšícím humoristům. Ve svých románech zobrazuje především směšnost i tragiku života „malého člověka“. Některá z děl (**Mariáš a jiné živnosti** (1924), **Hedvika a Ludvík, Hráči**) lze charakterizovat jako specifický „román živnosti“: všechny vystupující postavy jsou výrazně utvářeny svým povoláním nebo zálibou.

Poláčkův styl je většinou lakonický, bezozdobný, antiromantický, i když se i u něj najde přesně odměřený patos (např. **Vyprodáno**). Často využívá s komickým efektem přívlastek stálý (epiteton constans). Pro důsledný odpor k žurnalistické a politické frázi, posmutnělý humor a niterný realismus byl srovnáván s A. P. Čechovem.

Přijetí dobovou kritikou bylo smíšené. Například F. X. Šalda neuznal literární kvality Poláčkovy tvorby. Jazykové prostředky (opakování a sdílení frází), jež Poláček užívá k vystižení omezeného životního a duševního obzoru svých hrdinů, odsuzuje Šalda jako chudobu stylu. A Hlavní přelíčení byla podle Šaldy práce „věcná, suchá, střízlivá až do nudy“. Podobně odsoudil i **Okresní město**. Sebrané spisy Karla Poláčka vyšly v 90. letech v Nakladatelství Franze Kafky.

Povídky a fejetony

První Poláčkova sbírka nese název **Povídky pana Kočkodana** (1922). V knize **Mariáš a jiné živnosti** (1924) podává Poláček „komiku živností“. Povídky **Na prahu neznáma** a **Kouzelná šunka** (F. Borový 1925) lze zařadit do satirické sci-fi. K dalším sbírkám krátkých próz patří **Povídky izraelského vyznání** (1926), **Život ve filmu** (1927), **O humoru v životě a v umění** (1928), **Metempsychóza čili stěhování duší** (1936), **Lidé před soudem** (1938), **Doktor Munory a jiní lidé** (1939). Poláček také sestavil sbírku židovského humoru **Židovské anekdoty** (1933).

V povídce, nazvané „**Poslední svého rodu**“ s podtitulem Úryvek z románu (Metempsychóza čili stěhování duší), ostře kritizoval novou šlechtu, jež se utvořila v Československé republice po pozemkové reformě. Pod maskou šlechtice Oktáva Vraného ztvárnil známého senátora za republikánskou stranu a hlavního redaktora agrárního časopisu Venkov Josefa Vraného, který za pozemkové reformy získal machinacemi a obcházením zákona velkostatek Horní Libchavu. Jeho partnerem je v povídce postava Armand, rytíř z Dubických, představující politického spolupracovníka Vraného Jana Dubického, zemědělského inspektora, poslance za agrární stranu. J. Dubický, člen předsednictva Národní jednoty severočeské, velmi často za Vraným na Českolipsko dojížděl a řečnil zde pro české menšinové spolky. V povídce si obě postavy v dialogu (v herně Šlechtického klubu) stěžují na představu, že by mohli o své majetky přijít.

Žurnalistický slovník s předmluvou Karla Čapka vyšel v roce 1934. V této parodii na výkladový slovník Poláček zesměšňuje soudobou novinářskou frázi.

Humoristické a satirické knihy

Lehká dívka a reportér (1926) je prvním větším dílem Karla Poláčka. Zachycuje novinářské prostředí s postavou redaktora Hirsche. **Muži v offsidu** (1931) byl první Poláčkův román, který zaznamenal výrazný čtenářský úspěch. Děj se odehrává v prostředí fanoušků fotbalových klubů FK Viktoria Žižkov a SK Slavia Praha. V knížce **Hedvika a Ludvík** (1931) humor plyne z převrácení stereotypu pečujících rodičů a neodpovědných dětí (podobně i v knize **Vše pro firmu**).

Knihy **Hráči** (1931) popisuje a charakterizuje hráče mariáše. **Edudant a Francimor** (1933) je povídka pro děti s někdy absurdním humorem. **Hostinec U Kamenného stolu** (1941) je humoristický román, jehož vydání bylo „pokryto“ jménem malíře Vlastimila Rady.

V románu **Dům na předměstí** (1928) si policejní strážník zakoupí dům a terorizuje své nájemníky. **Michelup a motocykl** (1935) je opět satirou na vlastnický pud. Oba romány končí konvenčním happy endem.

Společenský román

Hlavní přelíčení (1932) je první vážný Poláčkův román. Byl inspirován případem loupežné vraždy, která se udála v červenci 1928 v Hostivaři a o jejímž soudním projednávání Poláček referoval. Tragikomický příběh malého člověka, slabocha a naivního snílka, který se v touze po majetku dopustí nejprve podvodu a pak i zabíjí, bývá někdy označován za předstupeň **Okresního města**.

Poláček chtěl napsat román ze života českého maloměsta („...český politický život tkví svými kořeny v rakouské minulosti...“). Vydány byly čtyři díly. **Okresní město** (1936) se odehrává v malém českém městě těsně před první světovou válkou. V díle **Hrdinové táhnou do boje** (1936) propuká válka, lidé „s konzervami a vojenskou výzbrojí vyfasovali i vůli erární“. **Podzemní město** (1937) se celé odehrává na ruské frontě, kde v zákopech vzniklo jakési surogátní podzemní město. Knihy **Vyprodáno** (1939) popisuje poslední rok války, vyhladovělé zázemí a události na italské frontě. Spisovatel v cyklu zobrazuje jednotlivé společenské vrstvy, jejich pravidelné rituály a pevně dané společenské uspořádání. Tímto ustáleným životem neotřese zcela ani taková katastrofa, jakou je světová válka („...válka ... není přece jen s to, aby natrvalo změnila lidské ustrojení a lidské stavovství.“). Ke své tvůrčí metodě spisovatel uvedl: „...mne individuální psychologie neláká tak jako psychologie davu a stavu“; „...aktualita mne neláká, dokud se nestane perpetualitou.“

Poslední díla

Román **Bylo nás pět** napsal Poláček krátce před odchodem do Terezína, poprvé vyšel v roce 1946. Knihy zobrazuje dění na maloměstě tentokrát očima dítěte. Jedná se o mistrovské dílo jazykové komiky. Příhody pěti chlapců jsou psány groteskní kombinací jazyka hovorového, obrátů z dobrodružné četby a slohu povinných školních prací, „nesourodými jazykovými rovinami, v parodii školního, vědomě strojeného vyjadřování. Je zde patrný kouzelný dětský svět bez chtěné naivity a poučování, v přirozeném humoru klukovských her, řečí a anekdot.“

Deník, který si Poláček psal v roce 1943 před odchodem do Terezína, byl poprvé vydán v roce 1959 pod titulem **Se žlutou hvězdou**.

Námět nebo spolupráce na scénáři

Muži v offsidu (1931)

Obrácení Ferdyše Pištory (1931) podle stejnojmenné divadelní hry Fr. Langera

Načeradec král kibiců (1932)

Dům na předměstí (1933)

U nás v Kocourkově (1934)

Včera neděle byla (1938)

Filmové adaptace

Hostinec „U kamenného stolu“ (1948)

Hlavní přelíčení (TV film, 1971)

Dohazovač (TV film, 1971)
Michelup a motocykl (TV film, 1972)
Uctívá poklona, pane Kohn (TV seriál, 1992)
Z deníku žáka III.B aneb Edudant a Francimor (TV seriál, 1993)
Michelup a motocykl (TV film, 1994)
Bylo nás pět (TV seriál, 1994)
Doktor Munory a jiní lidé (TV film, 1997)
Vše pro firmu (TV film, 1998)

EDUARD BASS (1888-1946)

„A takový generál Bass byl v Červené sedmě Eduard Bass, který byl tvůrcem literárního a zvláště politického charakteru jejího programu. A byl to skutečně generál Bass, který Sedmě velel a vedl ji nejprve vedle Červeného a pak sám až do svého odchodu. Jeho autorita byla většinou uznávána, i když se někdy sedmičkářům zajídala...Když pak převzal funkci ředitelskou v Sedmě, proměnil se v důstojného obřadníka, vrátil se do své ředitelské role, kterou před tím v Rokoku svého času zastával.“

- Jiří Červený

(český kabaretiér, humorista, spisovatel a hudební skladatel)

Vystudoval v Praze staroměstskou reálku, vyučil se v obchodě svého otce kartáčnictví a studoval ve Švýcarsku a Německu. Od roku 1910 vystupoval jako recitátor a zpěvák v Schöblově kabaretu U Bílé labutě. Jednalo se o spolutvůrce literárního kabaretu Červená sedma. Spolupracoval se satirickými časopisy a spolu s několika karikaturisty vydával **Letáky**.

Působil jako fejetonista, reportér, soudničkář a divadelní kritik. Vydával kabaretní texty v edici **Syrinx** a satirický časopis **Šibeničky**. Později byl ředitelem v pražských kabaretech **Červená sedma** a **Rokoko**. V letech 1920–1942 působil jako redaktor **Lidových novin**. V době od května 1933 do 31. prosince 1938 byl jejich šéfredaktorem.

Dílo

Pegas k drožce připřažený (1916)
Jak se dělá kabaret? (1917)
Náhrdelník: Detektivní komedie o jednom aktu (1917)
Fanyнка a jiné humoresky (1917)
Letáky, 1917–19 (1920)
Letohrádek Jeho Milosti a 20 jiných humoresek z vojny vojenské a občanské (1921)
Případ čísla 128 a jiné historky (1921)

Klapzubova jedenáctka (1922) – příběh otce, který má jedenáct synů, ze kterých vytvoří profesionální, neporazitelný fotbalový tým. Bass se zde humornou formou zamýšlí i nad etikou a profesionalitou sportu. Roku 1938 natočil na motivy tohoto románu **Ladislav Brom** stejnojmenný film a v roce 1968 **Eduard Hofman** stejnojmenný televizní seriál.

Potulky pražského reportéra (1929)
Šest děvčat Williamsonových a jiné historky (1930)

To Arbes nenapsal, Vrchlický nebásnil (1930)

Umělci, mecenáši a jiná čeládka (1930)

Holandský deníček (1930)

Divoký život Alexandra Staviského (1934)

Čtení o roce osmačtyřicátém – (1940)

Potulky starou Prahou – vycházelo v letech 1921 až 1941

Cirkus Humberto (1941) – román byl zamýšlen jako povzbuzení českého národa, vyzdvihovány jsou spravedlnost, přímost, tížádost, ... Bass zde na pozadí cirkusu sleduje tři generace cirkusáků. Ústřední postavou je Vašek Karas, syn šumavského zedníka, který odejde k cirkusu, nakonec se ožení s dcerou ředitele a sám se později stane ředitelem cirkusu, předtím však vystřídá mnoho různých profesí u cirkusu. V roce 1988 natočil režisér František Filip stejnojmenný televizní seriál na motivy toho románu.

Lidé z maringotek (1942) – soubor povídek z cirkusového prostředí. Tzv. cirkusový dekameron. V roce 1966 vznikl stejnojmenný film.

Pod kohoutkem svatovítským (1942) – výbor z povídek

Kázáníčka (1946)

Posmrtně

Křížovatka u Prašné brány (1947)

Povídky (1956)

Rozhlásky (1957)

Pražské a jiné historie (1968)

Na lodi za pohádkou (1969)

Kukátko (1970) – obsahuje oddíly Rozmarná vyprávění, Kukátko, Staropražské motivy

Postavy a siluety (1971)

Moje kronika (1985) – životopisná koláž z pozůstalosti

Malá skleněná gilotinka (1999)

Po stopách broumovských medvědů (1992)

Koráb pohádek (2016)

Filmové adaptace

- **Klapzubova jedenáctka** (1938), český film, režie Ladislav Brom, v hlavních rolích Theodor Pištěk, Antonie Nedošinská, Fanda Mrázek, Raoul Schránil a další.
- **Lidé z maringotek** (1966), český film, režie Martin Frič, v hlavních rolích Jozef Kroner, Jan Tříška, Emília Vášáryová, Martin Růžek, Dana Medřická a další.
- **Klapzubova jedenáctka** (1968), český televizní seriál, režie Eduard Hofman, v hlavních rolích Jiří Sovák, Vlasta Chramostová, Josef Hlinomaz, Miloš Kopecký, Jiřina Bohdalová, Peter Ustinov, Jan Werich a další.
- **Cirkus Humberto** (1988), česko-německý televizní seriál, režie František Filip, v hlavních rolích Martin Růžek, Dagmar Veškrnová, Radoslav Brzobohatý, Jaromír Hanzlík, Werner Possardt a další

JAN WEISS (1892-1972)

„Existuje vzájemná úmluva mezi autorem a čtenářem: Uvěř mi, na nic se neptej a poletíme!“

Studium gymnázia začal v Hradci Králové (1905–1908), dokončil jej a maturoval roku 1913 ve Dvoře Králové. Pak začal ve Vídni studium práv, ale v roce 1914 musel narukovat do první světové války. Bojoval na ruské frontě. V roce 1915 byl u Tarnopolu zajat a zbytek války prožil jako zajatec – prošel zajateckými tábory **Tockoje**, kde prodělal skvrnitý tyfus, a **Berezovka** na Sibiři. Roku 1917 se přidal k československým legiím, k záložnímu pluku v Žitomiru. Zde začal psát. Po návratu do Československa (1920) působil na ministerstvu veřejných prací. Po okupaci musel v roce 1942 odejít do výslužby, ale v roce 1945 se na ministerstvo vrátil. Od roku 1947 se věnoval pouze literatuře. V roce 1957 obdržel titul zasloužilého umělce.

Dílo

První povídky tiskl od roku 1924 časopisecky, ovšem prvním literárním dílem zachovalým v rukopise bylo drama **Penza** z roku 1918. Jeho první knihy byly vydány v roce 1927. První román, **Dům o tisíci patrech** (1929), jej řadí k českým zakladatelům sci-fi. Pozdější dílo je tematicky rozmanité, tato díla se velmi často zabývají prolínáním snů a skutečnosti. V povídkách napsaných po druhé světové válce se zabýval budoucností. První Weissova otištěná práce se příznačně jmenovala *Sen*. Název symbolicky předznamenává celé jeho dílo. Sen se totiž stal základem rozmanitých světů s jeho pomocí Weissem vybudovaných.

1. světová válka

Přímá inspirace 1. světovou válkou je ojedinělá a nacházíme ji v povídce **Bláznivý regiment** (1930).

Tockoje

Vedle zmíněné reflexe války jsou odrazy zážitků ze zajateckého tábora Tockoje, ve kterém se Weiss po zajetí na ruské frontě ocitl, daleko četnější, mají vliv na zformování Weisse jako spisovatele, zasáhly jej v podstatě na celý život a stejně tak se stále derou do jeho díla a formují je. Táborový život došel realistického zpodobení ve třech prózách sbírky **Barák smrti** (1927). Další tři povídky **Baráku smrti** vycházejí z Weissovy lágrové zkušenosti s tyfem. V próze Horečka jde o první náčrt reálného děje románu **Dům o 1000 patrech**. Obsáhlejší povídku **Barák smrti** a povídku **Generál Weiss** sloučil v dramatický tvar, který zůstal v rukopisu (**Usnul komediant...**).

V uvedených povídkách se v konfrontaci setkává sen s realitou a vidíme jeho přerůstání do fantastických vidin. V povídce **Poselství z hvězd** (později pod názvem **Apoštol**) člověk v ní ze světa, v němž nelze žít, utíká do světa horečnatých halucinací jako jediné naděje. Jejich fantastický svět se v podstatě osamostatňuje v románu **Dům o 1000 patrech** (1929). Román dokládá, že si Weiss uvědomil, jak velký dar tyfové sny byly, a že jej navíc dokázal vrchovatě využít. Díky této inspiraci mohl vystavět celý fantastický svět, který je ve skutečnosti šíleným snem tyfem nemocného zajatce blouznícího na pryčně baráku v lágru. Je zároveň metaforou i alegorií společenské skutečnosti.

V těžšti knihy bylo zobrazení tyfového snu. Ten je předváděn tak, aby ho čtenář zprvu vnímal jako fantastický svět, utopii, sci-fi. Zároveň jde o hlubinnou psychoanalýzu vědomí zasaženého válkou.

Legie

Dalším mezníkem na Weissově cestě byl vznik československých legií. Ve sbírce **Barák smrti** Weiss tomuto tématu věnoval dvě prózy. Světonázorový boj a vývoj legionáře se rozvinul do dramatické podoby v práci **Penza** (Legionářské besedy, 1926).

Sny

Zájem o sen dovedl Weisse k záznamu snů; postupně se od něj propracovává k budování dramatické linie, příběhu. Jsou to **Dva sny** (sbírka **Zrcadlo, které se opožďuje**, 1927). Další sny se v knižní podobě objevily ve sbírce **Nosič nábytku**, 1941. Završením této linie Weissovy tvorby jsou **Tři sny Kristiny Bojarové** (1931). Snové představy tvoří obsah tohoto díla, jako forma sdělení pak bylo použito divadelního scénáře.

Fantazie

Samostatný fantastický svět nacházíme už v povídce **Král Zimoslav a moucha** (**Nosič nábytku**, 1941). Tři prózy tímto způsobem stopují lidské vášně. **Zrcadlo, které se opožďuje** (**Zrcadlo, které se opožďuje**, 1927), **Odvážný zbabělec** (**Bláznivý regiment**, 1930) a vrcholem této linie pak je povídka **Radio – růže – ruka** (**Zrcadlo, které se opožďuje**, 1927). Přejedem od fantastických světů k realitě je skutečnost nějakým rysem ozvláštněná.

Weiss k jejímu vytváření dospívá také ze snů, jak dokládá obsáhlejší **Meteor strýce Žulijána**, 1947 (**Bláznivý regiment**, 1930). Méně náročná je zejména **Poslední noc vraha Hamáčka** (Národní osvobození, 1924) i dvě kratší prózy ze **Zrcadla, které se opožďuje** (1927). Povídka **U zelené trávy** (**Bláznivý regiment**, 1930) procvičuje příští postupy prózy s tajemstvím v závěru racionálně vysvětleným. Značně pozdější je hříčka **Po operaci (Bianka Braselli, dáma se dvěma hlavami**, 1961). Obsáhlejší je debutový **Fantom smíchu** (1927). Základní téma: Protagonista si uvědomí svůj přídomek, protože mu překáží při námluvách, a snaží se vydobýt si jiný. Na jedné straně je próza studií geneze přízviska, na druhé straně se pak psychologický zájem soustřeďuje na drobnokresbu a povahokresbu maloměstských postaviček a figurek. To jej spojuje s regionálním románem **Přišel z hor**. Povídka **Bianka Braselli, dáma se dvěma hlavami** (**Zrcadlo, které se opožďuje**, 1927) je psychologickou studií člověka propadlého touze po dvouhlavé ženě.

Dobro a zlo

Škola zločinu (1931) se zabývala problémem etického hledání. Za okupace se pak příběh člověka ke zlu vychovávaného působivě aktualizuje společenskou situací (a pro vydání v roce 1943 je román přepracován pod názvem **Zázračné ruce**).

Politické strany

Napříč tvůrčími záměry se do Weissova díla živelně vedrala aktuální doba. Hašteření politických stran za 1. republiky znepokojilo Weisse natolik, že se cítil nucen promluvit. Tak pod tlakem „společenské objednávky“ vznikl román **Mlčeti zlato** (1933).

Hledání hodnot

Vedle dění politického znepokojovalo Weisse za 1. republiky i dění v rovině společensko-kulturní. Pokusil se to vyslovit dramatickou formou pod názvem **Básník a boxer**. Celek zůstal v rukopisu.

Hledání východiska

Námětem k zamyšlení se Weissovi stala i hospodářská situace 1. republiky, zejména období krize, a úvaha jej dovedla až ke kritickému hodnocení společnosti, vše počítající v penězích, v románu **Spáč ve zvěrokruhu** (1937).

Dílčí inspirace

Ve sbírce **Nosič nábytku** (1941) nacházíme ještě několik próz různé provenience. Hlubokým humanismem a střízlivým realistickým zpodobením se vyznačují dvě povídky. Psychologický zájem poznamenal další dvě prózy. **První láska** pak vyslovuje Weissovu vzpomínku z dětství. **Rudá rukavička** čerpá z bizarního setkání pisatele románu na pokračování s jeho čtenáři. Do **Povídek o lásce a nenávisti** (1944) se dostala ještě próza podobného ražení – **Obrázek**.

Okupace a osvobození

Na rozdělení Československé republiky a obsazení Čech a Moravy Němci, Weiss reaguje mnohostrannou literární aktivitou. Umělecky nejzávažnějším činem bylo vydání románu **Přišel z hor** (1941). Weiss v něm protektorátního čtenáře uvádí do Jilemnice svého dětství, tedy do doby, kdy Krkonoše byly ještě české, a jinotajnými připomínkami jej upozorňuje, že „dobří duchové se zjevují vždycky, když je nejhůř“. Svůj význam měly i prózy připomínající symboly, k nimž se vždy upínala naše národní hrdost, zejména Praha. Za okupace vyšly dvě jeho povídky ve sbornících posilujících národní myšlenku. Snaha posílit národ našla cestu i při formování jeho mravního vědomí. Tento úkol na sebe většinou vzaly **Povídky o lásce a nenávisti** (1944). K uvedeným povídkám se přiřazuje **Sedmý příběh** (sborník **Milostný kruh**, 1946). Román o realitě okupace byl vydán až po válce pod titulem **Volání o pomoc** (1946). Dva texty satirické vyšly ve sbírce **Bianka Braselli, dáma se dvěma hlavami** (1961). Později vznikla próza **Slavný pes (Příběhy staré i nové**, 1954), která se obrací proti militaristicko-fašistickému převrácení hodnot. Téma okupace zpracoval Jan Weiss i dramatickou formou. Hra **Purpurové schodiště** zůstala v rukopise. Halucinační vize hrdinky jsou převzaty ze **Tří snů Kristiny Bojarové**.

Nová realita

Po únoru 1948 se podstatně změnila společenská situace. Reakcí na to byly nové příběhy ze sbírky **Příběhy staré i nové** (1954).

Vědecká fantazie

Při řešení problému, co a jak psát, postupně vznikly tři knihy povídek označovaných kritikou za „vědeckofantastické“. Tři sbírky (k nimž se řadí ještě netištěná próza **Dvě města**), výsledek Weissovy upřímné snahy najít, se mezi sebou liší zabarvením světa povídek. Zatímco **Země vnuků** (1957) usiluje o realistickou vážnost, sbírka **Družice a hvězdoplavci** (1960) rozvíjí realistickou popisnost směrem k ironické až satirické nadsázce, kdežto sbírka **Hádání o budoucím** (1963) vrchovatě využívá možností poetizace.

Sbírky povídek

Zrcadlo, které se opožďuje, 1927

Barák smrti, 1927, zážitky ze zajetí a z legií

Bláznivý regiment, 1930, titulní povídka je válečná satira

Nosič nábytku, 1941

Povídky o lásce a nenávisti, 1944

Příběhy staré i nové, 1954

Lojzka, 1956, původně povídka O věrnosti ze sbírky Příběhy staré i nové

Země vnuků, sci-fi z roku 1957

Družice a hvězdoplavci, sci-fi z roku 1960

Bianka Braselli, dáma se dvěma hlavami, 1961 (výbor ze starších knih)

Hádání o budoucím, sci-fi z roku 1963

Zrcadlo, které se opožďuje, 1964 (výbor ze starších knih)

Bláznivý regiment, 1979 (výbor ze starších knih)

Lidé ve zvěrokruhu, 1980 (výbor ze starších knih)

Fantóm smíchu a jiné grotesky, 1986 (výbor ze starších knih)

Románová tvorba

Fantóm smíchu - 1927, humoreska

Dům o tisíci patrech - 1929, románový přepis horečnatých vizí vojáka nakaženého tyfem. Tomuto vojákovu (ve snu jako detektiv Petr Brok) se svět promění ve fantastický tisícipatrový dům, který je podobenstvím současné společnosti. Vypravěčskou osou je příběh záchrany uvězněné princezny.

Škola zločinu - 1931, kriminálně-psychologický příběh

Zázračné ruce - přepracován předchozí titul, 1943 a 1967

Mlčeti zlato - 1933, společenská satira, groteska s psychologickými prvky

Spáček ve zvěrokruhu - 1937, román kritizující společnost. Jednotlivá vydání: 1937, 1958, 1962, 1971

Přišel z hor, 1941- příběh, v němž jsou obyvatelé Jilemnice konfrontováni s dětským pohádkovým světem, představovaným postavou Krakonoše. Jednotlivá vydání: 1941, 1947, 1957, 1963, 1982.

Volání o pomoc - 1946, psychologický román z období okupace. Jednotlivá vydání: 1946, 1947, 1959.

Meteor strýce Žulijána – 1947

KAREL NOVÝ (1890-1980)

„Když přišel do naší staré boudy v koleji piaristů Vladislav Vančura z malostranského gymnázia – svou krásnou tváří a dokonale módním oděvem jako exotické ptáče do tlupy vrabců – brzy jsme se víc než dobře seznámili. On také spíš než matematiku a řečtinu a podobné zbytečné věci se zajímal o umění a o veřejný život. Některé zážitky z benešovských let vydržely na celý život. Některých podnětů využil Vančura hned v prvním románu o Pekaři Janu Marhoulovi a potom často i později, aniž o tom třeba víme, nejednou se například vracelo jméno spolužáka Ervína Weila. S Benešovem se i nadále spojoval Vančurův odpor k maloměšičáctví....přátelství s Karlem Novým zůstalo.“

Karel Nový, Ze vzpomínek na mládí

Narodil se v rodině chudého pekaře jako Karel Novák (publikoval pod jménem Karel Nový a toto jméno později přijal za vlastní). Studoval na gymnáziu v Benešově a jeho spolužákem ve třetím a čtvrtém ročníku byl **Vladislav Vančura**. Ten se stal jeho blízkým přítelem a v románu **Pekař Jan Marhoul** se částečně inspiroval osudem jeho otce.

Karel Nový gymnázium nedokončil a po několika krátkodobých zaměstnáních se začal věnovat žurnalistice. Jako novinář spolupracoval s levicově orientovanou inteligencí. Za druhé světové války byl zatčen (1944) a internován v pracovním táboře Klecina (Klettendorf) ve Slezsku poblíž Vratislavi.

Po osvobození pracoval postupně v několika redakcích, v letech 1952 – 1956 byl šéfredaktorem Státního nakladatelství dětské knihy. Od roku 1956 působil jako spisovatel z povolání. .

Literární tvorba Karla Nového obsáhla mnoho žánrů: od fejetonů a drobných próz až k rozsáhlým románům, od knih pro mládež až k divadelním hrám a filmovým scénářům.

V roce 1954 se stal zasloužilým umělcem, v roce 1955 obdržel Řád práce. Za román **Plamen a vítr** mu byla udělena Státní cena A. (1960). V roce 1960 byl jmenován národním umělcem.

Dílo

Jeho tvorba bývá řazena do kritického realismu, často se zabýval sociální tematikou. Lze říci, že jeho díla jsou jakýmsi opakem ruralismu. Své starší práce po roce 1945 často přepracovával, mnohdy i několikrát, a přitom je jazykově modernizoval. Řada jeho knih byla přeložena do cizích jazyků.

Městečko Raňkov – 1927, hlavní postavou je pekař Vlček, který je obdobou hrdiny Vančurova románu **Pekař Jan Marhoul**. Tento román byl později (1959) přepracován na **Plamen a vítr**.

Železný kruh – trilogie, popisující život cihlářů, chalupářů a lamačů kamene na Benešovsku. Z oblasti, kde žijí, chce arcivévoda udělat oboru, proto se snaží vyhnat její obyvatele.

Osudy těchto obyvatel líčí na rodině Tratilovů, především na jejich synovi Jaromírovi.

Závěr knihy je šťastný, Jaromír se vrací z války, ožení se a působí jako učitel.

Jednotlivé díly této trilogie:

- **Samota Křešín** – 1927
- **Srdce ve víchru** – 1930
- **Tváří v tvář** – 1933

Peníze – 1931 (od roku 1940 s titulem **Peníze a krev**), román o mladém člověku v období hospodářské krize a nezaměstnanosti, kterého touha po penězích dohání k zločinu.

Chceme žít – 1933, baladická novela, příběh mladé dvojice, která marně hledá ve městě obživu a klesá stále hlouběji.

- **Na rozcestí** – 1934 (rozšířeno v r. 1949, upraveno pro mládež v r. 1965), příběh chlapce z dělnické rodiny.
- **Atentát** – (později vyšlo pod názvem **Sarajevský atentát**), 1935, tento román se pokouší zobrazit srbské atentátníky (Principa a Čabrinoviće) jako vlastenecké hrdiny. Z románu je cítit, že autor sympatizuje s atentátem na Františka Ferdinanda d'Este.
- **Rytíři a lapkové** (nejprve pod názvem **Železo železem se ostří**) 1940, román o mladém Žižkovi a jeho boji s Rožmberky.
- **Balada o českém vojáku** 1945, román.
- **Česká bouře** – 1948, divadelní hra o událostech roku 1848.
- **Plamen a vítr: z letopisů městečka Raňkova** – 1959, přepracované **Městečko Raňkov**, zabývá se problémem střetnutí denní reality a ideálů. Stojí na straně mládí.
- **Zaváté stopy** – 1955, drobné prózy a fejetony.
- **Zahořklé úsměvy** – 1959, výběr z fejetonů a článků, které autor uveřejňoval v období první republiky.

Pro mládež

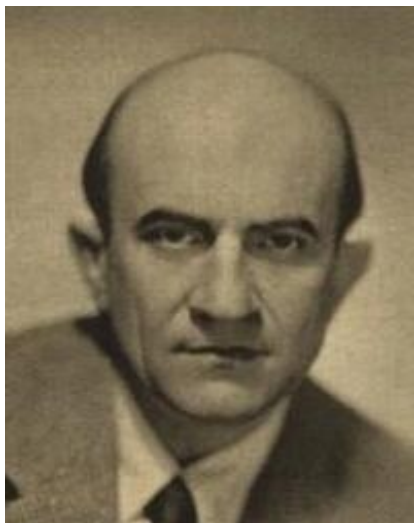
Rybařící na modré zátoce – 1936, příběh ptačí rodiny ledňáčeků – rybaříků.

Potulný lovec: román z lišákovy života – 1941

Nehasnoucí ohně: povídky ze starých dob – 1951

Básníková první láska – 1962, o lásce J. V. Friče k Marii Panklové (sestře Boženy Němcové).

ZDENĚK NĚMEČEK (1894-1957)

Narodil se v rodině trafikanta (nájemce prodeje c. k. tabáku) v Josefově Aloise Němečka a jeho manželky Antonie, rozené Uhlířové. Při křtu dostal jméno Sydonius Václav (s poznámkou v matrice „česky Zdeněk“). V Hradci Králové vystudoval nižší gymnázium a ve studiu pokračoval na obchodní akademii, na které maturoval roku 1912. Poté absolvoval jednoroční kurs při exportní obchodní akademii ve Vídni.

Po krátké předchozí praxi v Hamburku a Terstu nastoupil roku 1910 v moskevské filiálce firmy Laurin a Klement. Ihned po vypuknutí války se přihlásil do České družiny, předchůdce ruských československých legií. V Moskvě absolvoval vyšší vojenskou školu, po službě v ruském armádním 24. pluku se v roce 1917 připojil k československým legiím. V nich působil do 31. 12. 1919 a opustil v hodnosti poručíka; po návratu do vlasti byl povýšen na nadporučíka.

Po návratu do vlasti získal hodnost nadporučíka ruských legií.

Po obsazení zbytku Čech a Moravy nacistickým Německem se od srpna 1939 stal úředníkem Národní univerzitní knihovny v Praze, v roce 1941 odešel do penze. Zákaz publikování ho postihl v roce 1942. V penzi často pobýval v Ratajích nad Sázavou. Do odboje se Zdeněk Němeček zapojil ihned po 15. březnu 1939, kdy vykonal čtrnáctidenní cestu do Francie.

Z cesty přivezl především informaci, že pro odchod československých občanů nejsou prozatím v zahraničí vytvořeny podmínky, s výjimkou letců a osob jednotlivě jmenovaných. Spolu s Rudolfem Jílovským a Antonínem Srbou zajišťovali spojení s československým exilem.

Od konce roku 1941 spolupracoval s ilegální zpravodajskou skupinou **Parsifal**, ve které pracovali např. Arnošt Heidrich, hrabě Jindřich Kolowrat-Krakowský, Leopold Chmela, malíř Otakar Mrkvička a filmař Josef Holman. Skupina **Parcifal** byla napojena na čsl. exilovou vládu v Londýně a Zdeněk Němeček v ní aktivně působil až do 22. února 1945, kdy ho gestapo zatklo. Do konce okupace byl vězněn ve věznicí gestapa v Praze na Pankráci.

Po druhé světové válce se stal vyslancem v Dánsku. (Tisk z roku 1946 zaznamenal historiku z Kodaně, ve které se Němeček zasloužil o navrácení mistrovského violoncella ukradeného českému virtuosovi.) Když se mu v roce 1948 podařilo, že rodina vycestovala za ním, všichni emigrovali do Kanady. V roce 1951 získal místo ve Svobodné Evropě a rodina se přestěhovala do New Yorku.

Při příležitosti vydání slovinského překladu jeho knihy cestoval v roce 1957 do Lublaně. Během cesty v Mnichově náhle zemřel.

V roce 1993 byly jeho ostatky převezeny z New Yorku na Vyšehradský hřbitov v Praze

Dílo

Ve svých románech uplatňoval zkušenosti z diplomatických služeb, zajímal se o problematiku vystěhovalectví.

Příspěvky do periodik

Prispíval do řady periodik, např. Lidové noviny či Přítomnost

Knižní vydání

Legionářské novely - (1920 a 1922)

Západoindický deník - (1929)

- **New York: zamlženo** - (tragické osudy českých řemeslníků v New Yorku na pozadí války, 1934)
- **Na západ od Panonie** - (román, líčí podmínky rusínských a slovinských havířů ve Francii, 1935, 1936, 1940, 1941, 1945, 1946)
- **Kátinka** - (1945)
- **Vějíř z poledníků** - (1940, 1941, 1948)
- **Dopisy ze Senegambie** - (1938)
- **Ďábel mluví španělsky** - (román ze španělské občanské války, 1939, 1940, 1948)
- **Ostrovy smaragdového růžence** - (1940, 1941, 1948)
- **Po povídce** (autoři František Kožík, Zdeněk Němeček -povídka **Na otrokářské lodi** ze sbírky **Vějíř z poledníků** - (1941)
- **Evropská kantiléna** - (1946)
- **Islandské dopisy** - (cestopis o poválečném **Islandu** psaný formou dopisů příbuzným a přátelům, s fotografiemi autora, 1948)
- **Chanson triste; O dvou Janech** (1948)

Česká vydání v zahraničí

- **Tvrdá země** (v USA 1955 a 1965)
- **Stín a jiné povídky** - (1957)
- **Bloudění v exilu** - (1958)
- **Ďábel mluví španělsky** (Zürich, 1974)
- **Xenia** (Zürich, 1975)

Posmrtná vydání v Československu a v ČR

- **New York - zamlženo** - (1969)
- **New York – zamlženo** - (2007)
- **Tvrdá země** - (2008)

Divadelní hry

- **Primus tropicus** (Veselohra o třech dějstvích, 1925)
- **Zač lidský život?** (hra o 4 jednáních, premiéra 23. 10. 1936 ve Stavovském divadle)
- **Most** (hra o třech jednáních s předehrou a dohrou, 1938), premiéra 15. 1. 1938 ve Stavovském divadle
- **Balada o Kátince** (dramatická báseň o sedmi obrazech, 1940)
- **Rukopis času** (hra o šesti obrazech, 1945, 1947)
- **Penězokaz** (hra o pěti jednáních, premiéra 13. 4. 1946 ve Stavovském divadle)

Filmografie

Zdeněk Němeček napsal texty písní z filmů:

- **Modrý závoj** (1941, režie Jan Alfréd Hofman, hl. role Vlasta Matulová)
- **Bláhový sen** (1943, režie Jan Alfréd Hofman, hl. role Nataša Gollová)

Ostatní:

Zajatý (Filmový scénosled podle povídky Zdeňka Němečka napsal Miroslav Rutte. Československý státní film. (1946)

EGON HOSTOVSKÝ (1908-1973)

„Sám jsem se ptával, odkud se v mých prvních knížkách vzaly židovské motivy. Moje rodina byla přece zcela asimilována a k židovskému celku příslušela celkem vzato spíše z tradice a setrvačnosti. Nikdy v dětství, ani později jsme neslyšel protizidovskou nadávku a nesetkal jsem se s žádnou formou antisemitismu. A přece se mi už asi od sedmnácti let zdálo, že se (a také moji příbuzní) přece jen čímsi liším od svých přátel a známých. Každý jsme nějak jiný, říkal jsem si, kdybychom byli všichni stejní, bylo by to na světě k zbláznění. Ta má odlišnost měla zvláštní znak: nostalgii, jež neměla obsah. Toužil jsme po čemsi, co jsem nedovedl pojmenovat. Často jsem býval smutný, deprimovaný a nevěděl jsme proč...“

Narodil se ve východočeském Hronově v továrnické rodině se židovskými kořeny jako nejmladší z osmi dětí. Studia započal na náchodském reálném gymnáziu, zde také ve studentském časopise publikoval své první texty pod pseudonymem H. Noge.

Po maturitě začal roku 1927 studovat Filozofickou fakultu UK, v roce 1929 krátce navštěvoval univerzitu ve Vídni. Studium roku 1930 předčasně ukončil a až do roku 1937 pracoval postupně v různých pražských nakladatelstvích, většinou jako lektor. V období 1937–39 pracoval jako úředník československého ministerstva zahraničí.

Roku 1939 ho vlámský a holandský PEN klub pozval na propagační přednáškové turné po Beneluxu, kde ho zastihla zpráva o okupaci Československa. Hostovský zvolil emigraci a po trase Brusel – Paříž – Lisabon se dostal v únoru 1941 do USA. Usadil se v New Yorku a vstoupil do služeb tamějšího československého konzulátu. Ve své vlasti se znovu objevil až v roce 1946, o rok později se vrátil s úmyslem zůstat natrvalo a začal znovu pracovat na ministerstvu zahraničních věcí. Únorový převrat však znamenal změnu situace, a Hostovský opět odešel z Československa. Roku 1948 odjel jako legační tajemník ministerstva do Norska. Po krátkém pobytu v Norsku pak pokračoval do své druhé americké emigrace, v níž žil od roku 1950 až do smrti (s intermezem v letech 1964–66, kdy pobýval v Dánsku).

V roce 1957 získal americké občanství. V Americe se živil jako učitel češtiny, poradce pro evropské literatury a novinář (přispíval do amerických periodik), spolupracoval také jako redaktor s rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa. Posléze se etabloval jako profesionální literát (přes některé problémy s jazykovou bariérou při recepci jeho děl – své literární práce psal výhradně česky a až následně nechával pořizovat jejich překlady, což se však mnohdy neobešlo bez potíží). Zemřel ve věku 65 let v květnu 1973.

Hostovského lze označit za autora psychologické prózy, v prvotních stádiích jeho tvorby expresionisticky laděné. Jeho dílo ovlivnila řada biografických faktorů: rodinné zázemí a zkušenosti z dětství a dospívání v severočeském pohraničí; židovský původ; od jisté doby též civilní status cizince. V jeho próze se tyto motivy objevují v různých obměnách a zasazené do fikčního světa často vytvářejí základní obrys vyprávěcí situace.

Typickými motivy v Hostovského díle jsou spiknutí a s ním spojený strach a nedůvěra, cizinectví jako kulturní status i životní pocit, nemožnost efektivní mezilidské komunikace a vzájemného pochopení, ztráta identity a morální integrity jedince, křehkost člověka vůči okolnímu dění a odosobněnému společenskému systému – především ideologickému –, vůči totalitním zřízením a válečné mašinérii.

Hostovský se ve svém raném díle zaměřuje na osudy lidí vyloučených ze společnosti, uzavřených a mnohdy též záštiplných vůči okolí, jež je nepřijímá. Jeho postavy jsou nuceny žít v jakési vnitřní izolaci (odtud např. název románu **Ghetto v nich**). Některé z příběhů, např. z povídkového souboru **Zavřené dveře** jsou ukázkou životního pesimismu, nezřídka též cynismu a ironie, jež jsou obranou proti osudu. I když se však Hostovského postavy ocitají v izolaci, a takto i děj je čtenáři zprostředkován takřka výhradně prostřednictvím jediného individuálního vědomí, bez objektivního pohledu, zajímá se Hostovský i o „osud celé generace, ba celého lidstva“, předkládá „bytí moderního člověka“. V tom lze spatřovat další z rysů autorova expresionismu.

Dílo

Stezka podél cesty (román, 1926)

- **Zavřené dveře** (povídky, 1926)
- **Ghetto v nich** (román, 1928, 2., upravené vyd. 1934)
- **Danajský dar** (román, 1930): Vyprávění o třech sourozencích, pojímané očima prostředního z nich, citlivého, zasněného chlapce. Danajským darem se pro ně stává válka, která zničí celou rodinu – matku zahubí válečné útrapy a otec se z bojů vrací jako alkoholik. Válka je tak líčena jako děsivý faktor, který nechvalně působí hned na několik generací – v jejím důsledku je narušen mravní vývoj mladého jedince.
- **Ztracený stín** (novela, 1931): Příběh mladého „bezvýznamného“ úředníka ve velké textilní firmě. Ústředním motivem románu je ztráta identity, ke které dochází v důsledku toho, že zprvu podceňovaný člověk ve své pracovní pozici náhodou přijde na nekalé praktiky svého zaměstnavatele, který krátí daně, a začne jej vydírat. Rozehrává nebezpečnou hru a dostává na své poměry vysoký finanční obnos, aby mlčel. Svou identitu však ztrácí v tom smyslu, že z opatrného, přízemního člověka se s pocitem nabyté moci stává hýřivý a panovačný excentrik, který ztrácí představu o svých reálných možnostech. Neopatrně se sám připraví o svou výhodu a nakonec je s výsměchem přijat na původní pozici v textilní firmě. Celá zápleтка tedy ústí v otázku, jaká je integrita lidského „já“, je-li konfrontováno s nečekanými možnostmi. Novela se stala námětem pro filmové zpracování z roku 1937 s názvem **Vyděrač** (režisér Ladislav Brom).
- **Případ profesora Körnera** (román, 1932): Příběh židovského učitele, společenského outsidera, jehož život se změní s lékařskou diagnózou, která ho vede k mylnému domnění, že umírá. Tato mezní situace ho přinutí k až křečovitě změně životních návyků. Jakmile se však ukáže pravda o jeho zdravotním stavu, který není natolik vážný, ztrácí lásku své ženy a nakonec v tragikomickém vyústění i svůj život.
- **Černá tlupa** (román, 1933)
- **Cesty k pokladům** (povídky, 1934)
- **Žhář** (román, 1935): Vypravěčem a zároveň ústřední postavou románu je chlapec Kamil. V maloměstě, v němž žije, se množí případy žhářství a narůstá atmosféra strachu – ten sem proniká zvnějšku, neboť za pachatele požárů je považován tajemný Prus. V Kamilovi postupně propuká vnitřní rozpolcenost, způsobená rozvraty v jeho rodině a nešťastnou láskou. Románu se dostalo veřejného uznání v podobě Státní ceny v roce 1937.
- **Dům bez pána** (román, 1937): Nejrozsáhlejší předválečná Hostovského próza. Příběh, jenž nese mnohé autobiografické rysy (rozsáhlé rodinné zázemí postav; jejich vyrovnávání se se židovskou tradicí, která je však už pro ně spíše prázdňným dědictvím předků; situovanost příběhu do oblasti kladského pohraničí). Hlavní postava Emil Adler se vrací po smrti svého otce do rodného domu, kde se dozví, že jeho nejstarší bratr pojal úmysl dům prodat. Návrat pod rodnou střechu v něm vyvolá množství asociací a vzpomínek na dětství vedené přísnou rukou váženého otce. Současně se v rodném domě střetávají osudy a plány všech sourozenců, z nichž každý se cítí být se svým životem z nejrůznějších důvodů nespokojen. Důležitým principem, který v **Domu bez pána** Hostovský využil, je pohled rozdvojené osobnosti vypravěče, střídavě se potýkajícího se snovými vizemi, reminiscencemi a halucinačními výjevy na jedné straně a na druhé straně nuceného neustále reagovat na podněty zvenčí – obě tyto vypravěčské polohy se střídají a zároveň jsou podrobovány reflexi. V kontextu Hostovského díla je **Dům bez pána** knihou nejsilněji protkanou židovskou tematikou. Román lze vnímat i jako svědectví o pomalu propukajícím předválečném antisemitismu, který se v prostředí maloměsta, do něhož je děj situován, stále silněji projevuje.
- **Kruh spravedlivých** (novela, 1938)
- **Tři starci** (triptych novel, 1938)
- **Listy z vyhnanství** (novela, Chicago 1941, česky 1946)
- **Sedmkrát v hlavní úloze** (román, New York 1942, česky 1946): Román je rozdělen do dvou částí. První z nich je autoreflexivním příběhem novináře a literárního vědce Jaroslava Ondřeje. Středobod jeho vyprávění představuje postava geniálního spisovatele, excentrického a tajemného Josefa Kavalského, s nímž se Ondřej setká za podivných okolností a chce o něm napsat knihu. Společně s ním poznává Ondřej i šest jeho přátel, které nápadně spojuje jedině nepochopitelná závislost na Kavalském. Ondřej se stává sedmým obdivovatelem tohoto génia a proroka, který je schopen nahlédnout blížící se tragédii, do níž se Evropa řítí.

- **Úkryt** (román, Texas 1943, česky 1946)
- **Cizinec hledá byt** (román, 1947): Práce, která zřejmě nejcharakterističtěji a nejuplněji pojednává jeden z klíčových motivů, který se prolíná takřka celým prozaickým dílem Egona Hostovského – motivu cizinectví, a to cizinectví věčného, cizinectví, které je lidským údělem, které není pouhým úředním statutem občana cizího státu, ale spíše bytostným pocitem celkového odcizení, vykořenění a nepochopení.
- **Osamělí buřiči** (povídky, 1948)
- **Nezvěstný** (román, 1. vyd. dánsky s tit. **Eftersogt 1951**; česky 1955): Příběh s detektivně-špionážní zápletkou, situovaný do Prahy v době těsně před politickým převratem roku 1948. Hostovský zde přesvědčivě buduje atmosféru všeobecné nejistoty na pozadí „velkých dějin“, které ovlivňují osobní osudy postav. V **Nezvěstném** se poprvé objevuje téma studené války, frekventované především v autorově poválečné tvorbě. Osu románu tvoří příběh ministerského úředníka Erika Brunnera, o jehož služby soupeří nově se ustanovující komunistická moc s americkými tajnými službami. Stejně jako další postavy románu je i Brunner vystaven vnějšímu tlaku plynoucímu ze souboje dvou ideologií. Hostovský při psaní mohl uplatnit své zkušenosti z práce na ministerstvu zahraničí (epizodní role je v románu přidělena i ministru Janu Masarykovi) a poukázat na nebezpečí pramenící z dogmatického uvažování, které se odosobněný politický systém snaží uplatňovat vůči jednotlivci. Román se stal námětem pro stejnojmenný televizní film režiséra Pavla Kačírka z roku 2003.
- **Půlnoční pacient** (román, 1. vyd. anglicky s tit. **The Midnight Patient** New York 1954; česky 1959): Román o amerických osudech českého psychiatra Arnošta Malíka je situován do **New Yorku** roku 1952, do doby naplno zuřící studené války, v níž se angažují špionážní síly obou zneprátených stran.
- **Dobročinný večírek** (román, 1. vyd. anglicky s tit. **The Charity Ball**, Londýn 1957; česky New York 1958): Příběh zasazený do mikrosvětla hotelu a jednoho dobročinného večera na podporu emigrantů. Výrazný prvek, který Hostovský v **Dobročinném večíрку** tematizuje, je faktické nepochopení údělu emigranta ze strany Američanů; autor zde pravděpodobně čerpal i z vlastní zkušenosti – zdánlivě upřímná touha pomoci je jen módní a prestižní záležitostí a jakýmsi okouzlením bezstarostného Američana romantickým osudem vyhnance z Evropy.
- **Tři noci** (román, 1964): Příběh dvou manželů, jejichž skomírající vztah je narušen neznámým cizincem, který tři po sobě následující noci přichází za dveře jejich bytu.
- **Literární dobrodružství českého spisovatele v cizině** (autobiografie, 1966): Hostovského vzpomínky mapující jeho literární kariéru. Životní události zde zaznamenává pouze tehdy, mají-li nějakou spojitost s jeho literárním působením. Dílo pomáhá rozkrýt složité peripetie, kterými si Hostovský coby autor píšící česky musel projít v emigraci, a nabízí cenný materiál vztahující se ke genezi jednotlivých děl.
- **Všeobecné spiknutí** (román, 1. vyd. anglicky s tit. **The Plot**, New York 1961, česky 1969). Román, který je obecně považován za vyvrcholení autorova tvůrčího úsilí, za jeho dílo umělecky nejpracovanější: „předcházející díla, přestože jsou samostatnými uměleckými celky, uzavřenými a v sobě ukončenými, by mohla být považována za průpravné sondy, milníky na cestě hledání konečného tvaru v tomto románě.“ Objevují se zde takřka všechny motivy autorovy předešlé tvorby.
- **Epidemie** (novela, 1972)
- **Osvoboditel se vrací** (drama, 1972)

VOJTĚCH MARTÍNEK (1887-1960)

Po absolvování Maticního gymnázia v Ostravě (1900–1908), vystudoval češtinu a němčinu na filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (1908–1913). Poté rok pobýval na univerzitě v Bonnu a od roku 1914 nastoupil jako středoškolský pedagog na Maticní gymnázium v Ostravě, kde působil až do roku 1947 (s výjimkou let 1941–1945, kdy byl na vlastní žádost penzionován).

S Ostravskem byl spjat nejen rodově a pracovně, ale i literárně.

Byl dramaturgem ostravského divadla a jednatel a předseda Moravského kola spisovatelů.

Dílo

Jeho literární tvorba je velmi rozsáhlá, přesto lze říci, že byl ruralistou, navazoval na kritický realismus. Ve svých románech popisoval národní a sociální změny na ostravsku v době industrializace. Začínal jako básník, tato počáteční tvorba je ovlivněna J. S. Macharem.

Poezie

- **Cesty** – 1909
- **Sešit sonetů** – 1910
- **Jsme synové země** – 1912

V pozdějších sbírkách se jeho realismus zjemňuje a stává se melodičtější:

- **Zahrada** – 1917
- **Tichá píseň** – 1920
- **Ráj srdce** – 1926
- **Píseň o domovoně** – 1937
- **Monology Jury Třanovského** – 1946 (sbírka veršů vzniklých v průběhu 2. světové války, inspirovaná osudem pobělohorského exulanta Jiřího Třanovského; je výrazem válečných bolestí, úzkostí, nadějí, víry i mravních pokušení)

Próza

Jeho prozaická tvorba je významnější než básnická a je i rozsáhlejší:

Jako Václav Staněk vydal soubor črt a próz **Poslední noc Jakuba Hrona a jiné povídky** (1909); titulní črtu reeditoval roku 2020 Martin Jiroušek v antologii **Fialoví d'ábli**.

- **Tři větévký jalovcové. Romance ze starých časů** (1936) – tři historické povídky z rodného kraje. Obsahuje tyto povídky:
 - Kronika o Chvalovi ze Suchých Hůrek**
 - Kratochvilná historie o obrazu Svatého Jiřího**
 - Romance o Ondrášovi**
- **Stavy rachotí** (1939) – román z prostředí rodného města Brušperku
- **Černá země** – trilogie, jedná se o dokumentární kroniku psanou formou románů. Pojednává o životě na Ostravsku od 90. let 19. stol. do konce první světové války. Je složena z těchto románů:
- **Jakub Oberva** – (1926)
- **Plameny** – (1929)
- **Země duní** – (1932)
- **Kamenný řád** – trilogie navazující na **Černou zemi**, končí 40. lety. Nedosahuje kvalit **Černé země**. Obsahuje tyto romány:
- **Kamenný řád** – (1942)
- **Meze** – (1944)
- **Ožehlé haluze** – (1954)
- **Větévký jalovcové. Romance ze starých časů** (1941) – nové vydání sbírky historických povídek rozšířené o další dva texty. **Romance o hodech Jana Čapka ze Sán; Romance o ženě čarodějně**
- **Trojí cesta Blažeje Potěšila** – (1942)

Pro děti

- **Povídka o Popelce** (1926)
- **Svět kouzel a divů** (1927)
- **Duhový pták** (1929)
- **Knížka pohádek o dracích, čarodějnicích a princeznách** (1930)

Z původních tří pohádkových souborů vycházejí další výběry, například

- **Čarovné kvítí** (1943)
- **U jasného plamene** (1946)
- **Povídka o Popelce** (1926)

Dále napsal literárně-historické studie o P. Bezručovi, J. S. Macharovi, F. Sokolu-Tůmovi, atp.

Novinářská činnost

Vojtěch Martínek působil v řadě regionálních slezských periodik a tato jeho působnost byla rozsáhlá

Filmografie

Vojtěch Martínek byl autorem řady námětů televizních inscenací. Z nich nejznámější jsou televizní seriály na náměty románů (všechny vznikly v ostravské televizi, režíroval Alois Müller).

Kamenný řád (1975), šestidílná rodinná sága z Ostravska pokrývá osudy selského rodu mezi lety 1920–1940; převyšuje svou úrovní další seriály dle námětů Vojtěcha Martínka.

Stavy rachotí (1983), čtyřdílný seriál z období okolo roku 1848.

Černá země (1985), pětidílný seriál z Ostravska před první světovou válkou.

JAROSLAV HAVLÍČEK (1896-1943)

„Když lev polkne myš, džungle se leda usměje, není zstrašena. Chce-li se lvu trochu blýsknouti, musí sežrati nejméně zase lva.“

„Úděl člověka, který si určil dojít k vytčenému cíli, je často údělem herce, který musí svou roli ovládat za každých okolností s absolutní virtuozitou.“

„Život je všední, to jen romanopisci z něho činí patetickou komedii. Smrt je vždycky jen smutná.“

Z knihy Neviditelní

Narodil se dne 3. února 1896 v Jilemnici v domě čp. 54. Jeho otcem byl učitel Josef Havlíček a jeho matka Julie Havlíčková (rozená Knýová) byla dcera nadlesního z okolí Chlumce nad Cidlinou. Jaroslav Havlíček vystudoval reálku v Jičíně (maturoval 1913). Poté (1914) absolvoval abiturientský kurs obchodní akademie v Chrudimi a začal studovat na ČVUT v Praze. Roku 1915 byl jako jednoroční dobrovolník odveden do první světové války, zúčastnil se bojů v Rusku, v Itálii a v roce 1919 na Slovensku. V roce 1919 obnovil vysokoškolská studia a začal v rámci praxe pracovat jako úředník v Živnostenské bance v Praze, kde již zůstal, zatímco studii zanechal. V roce 1921 se oženil s Marií Krausovou. Jeho synem byl surrealista a básník Zbyněk Havlíček a jeho synovcem básník Karel Šebek. Zemřel z fyzického vyčerpání v důsledku zánětu mozkových blan.

Jeho literaturu ovlivnili písmáci a spiritisté, napsal několik románů, jejichž děj je zasazen do maloměsta na přelomu 19. a 20. stol. Popisuje tragické lidské osudy, degeneraci – téměř naturalisticky, až chladnokrevně, duševní stavy často velmi narušených lidí a extrémní situace. Byl skvělým vypravěčem.

Některé jeho postavy vykazují velkou mravní a duševní sílu.

Romány

- **Vyprahlé touhy** (1935), přepracované vyšlo v roce 1944 pod názvem **Petrolejové lampy**
- **Petrolejové lampy** (1944) – tento román pojednává o nehezké ale citlivé Štěpánce, která se nemůže vdát – vezme si svého zadluženého, opileckého bratrance, protože si ji konečně někdo chce vzít a navrch získá statek, na kterém strávila dětství. Brzy však zjistí, že jí její manžel Pavel štěstí nezajistí a že je navíc smrtelně nemocný, má syfilis.

- **Neviditelný** (1937), děj se odehrává v bohaté rodině, která se postupně rozpadá. Hlavním hrdinou je inženýr, který si vezme dědičku továrny. Po svatbě zjistí, že s nimi v domě žije bláznivý strýček, který si myslí, že je neviditelný. Tento stav postupně rozvrátí jeho manželství a Petrova žena se nakonec dostává do podobného psychotického stavu.
- **Ta třetí** (1939), příběh bezvýznamného úředníka, který se potácí mezi dvěma ženami. Nakonec ztrácí obě a zvolí si tu třetí – smrt.
- **Helimadoe** (1940), příběh pěti sester (podle počátečních slabik jejich jmen), které jsou ovládány podivným otcem lékařem. Dcery se jmenovaly Helena, Lidmila, Marie, Dora a Ema. Dílem provází mladý vypravěč Emil.
- **Vlčí kůže** (1939/67), Nedokončené pokračování **Petrolejových lamp**.

Novely a povídky

Máňa (1925), Havlíčkovy vzpomínky na dospívání v Jilemnici

Muž sedmi sester (1927), groteska s erotickým motivem, posmrtně vydáno v 90. letech.

Jaro v domě (1927)

Komtesa Camilla (1930/1944), Příběh o lásce a iluzích mladého herce

Útěk z civilizace (1941), toto dílo se vymyká z Havlíčkova díla, odehrává se na Tahiti a motivem je útěk před problémy ve své domovině a boj se svědomím

Synáček (1942)

Zánik městečka Olšiny (1944), posmrtně vydaná sbírka fantastických povídek, titulní povídka sleduje posledních několik dnů existence maloměsta Olšiny potom, co oznámeno, že Bůh umřel. V městečku se děje řada podivných událostí – vstávají mrtví z hrobů, pole jsou pokryta tisíci černých havranů. Vše vrcholí střetem mezi anděly a pekelnými silami.

Skleněný vrch – povídka, podle které byl natočen film „**Barbora Hlavsová**“.

Povídkové cykly

Neopatrné panny (1941), psáno v letech 1929–1932.

Cesta loutek

O marné lásce

Čert na zdi

Vzdoropohádky

Duch soudce Pauknera

Posmrtně byla z jeho díla sestavena a vydána řada povídkových souborů:

- **Zázrak flamendrů** (1964)
- **Prodavač času** (1968)
- **Hodinky pana Balabána** (1986)

Podle námětů Jaroslava Havlíčka byly natočeny filmy (televizní inscenace)

- **Barbora Hlavsová** (námět Jaroslav Havlíček, podle povídky **Skleněný vrch**, režie Martin Frič, 1942)
- **Neviditelný** (TV inscenace, režie Jiří Bělka, 1965)
- **Ta třetí** (režie Jaroslav Balík, 1968)
- **Motýl a smrt** (TV inscenace, podle povídky *Kamenný orchestr*, režie Jiří Bělka, 1968)
- **Petrolejové lampy** (režie Juraj Herz, 1971)
- **Kamenný orchestr** (TV inscenace, režie Jan Matějovský 1981)
- **Duch soudce Pauknera** (TV inscenace, režie Anna Procházková, 1983)
- **Prokletí domu Hajnů** (podle románu **Neviditelný**, režie Jiří Svoboda, 1988)
- **Helimadoe** (režie Jaromil Jireš, 1993)

- **Jasnovidka** (TV film, režie Viktor Polesný, 1997)
- **Ta třetí** (TV film, režie Dušan Klein, 2001)
- **Škoda lásky** (patnáctidílný TV cyklus, dva díly podle námětu **Jaroslava Havlíčka**, 2013)

BOŽENA BENEŠOVÁ (1873-1936)

„Náš vztah k ostatním lidem netvoří ani tak větší či menší náklonnost k nim, jako spíše větší či menší předsudky vůči nim.“

„Na tom, koho máme rádi, nám nevadí i jeho neřesti, zatímco u toho, koho nesnášíme, jsou nám proti srsti i jeho ctnosti.“

„Starí lidé milují náruživě, protože z posledních sil, mládí lehkovážně, protože jich mají nadbytek.“

„Lásku může zabít zvolna jen ten, komu jsme ji dali.“

Její rodiče byli Roman Zapletal a Bertha Zapletalová-Kostelníková. Za manžela si vzala roku 1896 Josefa Beneše, se kterým se roku 1912 rozvedli; zůstali spolu až do jeho smrti v roce 1933. Jejím prastrýcem byl moravskoslezský František z Luběnova (1826–1898).

Velký vliv na ni mělo přátelství s Růžnou Svobodovou. Pomohla jí z rezignované melancholie v době po svatbě a podporovala ji jako spisovatelku. Bohatě korespondovaly, Svobodová ji navštívila na Moravě, společně cestovaly do Itálie (1903 a 1907). Přátelství trvalo až do smrti Růženy Svobodové v roce 1920. Svobodová vyžadovala po Benešové (podobně jako po herečce a spisovatelce Haně Kvapilové) kázeň a každodenní práci s literaturou, nutila ji dokončovat práci. Seznámila ji s F. X. Šaldou.

Na druhou cestu do Itálie v r. 1907 se vydaly Svobodová s Benešovou spolu s Josefem Svatoplukem Macharem. V roce 1907 a 1908 redigovala Benešová přílohu Ženské revui Žena v umění. Tato zkušenost jí otevřela dveře k pozdější spolupráci s jinými časopisy, např. Masarykovou Naší dobou. V této situaci se r. 1908 rodina rozhodla přestěhovat do Prahy.

Během válečných let 1914–1918 dokončila knihy povídek **Myšky a Kruté mládí** a začala pracovat na dosud největším literárním díle, románu **Člověk**.

Roku 1926 začala pracovat v YWTC (mezinárodně dobročinná sociální a vzdělávací organizace, která původně sdružovala křesťanské ženy. Dnes je občanským sdružením pro všechny bez rozdílu pohlaví, věku, národnosti, náboženského vyznání, ovšem v řadě zemí zůstala křesťanská vyhraněnost hnutí zachována.

Světová centrála sídlí v Ženevě a evropská v Bruselu) jako tajemnice německého kroužku, knihovnice, vedoucí letního tábora ap.

Práce byla do určité míry východiskem z finanční nouze, dívky z klubovny YWCA si ji velmi oblíbily a vytvořily kroužek „**Dívky Boženy Benešové**“. Později, když byla nemocná, jim diktovala poslední pokračování **Dona Pabla, Dona Pedra a Věry Lukášové**.

Od 24. května 1932 byla řádnou členkou České akademie věd a umění.

Zemřela 8. dubna 1936 ve svém dejvickém bytě v Srbské ulici a je pohřbena na bubenečském hřbitově vedle manžela.

Dílo

Představitelka psychologické prózy, její postavy zápasí s vnitřní osamělostí a sobectvím. Většinou se jedná o mladé lidi z maloměsta. Na její tvorbu mělo velký vliv dílo **Růženy Svobodové . Naopak za Benešovou docházely později mladé spisovatelky Marie Majerová, Marie Pujmanová, Sofie Dostálová a Helena Dvořáková.**

Básnické sbírky

- **Verše věrné i proradné** (1909), básnická sbírka
- **Verše** (1938)

Romány a novely

- **Člověk** (1919–1920), román, dva díly
- **Úder** (1926), první díl válečné románové trilogie z let 1914–1918
- **Podzemní plameny** (1929), druhý díl válečné trilogie
- **Tragická duha** (1933), třetí díl válečné trilogie
- **Don Pablo, don Pedro a Věra Lukášová** (1936), novela jejíž hlavní hrdinkou je mladá dívka, která udělá bolestnou zkušenost se svým prvním setkáním se světem dospělých, tuto zkušenost překoná především díky přátelství s mladým chlapcem.

Povídkové soubory

- **Tři povídky** (1914)
- **Nedobyta vítězství** (1910)
- **Myšky** (1916)
- **Kruté mládí** (1917)
- **Tiché dívky** (1920)
- **Oblouzení** (1923)
- **Chlapci** (1927)
- **Není člověku dovoleno** (1931)

Divadelní hry

- **Dramata** (1937), obsahuje hry **Hořký přípitek, Jasnovidka a Zlatá ovce**

Filmové adaptace

- **Věra Lukášová** (1939), režie Emil František Burian, v titulní roli Jiřina Stránská.
Splynutí duší (1976), na motivy povídky *Myšky*, TV film, 74 min., režie Jan Matějovský, v hlavní roli Libuše Šafránková

KATOLICKÁ LITERATURA

Katolická literatura navazovala na katolickou literaturu předchozího období, ačkoli o ní lze říci, že literáti ve většině případů vytvářeli (nebo se alespoň pokoušeli) tlak na církev, aby došlo k její modernizaci. Většinu z nich velmi ovlivnil vznik Československa. Jejich díla byla často kritická k masarykovskému či čapkovskému proudu.

JAKUB DEML (1878-1961)

„Není nic smutnějšího než lampa za bílého dne, kterou zapomněli zhasnout. Možná, že ani nezapomněli, ale ruka už neměla síly, aby to zbytečné světlo zhasla.“

Jakub Deml, kniha Zapomenuté světlo

„Zdálo se mi, že umírám. Ostatně, kdož ví, zdali jsem tehdy neumřel, a nevrací-li se jen duše má na ona místa, kde jsem trpěl?“

Jakub Deml, kniha Hrad smrti

Narodil se 20. srpna 1878 jako první dítě chalupníka a kupce Jakuba Demla z jeho druhého manželství s Antonii Demlovou, rozenou Bělochovou.

V jedenácti letech, roku 1889, ho otec poslal na „wechsl“ do německé rodiny ve Wulzeshofenu u Laa v Rakousku. Deml se tam naučil německy a poněmčil se. Na začátku března 1890 se navrátil do své rodiny, protože jeho matka ležela na smrtelné posteli. Deml na ni ale mluvil jen německy, neboť se styděl za to, že je Čech. Matka mu zemřela, což mladého Demla prý vyléčilo z jeho nadšení pro německví. Studoval na třebičském gymnáziu, kde začal publikovat v školním časopise **Sursum**. V roce 1897 publikoval v ivančických **Zájmech lidu**. V roce 1899 pak v **Novém životě**, **Dvacátém věku** a **Museu**. Vstoupil do brněnského semináře a roku 1902 byl vysvěcen na kněze.

Jako kněz začal Deml působit v Kučerově u Vyškova, v prostředí s převahou německého obyvatelstva. Na jeho tvorbu mělo velký vliv přátelství s **Otokarem Březinou** a spojení s **Katolickou modernou**, s jejímiž představiteli se seznámil již v semináři. První knihu nazvanou **Slovo k Otčenáši Františka Bílka** věnoval Deml památce **Františka Sušila**. Knihu vydala revue **Nový život** roku 1904 a prolog doplnil právě **Otokar Březina**. Téhož roku byl umístěn jako kaplan do Babic.

Od roku 1905 přestal přispívat do **Nového života**, obrátil se kriticky jak proti Katolické moderně, tak proti klerikalismu, což vzbudilo nelibost mnoha církevních představitelů. Jeho spor s církevními autoritami se stupňoval kvůli pomalému zavádění Dekretu papeže Pia X. o každodenním svatém přijímání. Nakonec Deml požádal o dočasné zbavení kněžských povinností ze zdravotních důvodů, žádosti vyhověl biskup Pavel Huyn roku 1907 a Deml odešel z církevní správy.

Po uvolnění z kněžských povinností žil Deml ve **Staré Říši**. V roce 1907 vydal soubor svých kázání **Homilie**, a básnickou prvotinu **Notantur lumina**. Bylo pro něj těžké získat povolení k vydávání svých knih a v roce 1908 se objevily spory s dosavadním přítelem Josefem Florianem. Deml dostal nakrátko místo a působil jako kaplan v Bystrci, od konzistoře dostal ale zákaz psaní a překládání. Kvůli přetrvávajícím sporům byla ale biskupem ustavena církevní vyšetřovací komise. Deml odjel do Vídně a po návratu byl zbaven kněžských pravomocí na dobu neurčitou a ocitl se tak bez finančních prostředků. Právo vykonávat kněžské funkce získal zpět v roce 1910. Roku 1912 vydal několik svých knih i překladů. Přeložil **Život svaté Dymny**, **Slavíka Svatého Bonaventury** a pod pseudonymem Vojtěch Běloch vydal **Život ctihodné Kateřiny emmerichové**. Seznámil se také s grafikem Josefem Váchalem, s jehož ilustracemi vydal **Horu proroků**, další překlad o viděních Anny Kateřiny Emmerichové. Váchal svými grafikami doprovodil i Demlův surrealistický text **Hrad smrti**. Vydal knihu deníkového charakteru **Rosnička**. Z církevního nařízení se musel přestěhovat do Prahy.

V roce 1913 vydal dílo **Moji přátelé**, v tom roce pobýval u rodiny Wiesenbergových. Žena továrníka Wiesenberga, Eliška Wiesenbergová (1869–1918), byla totiž Demlovou mecenáškou. Pobyť ale skončil skandálem, Deml byl nedopatřením obviněn ze svůdnictví a cizoložství a jako důsledek mu bylo zakázáno vykonávat kněžské funkce jak v Praze, tak i v Brně. Publikuje další deníky (Pro budoucí poutníky a poutnice). Deml pokračoval ve vydávání překladů o životě světců, v roce 1916 pak vydal knihu básní v próze s názvem **Miriam**. V roce 1917 Deml začal vydávat cyklus **Šlépěje**.

První republika

Deml vkládal velké naděje do republikánského zřízení, ale i přes odchod biskupa Huyna stále narážel na problémy s byrokracií. Bylo mu povoleno celebrovat, ale nesměl kázat ani zpovídat. Roku 1918 potkal Pavlu Kytlicovou, která se stala jeho mecenáškou. V roce 1920 s Kytlicovou odjel na Slovensko, kde se setkal s protičeským klerikalismem, a tak ještě téhož roku zamířil do Vrchlabí v Krkonoších.

Mezi lety 1921 až 1928 byl členem Sokola a napsal několik děl na jeho oslavu, roku 1924 byl odsouzen pro urážku na cti za proslov proti Orlům. Se Sokoly se později rozešel.

Když ve svých dílech kritizoval Masaryka, dostal se do konfliktu s prvorepublikovými úřady, výtisky **Šlépějí XIII** byly dokonce zabaveny. Demlovo stíhání nakonec zastavil sám Masaryk a Deml později prohlásil, že si Masaryka vážil, i když s ním v mnohém nesouhlasil.

25. března 1929 zemřel Otokar Březina, o kterém Deml napsal **Mé svědectví o Otokaru Březinovi**. Toto dílo, bořící zidealizovaný obraz Březiny, se dočkalo tvrdé kritiky například od F. X. Šaldy, který o díle mimo jiné napsal: „Po knize Chalupného působí kniha Demlova, jako by ses propad z prvního patra do smrdutého sklepa.“ Kniha měla mnoho odpůrců a uškodila Demlově pověsti, autenticitu obrazu o Březinovi ale potvrdil **Karel Čapek**.

29. ledna 1932 zemřela Demlova mecenáška, dobrá přítelkyně a vydavatelka Pavla Kytlicová. Deml jí následně věnoval několik děl, a literárně zpracoval rovněž její smrt (na základě svých záznamů, v nichž popisoval, kdy byl Pavle Kytlicové podán jaký lék, kolikrát byl u ní lékař a podobně). Podporu se snažil hledat u hraběcí rodiny Sweerts-Šporků v Kuksu. **V letech 1932–1933 se zamiloval do rozvedené dědičky panství, Kateřiny Sweerts-Šporkové (*1895), jejíž pravicové smýšlení sdílel. Inspirovala jeho román Zapomenuté světlo, krátce po té se rozešli, Kateřina roku 1938 vstoupila do Sudetoněmecké strany a 30. dubna 1945 spáchala sebevraždu a její matka byla vysídlena.** Roku 1934 vyšlo jedno z jeho nejznámějších děl, román **Zapomenuté světlo**. Ten byl i přes cenzuru terčem kritiky a sklidil pobouřené reakce.

Druhá světová válka a obvinění z kolaborace

Během druhé světové války zemřel Josef Florian, se kterým měl Deml mnoho pří. V roce 1942 musel přestat vydávat. V roce 1945 byl Tasov obsazen nacisty, kteří pátrali po partyzánech. Nacisté vzali několik rukojmí, kteří měli být popraveni, pokud by se celá záležitost nevyřešila. Deml se nabídl jako náhrada za tyto rukojmí, ale před vypršením ultimáta byl Tasov osvobozen **Rudou armádou** (název „sovětská“ od roku 1946). Rovněž se uvádí, že Deml žehnal tasovským dobrovolníkům, kteří jeli podpořit **velkomeziříčské povstání** před jejich odjezdem z Tasova.

Jen za druhé republiky směl napsat Jakub Deml: „*Nikdo nemůže býti už svým zrozením tak opovržen jako Žid... Odhaluj si svou špínu a tulí se k sobě, podobni Kainu nemohou se přítulně blížit ke stanům lidským... Spoléhám na naše Němce, dokud jim bude záležet na pořádku a klidu, jinak se naše republika neudrží. Slované si nedovedou vládnout.*“

Během okupace se hlásil k nacisty propagovanému antisemitismu, např.: když ale napsal do Šlépějí XXV roku 1940 věty jako: „*Kdykoli si vzpomenu na tento výrok Otokara Březiny, vždycky mám dojem, jako by říšský kancléř Adolf Hitler byl tyto věty Březinovy poslouchal a podle nich své jednání vůči Židům, smrtelné chorobě národa německého a každého jiného, byl zařídil“* či „*Řekne-li Vám někdo, že Žid je také člověk, hned mu vyrazte čtyři zuby*“.

Po roce 1945 byl obviňován z kolaborace s nacisty. V letech 1946–1947 bylo proti němu vedeno řízení podle tzv. malého dekretu u Okresního národního výboru ve Velkém Meziříčí, které skončilo zastavením. Řízení byla vedena pro členství a vystupování v protektorátní kulturní organizaci (Veřejná osvětová služba), nikoli za antisemitské výroky, jak se často tvrdí. V roce 1948 na základě téhož spisu byl případ obnoven v řízení podle tzv. velkého dekretu před Mimořádným lidovým soudem v Jihlavě. **Při hlavním líčení na Demlovu obranu také vystoupil básník** (a Demlův obdivovatel a přítel) **Vítězslav Nezval**, komunista a tehdy významný státní úředník. Přes kolující různé domněnky o výsledku soudu, např. o podmíněném odsouzení, byl rozsudek osvobozující. Prostřednictvím Nezvala mu byl v roce 1949 nabídnut důchod, který ale odmítl, stejně tak jako vydání **Mých přátel** v roce 1957. Za jeho života žádné jeho dílo pak veřejně nevyšlo.

Stáří a smrt

V padesátých letech bylo Demlovi znemožněno vydávat. Jeho dílo z té doby má formu rukopisů nebo dopisů. Demlova vydavatelka a ošetřovatelka Marie Rosa Junová se v roce 1956 vdala, jejím manželem se stal Timotheus Vodička, který dělal Demlova redaktora. Vodička také chystal nová vydání některých starších Demlových prací. Nicméně do Demlových textů razantně zasahoval a v podstatě je cenzuroval. Manželé Vodičkovi opustili Tasov v roce 1959, s Demlem se rozešli ve zlém.

V lednu 1961 byl Jakub Deml hospitalizován v třebíčské nemocnici, po krátkém propuštění ale musel být hospitalizován znovu 7. února. Zemřel v třebíčské nemocnici 10. února 1961.

Dílo

Ve své době nebyl příliš ceněn, ale díky své tvorbě je považován za předchůdce moderních literárních směrů, zejména surrealismu. Mezi jeho velké obdivovatele patřil například **Vítězslav Nezval**.

- **Notantur lumina** (1907) – básnická sbírka ovlivněná O. Březinou. Ve 2. vydání vyšla pod názvem **První světla** (1917)
 - **Hrad smrti** (1912), básnická próza, popisuje zde pocity úzkosti a ohrožení smrtí
 - *Domů* (1912)
 - **Moji přátelé** (1913) – lyrická básnická sbírka (v próze), oslovuje zde květiny, nahlíží na ně jako na osoby.
 - **Pro budoucí poutníky a poutnice** (1913)
 - *Tanec smrti* (1914), popisuje zde pocity úzkosti a ohrožení smrtí
 - **Miriam** (1916), milostná poezie v próze
 - **Šlépěje** (1917–1941), jedná se o cyklus mnoha sborníčků (26), ve kterých vydal většinu své prózy. Obsahují především autorovy deníky (vzorem mu je francouzský básník **Léon Bloy**), polemiky, aforismy, úvahy, ...
 - **Kořeny naší řeči** (1920), nepublikovaný text z pozůstalosti
 - **Česno** (1924)
 - **Tepna** (1926)
 - **Mohyla** (1926), znovu, přepracována v 1941 a 1948
 - **Kronika městečka Tasova** (1929)
 - **Mé svědectví o Otokaru Březinovi** (1931)
 - **Pozdrav z Tasova** (1932)
 - **Zapomenuté světlo** (1934), nejznámější Demlova próza
 - **Solitudo** (1934), německy
 - **Štědrý den** (1934)
 - **Píseň vojína šilence** (1935), německy
 - **Rodný kraj** – (1936)
 - **Verše české 1907–1938** – (1938), jedná se o výbor veršů ze Šlépějí
 - **Pupava** – (1939)
 - **Proč bychom se netěšili** – (1939), jako součást *Šlépějí* (svazek XXIV)
 - **Svatý Josef** – (1942)
 - **Podzimní sen** – (1951), popisuje Demlův sen, ve kterém navštívil internační tábor pro kněze
 - **Cestou do Betléma** – (1955)
 - **Ledové květy** – (1959), nepublikovaná sbírka
-

JAROSLAV DURYCH (1886-1962)

„Kořen mých omylů a chyb tkvěl v jakési myšlenkové svévoli, která mi zkrusovala obraz duše národa... Dokonce jsem považoval duši národa za něco, nač mám jakési spolumajetnické právo, a chtěl jsem toto domnělé právo rozšiřovat na úkor druhých. A bylo třeba dlouhé doby trpkých zkoušek, abych poznal, jaká to byla pošetilost... Přeji si, aby můj příklad byl poučením pro všechny, kteří chtějí předbíhat úradky Boží.“

Jaroslav Durych velmi brzy osiřel. Na přání babičky nejprve studoval gymnázium v Hradci Králové jako chovanec arcibiskupského konviktu v Příbrami, z konviktu byl později vyloučen za čtení zakázané literatury, konkrétně Renanových **Apoštolů**. Nicméně na církev nezanevřel, rozhodl se sloužit jí na poli kultury a vzdělání.

Vystudoval lékařskou fakultu v Praze, kterou dokončil v roce 1913, a protože studoval na vojenské stipendium, působil za první světové války jako vojenský lékař v Haliči. Po válce si v Přerově zřídil soukromou praxi, brzy se vrátil do vojenské služby, v československé armádě dosáhl hodnosti plukovníka. V letech 1923–1930 působil jako přednosta oddělení ve vojenské nemocnici v Hradisku u Olomouce. Zde také od roku 1925 vykonával funkci prvního kronikáře vojenské nemocnice. Řádným členem České akademie věd a umění byl zvolen 26. listopadu 1935, na členství rezignoval 7. října 1938.

Zejména v počátcích své tvorby byl Jaroslav Durych silně ovlivněn staroříšským vydavatelem Josefem Florianem (1873–1941) a jeho programem katolického vzdělávání. Zejména ve 20. letech Florianovo nakladatelství silně propagoval a hojně v něm publikoval a patrně i řada jím organizovaných akcí byla Florianem inspirována. Později se Durych stále více osamostatňoval, nicméně ve svých hlavních cílech, tj. snaze o zvýšení náboženské a kulturní úrovně českého katolicismu, zůstávali oba sjednoceni.

Za nacistické okupace a v době socialismu v Československu žil Durych v izolaci a jeho díla nesměla být vydávána. Vyšlo mu pouze několik novinových článků, které napsal pod pseudonymy. Pohřben je na hřbitově v pražském Bubenči.

Jaroslav Durych bývá někdy označován za „disidenta 1. republiky“, protože oponoval antikatholicismu, který panoval v Československu mezi válkami a byl proto v ustavičných sporech s velkou částí tehdejších kulturních i politických elit.

Především na počátku své tvorby působil v českém kulturním prostředí se svým otevřeným a bojovným katolicismem dosti osaměle, teprve později se vynořili další velcí autoři katolické orientace, jako např. **Bohuslav Reynek, Jan Čep, Jan Zahradníček** či **Jakub Deml**, kteří vytvořili souvislejší vrstvu literatury katolické a spirituální orientace.

Velmi tvrdě kritizoval **Karla Čapka**, především za jeho **pacifismus**. Svými názory se řadí k nejkonzervativnějším autorům své doby.

Ve třicátých letech otevřeně podporoval **frankismus** ve Španělsku a ve své komentátorské tvorbě z tohoto období vyzdvihoval stranu generála Franca ve španělské občanské válce, kterou pojímal jako boj španělského katolicismu o přežití proti rudému barbarství. Za svůj občanský postoj byl často ideovými oponenty kritizován. Někteří z jeho obhájců ovšem upozorňují, že šlo pouze o reakci na minimálně stejně problematický postoj Karla Čapka a dalších autorů, kteří stejně nekriticky podporovali republikány.

Dílo

Durych se ve své literární tvorbě soustřeďuje především na dobu pobělohorskou (po roce 1620) – tj. katolické baroko, v jehož duchu chápe i svou koncepci české minulosti. Dále lze říci, že se zabýval sociální problematikou a usiloval o pevný řád, který nacházel v náboženských jistotách a v hledání absolutna. Chudobu a bídu (která je u něj často ukazována na ženských postavách) nechápal jako sociální problém, ale jako Boží vyznamenání. **Hlavní úlohu v jeho historickém díle nenesou masy, ale spíše schopní jedinci, kteří však nejsou pojímáni z hlediska romantické výjimečnosti.** Díky kontrastům mezi dobrým a zlým a jejich věrném líčení, lze hovořit o „**barokním naturalismu**“.

Eseje

Pláč civilisty (1937), proti Čapkovi, kritizuje zde jeho názory, hlavně nedostatečné vlastenectví, nejednoznačnost. Dále jako voják kritizuje, že Čapek neabsolvoval základní vojenskou službu, což Durych považoval za nemorální.

Poezie

Cikánčina smrt

Panenky

Žebrácké písně

Píseň milostná

Eva

Básně (1930) – soubor výše jmenovaných básní

Beskydy

Próza

Jarmark života (1916)

Tři dukáty (1919)

Nejvyšší naděje (1920-21)

Tři trojníčky (1923)

Smích věrnosti (1924)

Kouzelná lampa (1926)

Romány

Na horách (1919)

Paní Anežka Berková (1931)

Sedmikráska (1925)

Píseň o růži (1934)

Duše a hvězda

Boží duha (posmrtně 1969) – novela

Děti – novela

Historické

Historické romány jsou nejvýznamnější částí Durychovy tvorby.

- **Bloudění** (1929) – tzv. **Velká valdštejská trilogie**
- **Rekviem** (1930) – tzv. **Malá valdštejská trilogie**
- **Masopust** (1938)
- **Služebníci neužiteční** (1940–1961, v úplnosti poprvé vyd. 1969) – **román o jezuitské misii v Japonsku** v 17. století, skončí roku 1622 zmasakrováním misionářů, které je popsáno nesmírně drasticky a detailně.

Drama

Ve svých několika dramatech se Durych soustřeďuje na náboženské příběhy.

Svatý Jiří (1915)

Svatý Vojtěch (1921)

Svatý Václav (1924)

Štědrý večer (1926)

JAN ČEP (1902-1974)

„Umění nemůže vyjadřovat chaos chaosem.“

V letech 1922–1926 studoval na FF UK češtinu, francouzštinu a angličtinu, studia však nedokončil. Během studií napsal své první literární dílo nazvané *Anglické dojmy*. Stal se spisovatelem a překladatelem z povolání, pracoval také jako nakladatelský lektor a publikoval v řadě časopisů a revuí (, **Akord**, **Cesta**, **Host**, **Listy pro umění a kritiku**, **Na hlubinu**, **Rád** aj.). Osobně znal spisovatele, jako byli **František Halas** nebo **Egon Hostovský**. Blízké přátelství jej pojilo mj. s **Janem Zahradníčkem** či **Bedřichem Fučíkem**. V roce 1938 se stal kmotrem pozdějšího hudebníka **Petra Skoumala**.

Dne 26. února 1948 byl vyloučen ze Syndikátu českých spisovatelů a v srpnu 1948 emigroval přes Aš do Francie, kde i zemřel a byl pochován. Domů se již nikdy nevrátil.

V letech 1951–1954 žil v Mnichově, kde působil v rádiu Svobodná Evropa, po roce 1954 se vrátil do Paříže, pro Svobodnou Evropu pracoval dále jako zpravodaj a autor kulturní rubriky.

Mimo svoji vlast se necítil šťastný, protože k ní měl velmi silný vztah. Několikrát vážně přemýšlel o tom, že se stane knězem, ale nakonec se roku 1954 oženil. Roku 1965 prodělal mozkovou mrtvici, což mu znemožnilo další veřejnou činnost.

Dílo

Jako prozaik se prosadil zejména povídkami. Byl **F. X. Šaldou** hodnocen jako výborný povídkář „jitřního zraku“, čímž mínil pohled zacílený k podstatě věcí, k neviditelné skutečnosti, zároveň ale (zdánlivě naivně) dětský (dítě je podstatným a častým Čepovým hrdinou). Jan Čep nepatří mezi ruralisty, neboť základním akcentem jeho próz není pro tento proud typické vyvyšování venkovského prostředí nad městské a řád jako ideová maxima, nýbrž existenciální napětí v duších jeho hrdinů. Nelze ho však zařadit ani mezi autory **psychologických próz**, protože hlavním dějištěm povídek je duchovní, nikoli jen duševní, svět jeho postav. Výstižně byla hlavní myšlenka Čepova díla popsána jako bojiště, na něž vystupuje Bůh, ďábel a člověk se svou nesmrtelnou duší; **Bedřich Fučík** ve své knize *Píseň o zemi* označuje Boha jako fakticky jediného partnera Čepových postav. Čepovu esejistickou i prozaickou tvorbu výrazně ovlivnil pobyt u **Josefa Floriana** ve Staré Říši. Zde se setkal s autory, kteří měli napříště ovlivnit jeho esejistické dílo. Byl to zejména **Romano Guardini**, **Jacques Maritain** a **Gabriel Marcel**. Tito **katoličtí** myslitelé zasáhli hluboce Čepovo myšlení směrem ke **křesťanskému personalismu**

- **Dvojí domov** (1926), povídky
- **Vigilie** (1928), povídky
- **Cesta na jitřní**
- **Zeměžluč** (1931), jedná se o spojení dvou knih (*Dvojí domov* a *Vigilie*). Hrdinové zde překonávají těžký osud návratem k rodovým tradicím a náboženskou vírou.
- **Letnice** (1932)
- **Děravý plášť** (1934)
- **Hranice stínu** (1935). Hrdina Čepova jediného románu, učitel Randa, se po milostném zklamání a existenční prohře vrací do rodného kraje, svěruje se svému dědečkovi a ve vesnickém prostředí a víře mizí jeho deprese a nachází smysl svého života.

- **Modrá a zlatá** (1938), opět se zde objevuje návrat do rodného kraje
- **Tvář pod pavučinou** (1941), vrací se ke svému oblíbenému tématu (návrat) a ještě přidává nostalgii a tragický pocit ze smrti
- **Lístky z alba** (1944)
- **Polní tráva** (1946)

V emigraci

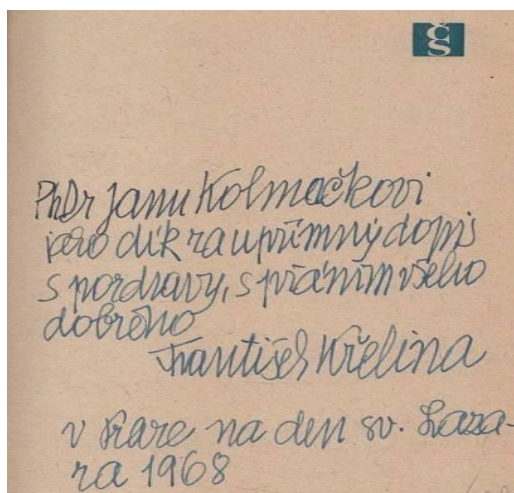
- **Rozptýlené paprsky** (1946)
Cikáni, francouzsky psané povídky
Malé řeči sváteční, eseje
- **O lidský svět** (1953), rozhlasové úvahy
- **Samomluvy a rozhovory** (1959)
- **Zápisky Jiljího Klenu** (1963), próza
- **Poutník na zemi** (1965), eseje
- **Sestra úzkost** (1969), sbírka 12 povídek vydaných v letech 1926–1941
- **Sestra úzkost /Zlomky autobiografické eseje** (1975, posmrtně v Římě) – autobiografické eseje (vzpomínková kniha)

V letech 1948 a 1969 vyšel jeho překlad románu **Bruce Marshalla All glorious within (Plná slávy)**.

Zajímavost

I když je jako datum jeho narození uváděn 31. prosinec 1902, ve skutečnosti se narodil až po půlnoci, tedy 1. ledna 1903. Jeho **synovec Jiří Skládal** ve své knize **Kde se vzal Jan Čep** uvádí, že o mylný záznam v křestním listu se postaral jeho otec. Usoudil, že být jakoby o rok starší bude pro něj v životě lepší.

FRANTIŠEK KŘELINA (1903-1976)

Rukopis Františka Křeliny

Dětství prožil v Podhradí u Jičína. V roce 1922 dokončil studia na Učitelském ústavu v Jičíně a učil v Českém Dubu. Po obsazení Sudet Němci v březnu 1939 odešel do Prahy, kde učil na měšťanských a později jednotných školách až do roku 1951. Zde připravoval společně s **Josefem Knapem** a **Jaroslavem Durychem** výzvu českých spisovatelů k lidu, která však padla za oběť cenzuře. Roku 1945 krátce učil v na Žatecku, ale vrátil se zpět do Prahy. V Praze byl 24. srpna 1951 zatčen; v červenci 1952 byl jako člen protistátní skupiny odsouzen za velezradu na dvanáct let vězení. Ve stejném procesu byli mezi jinými odsouzeni také **Josef Knap**, **Jan Zahradníček**, **Bedřich Fučík**, **Zdeněk Kalista**, **Ladislav Kuncíř** a **Jan Jedlička**.

V době věznění na Pankráci se s ním a J. Zahradníčkem a J. Knapem spřátelil dozorce **Václav Sisel**, který jim pomáhal. Také ukryl na své chatě značnou část rukopisů jejich básní a textů, a to až do r. 1968.

Dne 10. května 1960 byl Křelina amnestován. Do roku 1964 pracoval jako stavební dělník v Praze a znovu se věnoval literární tvorbě. Jeho články otiskovaly v té době **Zemědělské noviny** a **Lidová demokracie**. Roku 1967 byl plně rehabilitován. Zemřel v Praze, pochován je ve Veliši u Jičína.

Dne 2. července 1927 se František Křelina oženil s dcerou rolníka Annou Masopustovou (1903—2001). Manželé Křelinovy měli dvě dcery. Dcera **Hana Pražáková** (1930—2010) byla též spisovatelkou

Roku 1936 obdržel státní ocenění a o dva roky později cenu České akademie věd a umění.

Dílo

František Křelina je sice považován za **ruralistu**, ale jeho texty (ať již básnické, prozaické či dramatické) nesou prvky i jiných uměleckých směrů a ruralismus u něj převládat pouze v období jeho rané tvorby, tedy během první republiky. Později se klonil pouze k utváření katolicky zaměřených textů. K jeho nejznámějším ruralistickým dílům patří **Hlas kořenů**, **Hlas na poušti** či **Jalovčí stráně**. Některá díla z Křelinovy pozůstalosti nebyla doposud vydána.

Romány a verše

- **Hlas kořenů** - (1927)
- **Hlas na poušti** - (1935)
- **Jalovčí stráně** - (1937) – přepracováno 1947
- **Klíče království** - (1939)
- **Dcera královská, blahoslavená Anežka česká** - (1940) – dílo nevzniklo na základě historických pramenů, ale jako oslava svěřice **sv. Anežky české**.
- **Amarú, syn hadí** - (1942) – román o českých misionářích v peruánských pralesích na konci 17. století. Objevuje se zde **mysticismus**, jezuitský kněz J. V. Richter je umučen domorodci.
- **Každý své břímě** - (1969)
- Půlnoční svítání** - (verše, 1927)
- Předjitřní tma** - (verše, 1930)
- Plaché světlo** - (verše, 1934)
- Má přítelkyně Dora** - (1968)
- Země dědičná** - (trilogie)
 - **Hubená léta** (1935) – první díl trilogie; sociálně realistický román z Podještědska a prostředí tkalců, zobrazuje vliv **hospodářské krize** na chalupníky a dělníky.
 - **Puklý chrám** (1937) – druhý díl trilogie; pod vlivem ruralismu, vrhá zjednodušeně světlo a stín na venkov a město. Proti zkaženému městu stojí čistý venkov.
 - **Bábel** - (1968), třetí díl trilogie; pod názvem **Pokoj nám** byl vysázen v r. 1939, za okupace nemohl vyjít; pro vydání 1968 přepracován)

Pro mládež

Z bukového dřeva - (1943)

Zmijí dědek a jiné povídky pro mládež

Můj otec kapitán

Divadelní hry

Postila

Sborník žákovských prací

Děti své doby: jak se jeví v slohových zápiscích žákyň měšťanských škol pražských, uspořádal František Křelina, vydáno v roce 1946.

JAN ZAHRADNÍČEK (1905-1960)

Podzim... Počítají, co sklizeno, očesáno.

*A kdybych řekl že dost,
abychom se radovali od rána do večera jak Noe,
kdekdo by mě okřikl rozhořčeně
Ten pokrytec
Ten blázen*

*Zrovna tak, jako kdybych se po způsobu básníka dávného
rozplakal
pro tolik štěstí tolika životů.
Vrhli by se na mne vypočítávajícíe tolik a tolik běd
tolik a tolik úst bez stolů, hlav bez střech, srdcí beze světla.
A já bych rozpačitě zmlkl
nemoha si honem vzpomenout na štěstí největší,
že jsme —*

Z básně Váno je dobré, sbírka Rouška Veroničina.

Jan Alois Zahradníček starší byl český básník, novinář, překladatel a spisovatel, jeden z nejvýznamnějších českých básníků 20. století a vrcholný představitel české katolické poezie. Ve čtyřicátých letech redigoval katolickou revue **Akord**.

Jeho otevřeně katolická a ostře protikomunistická tvorba jej přiváděla do ostrého konfliktu s levicovými autory, již před druhou světovou válkou. Po únorovém převratu byl nejprve vyloučen z **Československého svazu spisovatelů** a posléze odsouzen k 13 letům vězení.

Malý Zahradníček se tak stal již ve dvou letech invalidou s vyhlídkou na budoucí růst zdravotních problémů. V domácnosti a hospodářství mu byly vyhrazeny lehčí práce a neschopnost a nedostatek ohledně větších fyzických aktivit si vynahrazoval ve sféře intelektuální.

Po vychození obecné školy ve Starči se rodina rozhodla, že na místo původně plánovaného vyučení na krejčího bude Jan dán na studia. 16. září 1919 nastoupil do sekundy A na **třebíčském gymnáziu**. Zde se zajímal jednak o literaturu, jednak o biologii. Vytvářel vědecký herbář a navštěvoval literární kroužek a posléze i pomáhal přípravou jeho Zpravodaje, v němž ve kvartě publikoval svoji první „báseň“ – pamflet na spolužáka svého bratra pojmenovaný **Sulla, Čihováků pán**.

Po maturitě v roce 1926 se Jan Zahradníček rozhodl pokračovat ve studiu na Filosofické fakultě UK, tam studoval slavistiku a germanistiku. Prostředky pro začátek studií si obstaral prodejem svého herbáře mladšímu spolužákovi (získal za něj 2500 korun). Přejech z Třebíče do Prahy byl pro něj velmi frustrující: zatímco v Třebíči byl uznáván jak profesory (jako primus třídy dalece převyšující nároky kladené na gymnaziální studenty), tak mezi žáky (mimo jiné pro ochotu doučovat a napovídat), v Praze se poprvé setkal s útoky a posměšky, které měly základ v jeho tělesném postižení. Reagoval na to zpočátku jednak agresivní rétorikou vyznačující se k naprosté dokonalosti vypilovanými protivýpady a jedovatostmi, jednak příklonem k alkoholu, což bylo v jeho případě obzvlášť nešťastné (nadměrné pití alkoholu u něj vyvolávalo srdeční arytmií, a přímo tak ohrožovalo jeho život).

Toto pokleslé období svého života však poměrně brzy překonal poté, co se seznámil se svými budoucími životními přáteli, kolegy a souputníky. Jednalo se zejména o skupinu katolíků okolo **revue Tvar**, do níž patřili Josef Knap, Jan Čep, Rudolf Černý, Jan Dokulil, Bedřich Fučík a Fučíkova snoubenka Jitka Skaláková. Do té se Zahradníček zamiloval rytířskou láskou a věnoval jí řadu svých básní a sbírek. Byla to první ze dvou velkých žen v jeho životě, které vnímaly pouze Zahradníčkova ducha a nikoliv jeho tělo. Její neocenitelné přátelství ho uchránilo před plýtváním životem i talentem. Dalšími jeho významnými přáteli byli **František Halas** a Vladimír Průša († 1930).

Zahradníček již v roce 1929 uvažoval o tom, že by zanechal studií a věnoval se dráze knihovníka, a proto složil nižší knihovnické zkoušky. Často cestoval mezi Mastníkem a Prahou.

V roce 1930 mu vyšla první básnická sbírka **Pokušení smrti**, jejíž básně vznikaly v letech 1928–1930. Její melancholičnost a trudnomyslnost spolu s fascinací smrtí a očekáváním jejího příchodu byly do značné míry odrazem neutěšeného Zahradníčkova života po příchodu do Prahy. Snad i proto k ní později cítil odpor a nikdy nedovolil její opětovné vydání – navzdory oceněním a kladným kritikám, kterých se sbírce dostalo. F. X. Šalda po přečtení sbírky napsal, že **Zahradníčkem vstoupil do české poesie Někdo**, a Josef Florian Zahradníčkovi napsal v dopise, že **co do hodnoty celku a jednotlivosti patří to mezi nejlepší věci, jaké u nás kdy vyšly**. V této době se zároveň začal zabývat překladem. Soustředil se přitom na autory, jako byli Thomas Mann či prokletí básníci.

Když byl zrušen časopis **Akord**, do kterého Zahradníček přispíval, odešel do invalidního důchodu. Dne 14. června 1951 byl v brněnském bytě zatčen (spolu se skupinou katolických intelektuálů) a poté odsouzen na 13 let vězení za „protistátní“ činnost a špionáž.

Dne 9. května 1960 byl na základě všeobecné amnestie propuštěn, krátce po propuštění zemřel. Rehabilitován byl v roce 1968.

Dílo

Jeho poezie vychází z tragického životního pocitu, pořád se u něj objevuje motiv noci a temnoty jako symbol smutku a smrti.

Některými rysy se Zahradníčkova poezie blíží Halasovi a Závadovi. Zahradníček ovšem neprošel poetismem. Patřil ke skupině mladých katolicky orientovaných literátů, kteří se koncem 20. let sdružili kolem časopisu *Tvar*.

Na Zahradníčka působili **Rainer Maria Rilke** a **Otokar Březina**, i když ve srovnání se složitou březinovskou poezií je Zahradníčkův svět konkrétnější. **František Xaver Šalda napsal, že Zahradníček je „veliký kouzelník verše, harmonizátor a modulátor po Březinovi největší“, dokáže proměnit „osobní hoře v tragicky radostnou extázi, spřízňující se se vším bolestně vášnivým děním vesmírným.“**

Zahradníčkova poezie, podobně jako **Halasova** a **Závadova**, směřovala od poloviny 30. let k širším obzorům, k objektivizaci.

Jan Zahradníček byl čelným představitelem spirituální poezie 30. let. **Mladí katoličtí autoři** se soustředovali kolem **Kuncířova nakladatelství a časopisů Akord (1928–1948, obnoven 1989) a Řád (1933–1944)**.

Spirituální lyrika, založená na symbolické obraznosti a směřující k transcendentním, věčným hodnotám, se aktualizovala v době okupace a války. K tomuto směru náležel po určitou dobu František Hrubín, zejména ve sbírce **Včelí plást** (1940), sblížili se s ním další básníci, například **Vilém Závada** v jedné ze svých vrcholných knih **Hradní věž** (1940).

Básnické sbírky a skladby

- **Pokušení smrti** (1930) – melancholicko-pesimistická melodie umdlelé duše potýkající se s mátohami zmaru. Vyšla jen bibliofilsky, je blízká sbírkám Halasovým a Závadovým: vyjadřuje existenciální úzkost, představu bytí jako tragického provizoria – jako stálého očekávání smrti, pracuje se zadržávaným nepravidelným veršem. Obdobu svého životního postoje nalézá básník v **Březinových Tajemných dálkách**. Pocity bolestné vyřazenosti stupňovala i autorova tělesná vada způsobená v dětství při pádu ze seníku. Ke své prvotině se básník později nehlásil a nedovolil ji znovu vydat.
- **Návrat** (1931) – návrat k duši a víře v Boha. Verš se melodizuje, je plynulý, autor využívá pravidelného jambického rytmu a rýmů. Představuje vývojový přechod, přeskupuje se autorova poetika a zároveň i vnitřní postoj, rytmus a sloky jsou uspořádanější, ale mámivých obrazů je méně.

Změna poetiky

Posun do světa mimo vlastní já přivedl Zahradníčka k poznání, že životní plnost, o níž tolik usiloval, nelze nalézt v samotě s Bohem, ale pouze ve společenství všech a všeho, čím Bůh člověka obklopil. To znamená důrazné sepětí světa mrtvých se světem živých a zároveň – což je pro Zahradníčkovu tvorbu fakt základní důležitosti – prohloubení básnickovy vnímavosti k současné podobě světa, ke konkrétnímu člověku a k národu.

Jeřáby (1933) – představují vlastní zrození Zahradníčka jako nezaměnitelného básníka – proud úžasu a díkůvzdání za dar bytí.

- Značně se zde vzdálil od svých dvou prvních knih, subjekt, který byl zraňován realitou, je nyní těsně spjat se životem a toto účastenství je zdrojem radosti a naplnění. Tento přesun od depresivních stavů k harmonické jednotě je doprovázen změnou poetiky: proti perifrastickému verši prvních knih je pravidelný verš Jeřábů vytvářen názornými konkréty a nepříliš rozvitou reflexí, mizí alegorie, abstraktní konstrukce. Typicky zahradníčkovskou roli tu začíná hrát substantivum jako cosi pevného, opěrného, zvláště výrazné jsou substantivní enumerace. Často se v nich objevuje motiv ptáka a větru.
- **Žíznivé léto** (1935) – ubývá mučivých osobních dramát a přibývá radosti a životního jasu. Básník opouští komůrku samoty, otevírá se druhým, podobně jako u Halase či Závady zaznívá motiv chudoby, ovšem s křesťanským smyslem. Pokračuje a rozvíjí se přilnutí k domovu, Čas básně začínají prostupovat milníky církevního roku. Zvyšuje se expresivní barevnost básně, františkánská chudoba se završuje vyznáním lásky k odstrčeným a ošklivým.
- **Pozdravení Slunci** (1937) – přibývá zde obrazů, které přesahují tělesnost, bezprostřední fyzickou existenci. Jevy a prožitky jsou součástí širšího, vesmírného dění zla, milosti a spásy. Charakteristickou je přítomnost konkrétních přírodních scénérií prostoupených světem metafyzických hodnot, které vše jednotí a dodávají tomu smysl. Zahradníček našel vnitřní stabilitu člověka a dovršenost bytí v Božím řádu, projevujícím se prostřednictvím reality. Zaměření této i předchozí sbírky je polemicky vyhoceno proti lyrice „rozbitého subjektu“ – tím do značné míry anticipuje přesun české lyriky od reflexe k předmětnosti.

Třetí etapa Zahradníčkova vývoje

se obrací k zemi a národu, je nejangažovanější. Adjektivum se mu už ustálilo za substantivem, sloveso stává na konci věty. Ta má svou typickou intonaci, takže výrazy určitého druhu bývají předem očekávány.

- **Korouhve** (1940) – v době ohrožení národa píše Zahradníček hymny na patrony české země a snaží se o optimistický pohled (tj. věří, že bude lépe) na národní osud. Obrací se k českým světcům (**svatý Vojtěch, svatý Prokop, Jan Nepomucký**).
- **Pod bičem milostným** (1944) – hlavním tématem je erotická láska (odraz autorova manželství a otcovství) – autor oprošťuje svou poezii od náboženských apostrof – láska sice násobí úzkost, ale zároveň subjekt vykupuje, dává zcela určitý smysl lidskému údělu. Inklinace k písňovosti.
- **Svatý Václav** (1946) – alegorie okupační doby, kde se postava Václava spojuje s Andělem pomsty a Václavova korouhev je znamením blížící se svobody
- **Žalm z roku dvaadvacátého** (1945) – věnován obětem heydrichiády
- **Stará země** (1946) – Zahradníček pokračuje v hymnické lyrice Korouhví, ale netísněn cenzurou rozvíjí obraz národního dramatu s větší otevřeností. Vědomí národní sounáležitosti je pro něj identické s náboženským prožitkem; jistota metafyzická je zdrojem naděje společenské, krutost přítomnosti je vnímána jako zkouška věrnosti, vzpoura proti Bohu je interpretována jako důkaz nutnosti vlády Boží. Vlast je zde prezentována jako „matka chudých“, stejně jako ve verších **Hrubínových**. Avšak „chudý“ se tu neproměňuje v bojovníka za lepší budoucnost (básník neskládal naděje do Sovětského svazu a stál stranou všeobecné euforie z osvobození). Válku pojímal jako Boží trest a budoucnost spojoval s mravní obrodou v duchu křesťanských hodnot. Národ je v univerzálním řádu Božího stvoření chápán jako bytost, jeho drama je tedy posuzováno stejnými měřítky jako drama jedince

Ve čtvrtém vývojovém období

se Zahradníčkův verš zbavil jakékoliv dekorativnosti, mnohomluvnosti a verbalismu. Říká se jen to podstatné. Tento volný a nepravidelný verš však nemá nic společného s tzv. poezií všedního dne, která se tehdy věnovala oslavě pouhé jevové každodennosti, ale proniká do hloubky Božího určení.

La Saletta (1947) – Zahradníček, jako již dříve **Josef Florian**, pojímá **zjevení** z roku 1846 jako memento světu, odkud se vytrácí láska a myšlenka na věčnost.

Báseň místy útočností působí jako pamflet, místy je obranná jako modlitba, což jsou její dvě základní žánrové polohy, ale svou stavbou (prolínání místa a času) i vyjádřením úzkosti z nového ohrožení se staví vedle **Hrubínovy Hirošimy** a posledních básní **Halasových**. Uplatňuje se zde veršový přesah a opomíjí se interpunkce. Skladba je ztělesněním básnickových zklamaných nadějí; osvobozený český národ totiž přehlédl všechna znamení času a vykročil vstříc utopii, v níž básník viděl zkázu a mravní záhubu. Skladba je rozvržena do 6 zpěvů. První zpěv je vybudován na kontrapozici kosmické závažnosti poselství a zdánlivé nepatrnosti a nevýznamnosti dětí, kterým bylo sděleno – novozákonní postulát o potřebě dětské nevinnosti, bez níž nelze vstoupit do království nebeského, zde tvoří jasný hodnotový horizont celé skladby. Ve druhém zpěvu se také prohlubuje kosmický ráz básně a její dramatičnosti, je to barokně apokalyptická podoba poválečného světa, v níž je pregnantně vysloveno Mariino proroctví: „Nebude-li se chtít můj lid podrobiti, budu nucena upustit rameno Syna svého“. Ve třetím a čtvrtém zpěvu básník s rozhořčeným patosem bilancuje vinu lidského rodu, který se zpronevěřil Stvořitelovým záměrům. Zůstává jediný pevný bod, k němuž básník vztahuje veškeré bytí, a tím je Kristův kříž. V pátém a šestém zpěvu jeremiášovsky hněvný rozměr Zahradníčkova proročského gesta vrcholí. Básník odhaluje materialistickou tvář soudobého světa. Metaforicky sugestivní líčení katastrofických vizí se střídá s agresivními odsudky současnosti.

- **Rouška Veroničina** (1949) – vyšla s bibliofilsky falešnou datací 1947
- **Znamení moci** (1950–1951) – stačil je dokončit ještě před svým uvězněním v létě 1951. Rozsáhlá báseň o 7 zpěvech. Svým tvarem i viděním světa tato skladba plně navazuje na předcházející *La Salettu*, je však ještě tvrdší a patetičtější. Zde jsou signály blížícího se konce vysloveny ještě naléhavěji. Výraz se místy blíží pamfletu, jindy verš připomíná modlitbu či ódu. Střídají se časové vrstvy a motivy, dílo se stává vícehlasou skladbou.
- **Čtyři léta** (1969) – básně z vězení, uspořádal jeho přítel a spoluvězeň **Bedřich Fučík**. Vznikaly bez možnosti zápisu jen v básnickově hlavě, který je napsal popaměti až po svém návratu z vězení. Jejich podoba je kombinací obou hlavních údobí Zahradníčkovy tvorby, předválečného i poválečného. Je zde často využíváno asonance. Poprvé a naposled zde Zahradníček pronáší k Bohu výčitky, a to za smrt svých dětí v básni *Čtyři léta* (tzn. čtyři léta po smrti dcer), která zůstala nedokončená.
Dům Strach (1982, Toronto) – napsal v době vězení.

LEGIONÁŘSKÁ LITERATURA

Tento proud zahrnuje vzpomínky a historické publikace československých legionářů, kteří přežili sibiřskou anabázi. Tento druh literatury byl za **první republiky** populární, po roce 1948 se tato literatura ocitla na seznamu nevhodných knih.

Významnými legionářskými autory jsou: **Rudolf Medek**, **Josef Kopta**, **František Langer**, **Václav Kaplický**, **Jaroslav Kratochvíl**.

Boje na východní frontě absolvoval také anarchistický spisovatel **Jaroslav Hašek**, jeho satirický román **Osudy dobrého vojáka Švejka** se však do legionářské literatury neřadí.

RUDOLF MEDEK (1890-1940)

„Chodívali jsme často, ale raději to přiznám hned, téměř denně do Paukertovy vinárny na Národní třídě...Chodíval tam i generál a spisovatel Rudolf Medek, který se hlásil k nejpravější pravici. Ale protože, jak říkal, byli mezi nimi nezáživní kumpáni, chodil raději mezi nás, ačkoliv mu bylo vyslechnout mnoho, co by jiného urazilo. Medek se jen usmíval. Když mu jednou Halas řekl, že je náš třídní nepřítel, odpověděl, že se diví, proč jen tři dny. A tak se stalo, že nad jeho rakví, když počátkem protektorátu zemřel, rozloučil se s ním Josef Hora. Pohřbili ho do hrobu jeho nešťastného tchána, malíře Antonína Slavička, otce jeho ženy Evy. Také nešťastné.“

Jaroslav Seifert

Narodil se v rodině královéhradeckého obuvníka Václava Medka a jeho manželky Marie, rozené Špatenkové. Vystudoval učitelský ústav v Hradci Králové a v letech 1909–1914 učil na školách v okrese. Měl šest sourozenců, bratr **Jaroslav Medek** (1893–1971) byl autorem románů z 1. světové války. V roce 1914 byl povolán do armády a absolvoval důstojnický kurs. V první světové válce byl nasazen na ruské frontě a o Vánocích 1915 přešel k Rusům. Po pobytu v zajateckých táborech vstoupil do **československých legií** v Rusku. Účastnil se **bitvy u Zborova**, po ní doprovázel v Rusku **T. G. Masaryka** a v letech 1917–1918 byl redaktorem časopisu **Československý voják**. S legiemi se zúčastnil cesty Sibiří a v roce 1919 byl členem delegace s vojensko-politickým posláním do USA a Francie. Do 31. prosince 1919 dosáhl hodnosti podplukovníka

Po návratu do Československa se ve službách československé armády stal plukovníkem, v dubnu 1931 byl povýšen na brigádního generála.

Roku 1919 mu britský král udělil **Řád za vynikající službu**, ve Francii získal **Řád čestné legie**; tato vyznamenání po Mnichovské zradě, oficiálně dohodě, vrátil. V letech 1920–1929 byl ředitelem Památníku odboje a v letech 1929–1939 a po jeho sloučení s dalšími institucemi do **Památníku národního osvobození** se stal jeho ředitelem. Od roku 1929 se angažoval i politicky, ale jen jako nestraní (jako voják nemohl být totiž členem žádné politické strany).

Polemika v době insigniády

Dne 27. listopadu 1934 (zveřejněno o den později) vydala skupina českých spisovatelů (mezi kterými byl i Karel Čapek) prohlášení, ve kterých odsuzovali protiněmecké manifestace českých studentů v době tzv. insigniády; tyto útoky nazvali fašistickými. Rudolf Medek na to reagoval 29. listopadu otevřeným dopisem **Karlu Čapkovi**. V něm se zastával násilně demonstrujících českých studentů a poukázal na původce – německé studenty, kteří obsadili **Karolinum** a byli odtamtud českými studenty vyhnáni. V závěru použil emotivní prohlášení „Věřu, nechtěl bych vidět ten obraz, kdy Karel Čapek, S. K. Neuman a A. M. Tilschová, spolu s Jindřichem Vodákem a Vítězslavem Nezvalem cvičí ‚klencáky‘ v nějakém koncentračním táboře.“

Tento dopis a zejména citovaná věta vyvolaly ostré polemiky, během kterých byl Medek účelově označován za zastánce fašismu. Sám Medek později charakterizoval svou poznámku jako ironickou a žertovnou, na svém postoji však trval a prohlášení spisovatelů označil jako bolševické a polobolševické fráze. Tato polemika dovedla Medka až k tomu, že v období tzv. druhé republiky usiloval o revizi tradic meziválečné demokratické kultury.

Po zániku Československa

ve školních knihovnách a "závadné", mezi nimi i knihy Rudolfa Medka, vyřazovány. 27. března 1940 vydalo kulturní oddělení Tiskového odboru předsednictva ministerské rady dodatek k *Seznamu škodlivého a nežádoucího písemnictví*, podle kterého bylo třeba všechny knihy seznamu vyloučit z oběhu.

Mezi 367 titulů tohoto dodatku se ocitla legionářská díla Rudolfa Medka, ve společnosti vybraných děl autorů jako **Karel Čapek**, **Viktor Dyk**, **Karel Havlíček Borovský** či **Vítězslav Nezval**.

Zemřel v srpnu 1940 na zánět pobřišnice a byl pohřben na Olšanských hřbitovech.

JOSEF KOPTA (1894-1962)

Josefu Koptovi (Asi duben 1926)

*Milý Kopto,
nenapsal byste pro Lidovky předstletový článek (nebo sloupek nebo
fejton) asi tak na téma Sokolové v legiích, sokolský duch a vliv
v legiích–nebo něco toho druhu? Rádi bychom to měli asi tak
začátkem května. Tedy napište to, a
přijďte zas v pátek.*

Váš

Karel Čapek

(--- Vybráno z korespondence Karla Čapka)

Původním povoláním byl bankovní úředník. V první světové válce vstoupil do československých legií v Rusku. Po návratu z války se věnoval pouze literární činnosti. Byl redaktorem Národního osvobození a Lidových novin.

Poezie

Začal jako básník, jeho skladby byly nevýrazné:

- **Cestou k osvobození** – 1919
Nejvěrnější hlas

Romány

Po těchto sbírkách začal psát romány, zde Kopta směřuje psychologii svých postav. Byl úspěšnější v povídkách, nebo kratších románech:

- **Úsměv nad hrobem** **ČTENÍ O MILÉM JAPONSKU** – 1922
- **Třetí rota** – 1924 na osudech jedné rotý sleduje nejen osudy vojáků, ale i politickou situaci v Rusku po roce 1914.
- **Revoluce** – 1925
- **Třetí rota na magistrále** – 1927, líčí přechod přes Sibiř
- **Jak vznikala Třetí rota** – 1929
- **Třetí rota doma** – 1934, o osudech legionářů po návratu do vlasti o střetu jejich ideálů a skutečnosti.
- **Hlídač č. 47** – 1926, František Douša je traťovým hlídačem. Ve vesnici se šíří klepy, že jeho žena mu je nevěrná s Ferdou (tato domněnka v knize není ani potvrzena ani vyvrácena).
- Ferda spáchá sebevraždu, ale podle vesničanů byl zavražděn hlídačem. (po deseti letech) Hlídač dočasně ohluchne. Po návratu sluchu dál hluchotu předstírá a dozvídá se, co si o něm lidé myslí. Zabije ho Ferdův kamarád. Zfilmováno 1937, 1951 a 2008.
- **Jejich lidská tvář** – 1927
- **Cesta do Moskvy** – 1928
- **Legionářské povídky** – 1. díl 1928, 2. díl 1936
- **Naše legie v Rusku** – 1932

- **Modrá linie** – 1935
- **Zajíc v čepici** – 1935
- Heslo Československé legie zmiňuje i „literaturu zaměřenou ryze antisemitsky (novely Žid)“.
- **Adolf čeká na smrt** – 1933, o soudech obyčejných lidí vyrůstajících i přes nepřízeň osudu k mravní velikosti.
- trilogie **Jediné východisko** (1930), **Červená hvězda** (1931), **Chléb a vína** (1936)
- **Modrý námořník**
 - **Marnotratná pouť** – 1936
 - **Věčný pramen** – 1937
 - **Zlatá sopka** – 1937
- **Hodiny a sen** – 1941

Tvorba po druhé světové válce:

- **Blázen Kabrnos** – 1945
- **Láska v pěti podobách** – 1946
- **Česká kniha a my** – 1947
- **Kratochvilné děje z naší vlasti: Kraje české** – 1952
- **Jedináček Damian** – 1957
- **Kolibří povídky** – 1963

Pro děti

- **Antonín a kouzelník**
- **Chytrý Honza z Čech** – 1957
- **Král Žrout**

FRANTIŠEK LANGER (1888-1965)

„Uměl povídat o naší zemi s laskavouobjektivností a něžnou tolerancí, naše zamřelá slova vlastenec a vlastenectví možno v jeho případě použít bez nebezpečí nevkusu. Miloval svou vlast a její děti. Neměl rád diletanty, obdivoval odbornictví a s kmány se nebavil. Měl upřímnou radost, že mu psali mladí lidé dopisy a že ho navštěvovali, důvěřiví a zvědaví. Rád žil. Do poslední chvíle.

Našlo by se toho, jak říká starý Pištora, proč jsem ho měl rád. Proč je pro mne poutou, že mě zařadil mezi své přátele. Proč je mně tolik líto, že umřel...

--- Jan Werich

Narodil se v rodině drobného obchodníka jako nejstarší ze tří synů (bratr Josef byl o čtyři a Jiří o šest let mladší). Rodina byla židovská, ale nábožensky vlažná. Její předek přišel do Čech v polovině 17. století jako dvorní Žid (židovský finančník, který spravoval finance šlechty), kterého si přivedl **kardinál Dietrichstein** do svých železáren ve Starém Ransku. Rodina žila v Praze až počínaje Františkovým otcem.

V roce 1906 absolvoval gymnázium v Londýnské ulici a začal studovat na lékařské fakultě Karlovy university. V této době se spřátelil s **Jaroslavem Haškem**, později spolu napsali a hráli hru **Pogrom na křesťany v Jeruzalémě**.

Langer v roce 1911 vstoupil do Haškovy satirické politické **Strany mírného pokroku v mezích zákona**.

V roce 1914 úspěšně dokončil studium medicíny doktorátem. Ještě během studií na gymnáziu začal publikovat v různých časopisech a novinách (Národní obzor, Přehled, Zlatá Praha, Lumír, Novina, Besedy času, Rudé květy, Večery, Národní listy, Jevišťe, Divadlo, Rozpravy Aventina, Přítomnost, Čin, Světozor,

Šibeničky, Cesta, Kmen, Literární noviny, Divadelní zápisník, Divadelní noviny, Dnešek, aj.) V letech 1912–1914 redigoval Umělecký měsíčník, což byl list **Skupiny výtvarných umělců**, jejímž byl členem.

První světová válka

Nedlouho po promoci byl Langer povolán do Rakousko-uherské armády a zařazen jako poručík zdravotní služby k huculskému domobraneckému pluku. Následně byl jeho pluk odvelen do Ruska, kde Langer strávil téměř rok na **haličské** frontě a účastnil se ofenzivy na řece **Visla**. Během bojů u řeky Bug, byl Langer zasažen nepřátelskou kulkou do zad a odvelen na léčení do Vídně.

Po svém zotavení se vrátil zpět na frontu, avšak v červenci 1916 padl nedaleko **Černovic** do ruského zajetí. Langer byl nejprve dopraven do **Kyjeva** a následně do **Carycinu**, kde byl díky svým zkušenostem s medicínou jmenován lékařem v zajatecké nemocnici. Zde se staral o pacienty mnoha národností a k aktivitám vznikající **České družiny** byl prozatím skeptický. Vše změnila až **revoluce v Rusku během února 1917**. Kromě lékařské praxe psal do legionářských časopisů a staral se o kulturní činnost.

Langer vstoupil do **československých legií** a byl jmenován šéflékařem 1. střeleckého pluku. V této funkci se účastnil slavné **bitvy u Zborova** a poté i **sibiřské anabáze**, kdy se legie musely zdlouhavě vracet do vlasti přes celou Sibiř. Poté, co Langer a ostatní legionáři dorazili do **Vladivostoku**, tak zamířili přes **Japonsko, Čínu a Indii** zpět do Prahy, kam dorazili během roku 1920.

I když Langer sloužil jako vojenský lékař, za svoji službu byl několikrát vyznamenán a dosáhl hodnosti Majora a mnohá vyznamenání.

Meziválečné období

Po návratu z Ruska se Langer rozhodl vstoupit do nově vzniklé Československé armády a byl umístěn v Praze jako vojenský lékař, přičemž pravidelně přispíval do **Lidových novin**. V roce 1925 byla jeho divadelní hra **Periferie** inscenována v **Josefstädter Theater** ve Vídni. Langer se čím dál tím více věnoval literatuře a divadlu a tak se nakonec rozhodl z armády koncem dvacátých let odejít. Sám později vzpomínal, jak na něj „Vojenská správa byla hodná, neb ho ponechávala v úřadě v Praze, kde se mu dobře psalo.“

Druhá světová válka

V období kolem **Mnichovské zrady** (dohody) byl Langer povolán zpět do armády v hodnosti plukovníka a sloužil jako velitel pražské posádkové nemocnice na Hradčanech. Po **německé okupaci Československa** v březnu 1939, nařídil Langer zničit všechny důležité dokumenty ve své nemocnici a odvézt zásoby do bezpečí, aby nepadly do rukou Němců. V dalších dnech musel předat nemocnici německému velení a začal se připravovat na emigraci.

Počátkem července 1939, se Langer rozhodl emigrovat do Francie, kde se formovala **Československá armáda v zahraničí**. Po strastiplné cestě přes **Krakov** a polský přístav **Gdyně** se na norském škuneru **Castleholm** dopravil až k francouzským břehům, kde byl jmenován šéfem zdravotnictva československé armády v zahraničí. **Avšak Francie byla poražena Německem v červnu 1940 a Langer se podílel ve francouzském přístavu Sète na evakuaci československých vojáků do Anglie, aby nepadli do rukou Němců.** Poté, co dorazil do Anglie, pokračoval Langer dál ve své funkci šéfa zdravotnictva československé armády v zahraničí a rovněž se stal předsedou československého **PEN Clubu**.

V říjnu roku 1944 byl s **1. čs. obrněnou brigádou** vyslán na evropskou půdu k obléhání **Dunkerque** a v květnu 1945 dorazil do osvobozené Prahy. Za svoji službu ve Francii a Anglii byl Langer vyznamenán **Československým válečným křížem 1939** a **Československou medailí za zásluhy**.

Návrat do vlasti

V roce 1945 se vrátil do Československa ve funkci přednosta zdravotnictva v čs. vojsku v zahraničí a byl povýšen do hodnosti **brigádního generála**. V roce 1947 byl jmenován **národním umělcem**.

Po únoru 1948 přestal být aktivní, jeho knihy nebyly zakázány, ale vycházely výjimečně. V letech 1949–1965 byl druhým předsedou **Společnosti bratří Čapků**.

Dílo

Hlavní část jeho tvorby tvoří **drama**. V dramatech se věnuje problematice lidských hodnot, otázek a stavů: lásce, nenávisti, životu a smrti, vině a odplatě, zločinu a svědomí. Jeho zorné pole je omezeno na jemu dobře známé prostředí městské periferie. V jeho mládí to byla pražská čtvrť Vinohrady.

Počátky jeho dramatu byly ovlivněny **novoklasicismem**:

Zlatá Venuše

- **Snílci a vrahové**, povídky (1921), jedna z nich *Prodavač snů* patří do žánru Sci-fi, napsal ji už roku 1910

Dramata

Po první světové válce se zaměřil na dramatickou tvorbu, kde se zabýval především otázkami zločinu, viny a trestu. Dalším tématem mu byly legie, či spojení těchto dvou témat.

- **Svatý Václav** - (1912) - Langerova dramatická jevištní prvotina. Veršem psaná tragédie o skonu **sv. Václava**, jenž byl uskutečněn pletichami jeho matky **Drahomíry**.

Listy z kroniky legií

- **Ráno** - (1917)
- **Vítězové** - skladba sestávající ze 3 dramatických obrazů: **Vzdání se 28. pluku** -(1920), **Zborov** - (1920) a **Na Sibiřské magistrále** - (1923).
- **Periférie** - (1925)
- **Dvaasedmdesátka** - (1937)
- **Jízdní hlídka** - (1935) – v tomto legionářském díle, které bylo v roce 1936 i zfilmováno, oslavil lidské hrdinství a solidaritu čs. legionářů.
- **Bronzová rapsodie** - (1958) - Langerovo poslední drama.

Komedie

- **Velbloud uchem jehly** - (1923)
- **Grandhotel Nevada** - (1927)
- **Obrácení herce Pištory** - (1929)
- **Jiskra v popelu** (1938, dokončeno však až v roce 1945)

Pro mládež

- **Pes druhé roty** - (1923)
- **Bratrstvo Bílého klíče**, román - (1934)
- **Děti a dýka**, vydáno v Londýně, protifašistická povídka
- **Pražské legendy**, prózy napsané ještě v první republice, první vydání až v roce 1956
- **Princ Kašpárek a jeho koníček** - (1931), loutková hra pro děti
- **Perníková chaloupka** - (1932), loutková hra pro děti
- **Kašpárek jako detektiv** - (1932), loutková hra pro děti
- **O čem král doma nevěděl** - (1932), loutková hra pro děti
- **Zlá princezna a hodný drak** 1932, loutková hra pro děti
- **Koníčky** 1935, loutková hra pro děti
- **Pivoda, vodník pod vyšehradskou skálou** 1931, loutková hra pro děti

Jiné práce

- **Za cizí město**, próza, vydáno v Irkutsku v roce 1919
 - **Železný vlk** - (1920), soubor povídek
 - **Předměstské povídky** – (1926), próza
 - **Kratší a delší** - (1927), sbírka povídek, některé Sci-fi
 - **Zázrak v rodině** - (1929), román s prvky fantazie a sci-fi.
 - **Byli a bylo** - (1963) – kniha vzpomínek věnovaná památce bratří Čapků, **Jaroslava Haška** a bratra Jiřího
 - **Filatelistické povídky** - (1964), sbírka sedmi filatelistických povídek
 - **Malířské povídky** - (1966). Pět povídek, neobyčejných příběhů pařížských malířů - nefiguralistů.
-

Ted' měsíc svítí a třpytí se jako roztavené zlato, za chvíli se však přičene mrak a bude po jasu. Je proto mrak silnější než měsíc? Není! Mrak odlétne, rozplyne se, ale měsíc zůstane. Světlo je silnější než tma.

Čarodějnictví se považuje za zločin rovnocenný kacířství. Kacířství je pak zločin jak proti církvi, tak proti státu.

Nenajdeš žádnou knihu, v níž by bylo více boží moudrosti, než když jdeš rozkvetlou loukou.

Smyslem inkvizičního vyšetřování není nalézat právo nebo spravedlnost, nýbrž donutit obviněného, aby se přiznal.

Vybráno z románu Kladivo na čarodějnice

Narodil se na samotě Červeného Hrádku nedaleko Kozího Hrádku, kde byl jeho otec Emanuel Kaplický nájemcem dvora. Studoval na gymnáziu a reálce v Táboře, kde po tu dobu bydlel (1904–1914). Roku 1914 odmaturoval a hned roku následujícího byl odveden do první světové války a dostal se na haličskou frontu. Zde byl 10. 8. 1916 zajat, a 1. 9. téhož roku vstoupil do československých legií a stal se členem 1. střeleckého pluku. Roku 1918 byl delegátem (zapisovatelem) zakázaného II. vojenského sjezdu legií, po tomto zjištění byl zatčen a vězněn ve Vladivostoku.

Po návratu do Československa v roce 1919 se stal zaměstnancem sekretariátu **Socialistického Svazu československých legionářů**, krátce na to byl (1919–1922) úředníkem ministerstva národní obrany.

V letech 1922–1950 pracoval v několika nakladatelstvích (např. Čin, Pokrok, Družstevní práce, Melantrich), nejprve jako úředník a později jako odpovědný redaktor, kupř. v roce 1926 pracoval v redakci publikace Adolfa Zemana Cestami odboje – Jak žily a kudy táhly československé legie. Od roku 1950 se věnoval pouze literatuře v tomto období téměř **výhradně historické próze** a těžištěm jeho tvorby se stala **doba husitská** a **doba pobělohorská**.

V roce 1978 byl **jmenován národním umělcem**. Byl přítelem spisovatele a humoristy **Jaroslava Žáka**, jehož po únoru 1948 podporoval.

Václav Kaplický je pochován na čestném místě – **vyšehradském hřbitově**. Busta na jeho hrobě je dílem sochaře **Břetislava Bendy**.

Historické romány

- **Kraj kalicha**, 1945 – z husitského prostředí
- **Hvězda na východě**, 1946 – román přibližuje první léta republiky. Jeho hrdina, legionář, se vrací do osvobozené vlasti a nenalézá takovou zem, za níž bojoval, zem osvobozenou nejen od útisku národního, ale především od útisku sociálního.
- **Čtveráci**, 1952 – z prostředí selského povstání z let 1618–1620
- **Železná koruna** (2 díly), 1954 – rozsáhlý román o utrpení lidu v českých zemích po třicetileté válce, robotní povinnosti, zvlí vrchnosti i povstáních, za které následovaly nejkrutější tresty (v závěru jsou jim mírné úlevy v robotě přiznány)
- **Smršť**, 1955

- **Rekruti**, 1956
- **Listy z kronik**, 1958 – pět historických povídek ze severu Čech
- **Zat'atá pěst**, 1959
- **Kladivo na čarodějnice**, 1963 – **podkladem je skutečná událost z konce 17. století – čarodějnický proces s více než sto osobami z okolí Velkých Losin řízený inkvizitorem Bobligem z Edelstatu; hlavní postavou je osvěcený šumperský děkan Kryštof Alois Lautner, který se ovšem také stane jednou z nevinných obětí**
- **Táborská republika** - (3díly), 1969 – pojednává o husitství
- **Nalezeno právem** – (1971), odehrává se v roce 1687, motiv nespravedlivého obvinění Žida z rituální vraždy
- **Škudce zemský Jiří Kopidlanský** – (1976), z období **Jagellonců**
- **Veliké theatrum** – (1977), doba počátků **třicetileté války** včetně popisu příprav na **bitvu na Bílé hoře**
- **Kdo s koho** – (1979), z období Jagellonců
- **Život alchymistův** – (1980), děj na dvoře **Rudolfa II.**; ztvárňuje vzestup a pád císařova dvorního alchymisty, Angličana **Edwarda Kelleyho**

Autobiografie a různé

- **Gornostaj** – (1936), román o čsl. legiích, o zradě velení legií, kteří zajali řádně zvolené zástupce legionářů a internovali je na ostrově **Gornostaj** – je založen na historické skutečnosti
- **Ještě nehřmí** – (1944), román
- **Dobří přátelé** – (1961), vyprávění o přírodě; vypovídá o autorově lásce k ní a tu se snaží probudit i ve čtenáři
- **Ani tygři, ani lvi** – (1966), drobné prózy o zvířatech a domácích mazlíčcích
- **Od města k městu** – (1975), putování skupiny studentů Čechami
- **Hrst vzpomínek z mládí** - (1988) – první část memoárů, k vydání připravila Jaromíra Nejedlá
- **Hrst vzpomínek z dospělosti** – (2010), druhá část memoárů, k vydání připravil Martin Kučera

Pro mládež

- **O věrnosti a zradě** – (1959), 15 drobných historických příběhů, mj. o útěku mladého Viléma Zajíce z Házemburka z řad křižáckých žoldnéřů, o králi **Václavovi IV.**
- **Bandita, Paťara a spol.** - (1969), kniha pro chlapce
- **Královský souboj** - (1971)

Filmografie

Na námět Kaplického románu *Kladivo na čarodějnice* natočil v roce 1969 režisér **Otakar Vávra** stejnojmenný film s **Vladimírem Šmeralem** v roli **inkvizitora Bobliga**.

JAROSLAV KRATOCHVÍL (1885-1945)

Pocházel z rodiny vesnického učitele, českého vlastence, Ignáce Kratochvíla, narodil se jako druhé z pěti dětí (starší bratr Bohumil, mladší sestry Zdeňka, Marie a Františka). J. Kratochvíl studoval na Slovanském gymnáziu v Brně, z finančních důvodů rodiny přešel na hospodářskou školu v Přerově a zde odmaturoval. Následně se dostal na prestižní vysokou školu zemědělskou v Halle-Wittenberku v Německu, kde studia ukončil v roce 1906 jako inženýr a pak pracoval na velkostatech a v cukrovaru. V období říjen 1906 až září 1907 vykonával vojenskou prezenční službu jako jednoroční dobrovolník u pěšího pluku 8 rakousko-uherské armády.

V **první světové válce** byl na **ruské frontě**, prošel boji u **Haliče**. Dne 7. července 1915 padl do ruského zajetí. V zajetí se přihlásil do **československých legií** v **Rusku**, absolvoval kurz na důstojníky pěchoty v záloze u 5. čs. střeleckého pluku "T. G. Masaryka". Po absolvování se stal nejprve velitelem roty, pak i praporu 5. čs. střeleckého pluku "Hanáckého". Dne 1. prosince 1918 byl povýšen do hodnosti **majora**.

V Irkutsku se seznámil s **Akulinou Kononěnkovou** (* 1899), studentkou, se kterou se začátkem roku 1920 oženil. V roce 1922 se jim pak narodila již v Praze dcera Taťána.

Po návratu z **Ruska** přes Sibiř a USA v roce 1920) odešel do zálohy a získal místo úředníka ředitelství státních lesů a statků. řispíval do mnoha novin, časopisů a dalších tiskovin, např. do levicově orientovaného legionářského časopisu **Průlom**, později také do **Var**, v letech 1924–25 do **Poledních novin**, časopisu **Sever a východ**, **Tvorba**, **Index** (Brno), **Levá fronta**, **Rudé právo**.

V letech 1927–1929 působil jako odpovědný redaktor **revue Nové Rusko**. V letech 1924, 1932 a 1936 navštívil **Sovětský svaz**. Roku 1936 se stal členem tzv. **U-Bloku**. V roce 1937 se zúčastnil jako delegát

II. mezinárodního kongresu spisovatelů v Barceloně spolu s **E. E. Kischem** a **Lacem Novomeským**. V letech 1937–1939 byl místopředsedou **Společnosti přátel demokratického Španělska**. V roce 1939 byl ze státní služby předčasně penzionován a pracoval pak v nakladatelství **Čin**.

Za okupace byl **členem ilegální KSČ** a podílel se na vytváření odbojových struktur. V lednu 1945 byl za účast v odboji zatčen **gestapem**, následně byl deportován do **Terezína**, do Malé pevnosti. Od 10. března 1945 pro svůj zdravotní stav byl nacisty předán k hospitalizaci, avšak konce války se nedožil a 20 března 1945 ve vězeňské nemocnici zemřel.

HISTORICKÁ LITERATURA

KAREL SCHULZ (1899-1943)

Historická beletrie se objevuje především v meziválečném období. Ústředním tématem je historie, inspirace válkou, národem (vznikl nový samostatný stát **Československo**).

Ve 30. letech téma války ustupuje, literatura se vrací ke kladným obdobím českých dějin a rozkvětu národa, tedy k **národnímu obrození**, době vlády Karla IV. a Rudolfa II. Objevuje se ale také téma **doby temna**, kdy se národ cítil bezmocně, a pociťoval represe, důležitá je zde podoba s fašismem a nacismem, protože v Německu mezitím nastoupil k moci Adolf Hitler.

*Ó stíne smrti, jímž se zastaví bída duše, zlo, jež v srdci tkvělo,
ty léku poslední, když hrůza mučí!*

*Noc bez hvězd a bez měsíčního světla, nabobtnala mračny.
Zem byla prohnuta pod tíží tvrdé tmy, jejíž tlak vytvářel
krajinu znovu, po svém, do jiné podoby a do jiných tvarů,
než jaké měla za dne. Tma rozhodila jiné cesty, cesty
bludné a končící se mimo svět, rozryla nové prolákliny v
údolích, z nichž učinila propasti, nadouvala nové pahorky,
výšiny bez křížů a poutnických znamení, zkolmila a
prodloužila srázy, navršila stěny skal, které však bylo
možno rozhrnout, odsunovat, procházet jimi a nikdy
nenalézt cestu zpět, vše byla noc, tma a prostor bez hranic,
kterým na zpěněných koních letěli tři jezdci.*

Z díla Kámen a bolest, díl první, V zahradách Medicejských

Narodil se jako syn překladatele Ivana Schulze a harfistky Jarmily Mařákové, sestry pěvce Otakara Mařáka a hudebníka Jana Mařáka, neteře malíře Julia Mařáka.

Po maturitě roku 1918 studoval práva a po třech letech přestoupil na medicínu. Od roku 1922 počal knižně publikovat a stal se členem **Devětsilu**. **Vladislav Vančura** označil **Schulzovu** povídku **Hughesův ústav** za plagiát **Klubu sebevrahů Roberta Louise Stevensona** a byl v důsledku toho z Devětsilu v roce 1924 vyloučen. **Karel Schulz** řešil tuto situaci vstupem do **brněnského Devětsilu**, kde působil v letech 1924–1926.

V roce 1926 přerušil z finančních důvodů studia. V roce 1927 nastoupil v brněnské redakci **Lidových novin**, kde měl nahradit zesnulého **Rudolfa Těsnohlídka**. Do Prahy se vrátil v roce 1930.

Byl ženatý s Hanou Janouškovou, narodily se jim tři děti: syn Radim a dcery Ivana a Jiřina. Dcera **Jiřina, provdaná Topolová** (1931–2016) byla manželkou spisovatele **Josefa Topola** (1935–2015).

Karel Schulz zemřel v necelých 44 letech v Praze, je pochován na pražských Olšanských hřbitovech.

Novinář

Byl soudnickářem, divadelním a filmovým kritikem **Lidových novin** (v letech 1927–30). Po návratu do Prahy se stal parlamentním zpravodajem **Lidových listů** (1930–35) a vedoucím redaktorem **Národní politiky** (1935–42).

Literární tvorba

Hlavní stálé rysy jeho tvorby spočívají v reakci člověka na dobu a prostředí, časté prolínání skutečnosti se snem a zaujetím všech smyslů čtenáře – podrobný popis uměleckých děl, vyvolávající jejich představu. Jeho prozaické dílo se vyvíjelo od sociálně-kritického komunistického románu přes poetistické hříčky až k nedokončené monumentální románové trilogii ze života Michelangela Buonarrotiho. Názorově se však přibližoval ke **katolicismu**, a tak se o něm příliš za doby normalizace nemluvalo. Zprvu také prolínal epiku a lyriku, v posledních knihách však staví na pevných epických základech.

Tegtmeierovy železárny - (1922) – prvotina, nekvalitní; kolektivismus, počátek roku 1920 a sociální problémy; podtitul Komunistický román

Sever-Jih-Západ-Východ - (1923) – soubor básní a povídek (i na motivy sci-fi), začíná poetismus

Dáma u vodotrysku – (1926), román

Skleněná panna – (1928), libreto k baletu

bibliofilské vydání tří náboženských textů (1936 a 1937)

- **Peníz z noclehárny** - (1940), sbírka povídek, navazuje na katolicismus, baroko a tvorbu **Jaroslava Durycha**

Princezna z kapradí – (1940), pokus o modernizaci pohádky

Prsten královnin – (1941), sbírka povídek

- **Kámen a bolest** – historický román, první díl nedokončené trilogie, životopis umělce **Michelangela Buonarrotiho**

V zahradách medicejských - (1942)

Papežská mše - (1943) – nedokončené pokračování (pouze dvě kapitoly)

V nadpisu celého textu udávám první polovinu 20. století, avšak mnohdy se u jednotlivých umělců dostávám až do druhé poloviny století dvacátého. Veškeré lidské dění se prolíná nejen v životě, ale i v umění a hranice a jeho bariéry stanoveny nejsou. O tom jsem se snad už v jednom z minulých čísel zmínil, ale nejsem si docela jist. Kapitoulou o umělecké legendární skupině SURSUM budou mé texty ve třetím čísle ZHOŘ-ART/021 zahajovat další literární život dvacátého století a jeho konce.

Čerpáno z encyklopedií, vlastních úvah a knihovny....

S přáním krásného letního času

Lumír Stehlik

OKÉNKO POEZIE LUMÍRA STEHLÍKA

LES ZLATÉHO DEŠTĚ

to místo - kde rozkvétal déšť zlatý
to místo si - v paměti - navěky uchovám

to místo- kde vnímal jsem - oka tvého třpyt- dojatý
to místo si v památku - ze žhnoucího kovu - ukovám

tam zpívali ptáci - a voněla tráva
tam rok co rok – senoseč - v srdce se vrývala

a tolikrát chtěl jsem zakřičet - budiž ti sláva!
a tolikrát jsi mě s jitem - na shledanou mávala

čas se posunul -oči Tvé - déšť zlatý- senoseč- marně hledám
a ve skrytu duše v mnohé věci - věřím stále

mé srdce bodají jedovatá slova - že už se s tebou neshledám
však údělem tuláků po hvězdách - je věřit - a snít svůj sen dále

SRDCE

dešťová oblaka se rozplakala
zrovna tak jako malý chlapec co upadl na koleno

dívka v lukách věneček jinému uplétala
a chlapec byl srdcem muže statečného

ten hošík - byl jsem to já ? tak dávno tomu je
to srdce zůstalo - srdce milující - srdce co miluje

mé paní už nepatřím – pláču - a krev v žilách koluje
Bouří – víří – burácí - dech krátí se - srdce černě se - zbarvuje

Lumír Stehlik

NOVÉ KNIHY **„Můj malý svět“ ...**

VLADIMÍR STIBOR * 1959
český básník, spisovatel, knižní
editor, novinář a fotograf a
cestovatel

Nová kniha spisovatele Vladimíra Stibora

V březnu letošního roku (2021) vyšla ve vydavatelství paní Václavy Ryskové zajímavá kniha výše uvedeného spisovatele. Organicky a nezvykle spojuje dualitní tvorbu tohoto neuvěřitelně pracovitého a plodného básníka, fotografa a editora mnoha českých Almanachů, do kterých už dnes přispívají svoji tvorbou lidé z celého světa. Básník a fotograf, Vladimír Stibor, nám v ní předkládá brilantně zachycený portrét jeho milovaného kraje v černobílé fotografii, ale i neméně zajímavé portréty osob které procházejí jeho životem.

Dostává se i do podivných prostor-domácností, kam málokdy zabloudíme a dokáže výmluvně zachytit... v čase nám přiděleném, i nelehkou životní situaci muže na Karlově mostě v Praze.

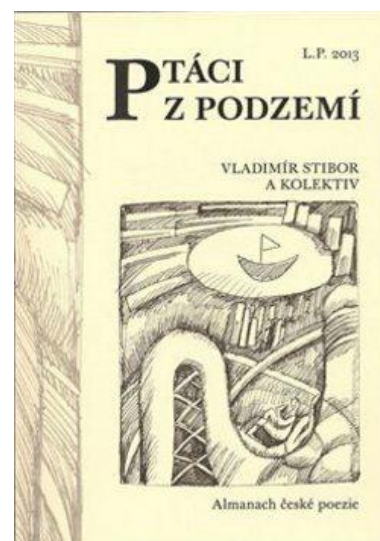
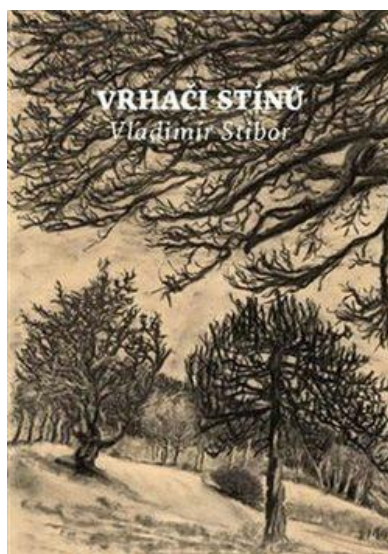
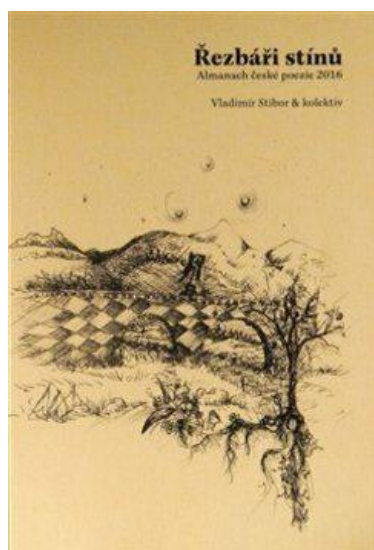
Kniha je doplněna básnickými verši, které mají abstraktní surrealistický přesah a čtenáři nezbývá, než vystoupat do výšin, kde se tvůrce při psaní veršů pohyboval... a pak si krásu básně plně vychutnat.

Je rovněž příjemné, že většina portrétovaných osob se usmívá a v mladých i stářím zvrásněných tvářích září úsměv. Každý portrét naznačuje jeden lidský příběh a je inspirující, domýšlet si jej. Kniha je evidentně srdeční záležitostí tohoto tvůrce. Vydal si ji pro radost a tím působí i radost nám. Nám, co prostřednictvím díla dokáží nahlédnout do nitra spisujícího, nám, kteří si dokáží vychutnat život tak, jak nám ho zde Vladimír. S. předkládá...

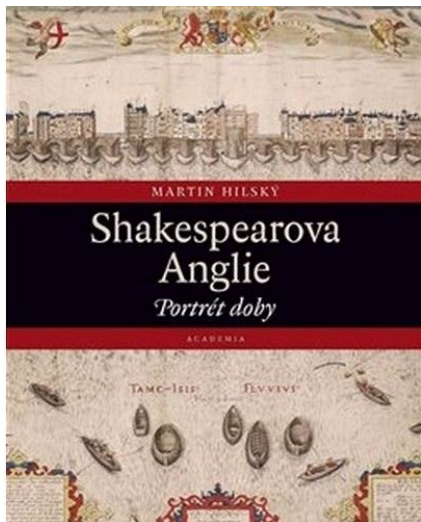
Stiborova předmluva k této knize odhaluje jeho lásku ke krásnému kraji „kamenů a lidí“, k Sedlčansku, kde prožil své dětství se svým zajímavým otcem Štěpánem, který byl jeho prvním učitelem fotografování. I on dnes předává své zkušenosti i lásku k tvorbě svému synkovi Štěpánovi, který, jak se zdá, mnohdy předčí i svého otce v umění nalézt v hledáčku fotoaparátu to, co diváka překvapí a zaujme...

Text v této knize je přeložen do anglického jazyka, a tak je příjemné, že tato kniha upozorní v širším měřítku na krásu české krajiny, na zajímavé lidi v ní žijící a tvořící a může se tak stát neobvyklým mezinárodním artefaktem...

Dosud vyšlo (výběr) :

Alena Klímová-Brejchová

MAGNEZIA LITERA

Knihou roku 2021 se stala Hilského publikace SHAKESPEAROVA ANGLIE - PORTRÉT DOBY.

V jubilejním 20. ročníku výročních knižních cen zvítězila mezi 463 přihlášenými tituly.

Knihy Martina Hilského, která byla nominovaná v kategorii naučná literatura, prezentuje alžbětinskou společnost ve všech jejích nuancích.

Ve třech rozsáhlých celcích **Lidé a společnost**, **Každodenní život**,

Imaginace, mentalita a řeč popisuje dějiny každodennosti i sociokulturní fenomény, které se podílely na proměnách epochy.

Autor je podle porotců zaznamenává vždy poutavě a v překvapivých detailech: jak lidé jedli, bydleli, milovali a umírali. Jak žili herci, žebráci či prostitutky, jak rozuměli sobě samým a proč plakali. **Přehledně prezentovaný celostní vhled do Shakespeareovy doby, do intimních životů lidí a proměn jejich mentality je podle poroty vrcholem Hilského celoživotního zájmu o dílo Williama Shakespeara.**

Martin Hilský

Martin Hilský (* 8. dubna 1943) je emeritní profesor anglické literatury na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, překladatel z angličtiny, shakespearolog a manžel české překladatelky Kateřiny Hilské. K řadě knih napsal předmluvy nebo doslovy.

NEŽ NÁS ROZDĚLÍ OCEÁN

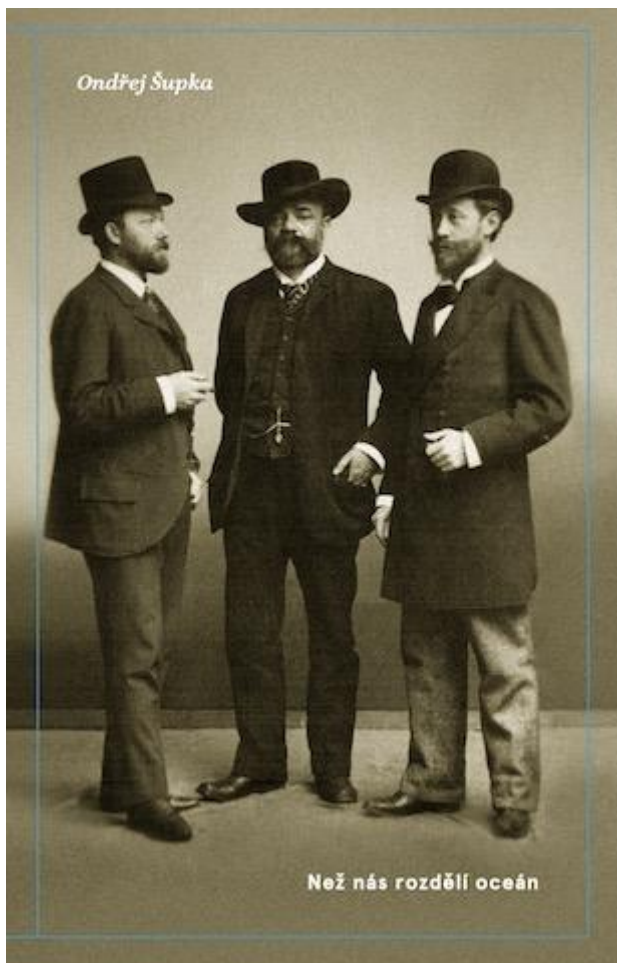
Unikátní monografie o koncertním turné Antonína Dvořáka po českých a moravských městech.

250 Kč

Autor: Ondřej Šupka

Vydala: Akademie klasické hudby, z. ú.

Počet stran: 283

Tématem monografie je velké koncertní turné po českých a moravských městech, které Antonín Dvořák uspořádal „na rozloučenou“ před svým odjezdem do USA roku 1892.

V rámci domácích poměrů se jednalo o zcela bezprecedentní akci: na čtyřech desítkách koncertů Dvořák vystoupil jako klavírista po boku dvou špičkových sólistů, houslisty Ferdinanda Lachnera a violoncellisty Hanuše Wihana, aby početnému publiku představil výběr ze své dosavadní komorní tvorby. Několik děl pro potřeby této akce také přímo zkomponoval.

Turné se stalo doslova senzací, navštívilo je kolem patnácti tisíc diváků a do jeho organizace se spontánně zapojilo několik desítek hudebních a jiných spolků. Text, který je určený nejen muzikologům a studentům uměleckých škol, ale i všem zájemcům o dějiny české hudební kultury,

čtenáře seznamuje s dnes již téměř zapomenutou kapitolou Dvořákova života, která však měla významný dopad na skladatelův celkový obraz, tak jak byl vnímán tehdejší českou společností a jak je jí namnoze vnímán dodnes.

Práce vychází ze značného množství dobových tištěných i rukopisných pramenů, mezi něž patří dobová periodika, dochovaná korespondence zúčastněných osob a stati memoárového charakteru. Součástí publikace je rovněž obrazový materiál, který je z valné části zcela neznámý a veřejnost má možnost se ním seznámit vůbec poprvé.

Kniha vznikla za laskavé podpory rodinné nadace Karel Komárek Family Foundation a Státního fondu kultury České republiky.

**Vydala AKADEMIE KLASICKÉ HUDBY, z. ú.,
Malostranské nám. 23/37, 118 00 Praha 1 v roce 2020
ISBN 978-80-907037-1-1, Počet stran: 283; Vydání první**

ANTONÍN DVOŘÁK

*** 8. září 1841-†1.května 1904**

Je nejvýznamnější z českých hudebních skladatelů a je světově nejhranějším českým skladatelem vůbec.

- (Připomínáme tuto knihu u příležitosti Mezinárodního hudebního festivalu 2021 a Dvořákovy Prahy).

OSOBNOSTI

BOHUSLAV SCHNIRCH – 120. výročí úmrtí PŘEDMLUVA aneb socha včera a dnes

Čtenář mně doufám promine můj poněkud neobvyklý vstup do životopisného medailonku geniálního českého sochaře konce 19.stol. **Bohuslava Schnircha** (*1845 †1901), dnes již zapomínaného. Snad jen několik málo restaurátorů, kunsthistoriků, znalců a učitelů dějin obrozeneckého hnutí generace Národního divadla Schnirchovo dílo zná. Jeho celoživotní sochařské dílo se stává totiž **nepřehlédnutelné** v kontextu vývoje dějin českého sochařského umění.

V porovnání s dnešním vnímáním plastiky jako sochy se ale bohužel význam i obsah sochařství jako druhu umění radikálně změnil. Tento rozdíl začíná být již části všímavé veřejnosti velmi patrný. V podstatě jde o hluboké, generačně již dosti vzdálené chápání pojmu **sochy** jako takové, ačkoliv by tomu tak nemělo být vzhledem k dost vyspělé kulturní vzdělanosti českého národa.

Časově však zase tak vzdálení nejsme od dob, kdy kulturní doménou byla renesance českého jazyka, hrdost nad příslušenstvím ke slovanským národům, oproštění se od závislosti na německo-jazyčné habsburské říši a chaotického politického dění té doby.

Pojetí (tvorba koncepce a invence) sochařského díla se od dob generace národního obrození (kam Bohuslav Schnirch patří) postupně až ku dnešku formovalo do expresivně zjednodušujících tvarů, až nakonec jeho tradiční vnímání v průběhu téměř sta následujících let ustoupilo do pozadí.

Socha jako dílo vytvořené z klasických přírodních materiálů přestává být předmětem tvůrčího tradičně technologicky zpracovatelného postupu a stává se postupně universálním objektem a nikoliv sochou v tradičním pojetí.

Na této skutečnosti, která se již stává historickým faktem z pohledu výkladu dějin umění, má samozřejmě podíl zrychlený vývoj moderních materiálů, moderních technologií ve výrobě umělých hmot a vědecký pokrok včetně politicko-ekonomických změn, které ohled na to, co je vkusné a nevkusné rozhodně nemá.

Nemalou pravdou je také námi všemi zdánlivé vnímání urychleného běhu času, v němž chce lidstvo co nejrychleji dosáhnout nedostižného – tj. nadstandardní osobní životní úrovně jednotlivce a z hlediska celospolečenského i komplexní sociální spravedlnosti pro lidstvo na celé planetě.

Což je vzhledem k nerovnoměrnému sociálnímu i národnostnímu rozložení a rozdílnému chápání lidského bytí, myšlení a jeho ideálů otázkou daleké budoucnosti v řádu nedohledných „x“ let bohužel zatím utopii.

Podobný proces pozorujeme i u výtvarného myšlení.

Jako příklad vzpomeňme život a dílo českých sochařských geniů generace Národního divadla a srovnajme je s dílem mnohých respektovaných současných sochařů (umělců dnešní doby), aniž bychom měli v úmyslu vědomě poškodit jejich umělecké projevy, snahy a cíle.

Abychom pochopili dílo generace Bohuslava Schnircha a jeho společensko-kulturní význam (nikoliv jen pouze jako umělecký artefakt) musíme si uvědomit rozdíl mezi sochou (případně sousoším) a objektem (jako hmotou v prostoru) a uvědomit si v souvislosti s tím i vývojová historická fakta a jejich průběh v dějinách české státnosti.

SOCHA A OBJEKT jsou dva srovnatelné ale i nesrovnatelné pojmy vzájemně se pozitivně podporující i současně se odpuzující v neprospěch obou. Proč tomu tak je?

Na jedné straně je toho příčinou technický pokrok, který oba pojmy směšuje do jednoho umělecky neidentifikovatelného pojmu a na druhé straně nevědomost a nepřiměřená uspěchanost tvůrce jako umělce v honbě rychle se seberealizovat. To je ovšem doménou každé doby a každého společenského zřízení jak v dávných dobách, tak tedy i dnes. Pod termínem „objekt“ si lze totiž jednoduše představit všechno to, co je **třírozměrné**. A je úplně jedno, z jakých materiálů byl tento „objekt“ vytvořen a jaký má ideový (myšlenkový) obsah. **Logicky vzato objektem můžeme nazvat vše, co nás obklopuje, ať je to dílo přírody, nebo dílo lidských rukou.** Všimněme si však díla lidských rukou a lidského mozku.

Z encyklopedického hlediska je vysvětlení termínu „objekt“ zcela logické, pravdivé a logické. **Co tedy objekt jako takový je? Vysvětlení:**

Objekt je všechno to co je hmotné a co lze vnímat našimi smysly. Zkrátka objektem můžeme nazvat cokoli (i myšlenku) ! Objektem lze nazvat nejen vynikající sochařské dílo, ale i kýč a vkusnou či nevkusnou věc nebo předmět s nic neříkajícím nebo slaboduchým obsahem.

At' je to tak či onak, příroda sama v sobě zahrnuje fascinující nekonečnou množinu objektů a přes veškerou svou krásu, drsnost i krutost žádné kýče a nevkus nevytváří, což o každém díle lidských rukou nelze říci. Tato neoddiskutovatelná pravda ale bohužel vyhovuje i těm, co nemají ani sebemenší potuchy o tom jak historicky vznikalo umělecké dílo (příkladně sochařské), ač se za sochaře považují.

A z tohoto důvodu, aby byla jejich neznalost či neschopnost zakryta, mohou svá díla pod tíhou kritiky nazvat i jako objekty (což je pravda) a postavit je na piedestaly současného sochařského vnímání.

To je umělecká realita dnešní doby. Bohužel!!!

Než se budeme věnovat art curriculum vitae sochaře Bohuslava Schnirscha, pak srovnáme nejdříve realizaci i některých „sochařských“ děl dnešního akademického uměleckého vnímání s díly generace Národního divadla a jejich žáků. Klasickým příkladem přerodu termínu sochy v termín objekt, představuje dílo českého sochaře **Olbrama Zoubka**. Ten ve spolupráci s architektky Zdeňkem Hölzlem a Janem Kerelem vytvořil nevšedně architektonicky situované a zdařilé **sochařské dílo** na východním svahu Petřína. Tvoří ho masivní zužující se schodiště, z jehož horní části sestupuje šest postav postupně více a více zmrzačených, ale stále stojících, což má obrazně připomínat utrpení **muklů**, jakož i jejich statečnost a nezlomnost. V dolní části pomníku je na

Obr.1 - Olbram Zoubek
**POMNÍK OBĚTÍ
KOMUNISMU**

kovových deskách nápis, vyzdvihující a podněcující návštěvníky Petřína k úctě k obětem komunismu: (**Oběti komunismu 1948 – 1989: 205 486 odsouzeno – 248 popraveno – 4 500 zemřelo ve věznicích – 327 zahynulo na hranicích – 170 938 občanů emigroval**). Ve své hlavní podstatě je celé Zoubkovo sochařské dílo ojediněle mimořádně zdařilé a progresivní a svým způsobem i revoluční v nazírání na plastiku postmoderní doby zejména po roce 1989, tedy po pádu komunistického režimu. Materiálem použitým k realizaci jeho děl byl většinou beton, cement, olovo, plátování zlatem, ale i lamino. Do povědomí široké veřejnosti se Zoubek zapsal tím, že roku 1969 snal posmrtnou masku Jana Palacha. Na zobrazeném snímku PAMÁTNÍKU OBĚTÍ KOMUNISMU lze vysledovat vývoj sochařské technologie směrem k moderním materiálům a tradiční sepletí sochařského umění s architekturou. U tohoto Zoubkova pojetí figurálních plastik s architekturou (schodiště) však nemůžeme v žádném případě hovořit o figurálním sousoší!! Jde o v prostoru velmi dobře kompozičně rozložené objekty – tedy figury, jejichž myšlenkový a ideový obsah spojuje Zoubek společně s architektem v jeden psychologicky úderný celek. Olbramu Zoubkovi jako jednomu z mála soudobých postmoderních sochařů, se podařilo

plynule a nenásilně transformovat tradiční pojetí sochařského vnímání v jeho dnešní podobu. A v tom spočívá jeho mistrovské umění na rozdíl od jednoduchých až téměř bezobsažných objektů, které se sochou zpracovatelsky a ideově jako takovou, už nemají společného vůbec nic!!! Ve své podstatě lze pozorovat nenápadný ústup od klasického použití sochařských materiálů tj.bronzu, kamene i kamenických nástrojů (špičák, palice, majzl, šalírka, prýskač,...atd.) a tím i odklon od těžké kamenické dřiny. Klasickým příkladem je Pomník bratří Čapků stojící na náměstí Míru v Praze na Vinohradech. Tvoří ho tři metry vysoký vrty odlomený kamenný blok, na jehož protilehlých stěnách jsou vyvrtána jména obou bratrů –Karla Čapka a Josefa Čapka. Na této ukázce pozorujeme, že nelze hovořit o soše a o sochařské práci, ale pouze o jakémsi objektu, který bohužel nevykazuje ani to, co by měl pomník jako takový obsahem a ideou správně vyjadřovat. Bohužel podobné objekty a „artefakty“ laciných nápadů rostou dnes jako houby po dešti, zatímco družstva uměleckých řemesel neúměrně zanikají.

Obr.2 - Akademický sochař Pavel Opočenský
„POMNÍK“ BRATŘÍ ČAPKŮ

Obr.3. Jan Kovářik
„Socha“ MARIE TEREZIE

Obr.4. Kurt Gebauer
SKUPINOVÉ figurální „SOUSOŠÍ“

Obr.5. - Pavel Opočenský
VYKŘESÁVÁNÍ KŘEHKOSTI
Z KAMENE

Obr.6. - David Černý
DVA PEGASOVÉ

„Umělec“, kterému se dílo nepodaří, ať je to malíř, sochař, grafik či keramik a pod., v každém případě svůj artefakt může ale obhájit a skrýt pod pojmem „objekt“.

Čtenáři, resp. veřejnosti předkládám k zamyšlení vzorové ukázky ze stovky dalších podobně realizovaných děl na našem českém území. Jistě si lze představit a na první pohled je to jednoznačně patrné, že ideové návrhy a obsahy zobrazených plastik jsou po stránce tvůrčí **naprosto jednoduchým, levným a bezkonceptním artefaktem**. Samozřejmě autoři si svá díla musí obhájit, což není nic jiného než dílo rétoricky tedy slovem i písmem „odborně“ zdůvodnit. Pokud získají na svou stranu vlivné příznivce - solventně disponující, pak není problém tyto artefakty i s určitou nadneseností a pompou instalovat.

V podstatě ale jde o objekty, které svým významem jsou nic neříkající, myšlenkově naivní, snad svým vtípem mohou v nejlepším případě pobavit naši mysl.

- Obr.1.- Urbanisticky velmi náročný sochařský celek s použitím moderních výtvarných materiálů a dobře vystihující myšlenkovou ideu autora, kterou lze vysledovat návštěvníky Petřína. Podobnou koncepci zařazení plastik do přírody realizoval Otto Gutfreund rovněž v ojedinělém sousoší s názvem BABIČKA. Jednou z prvních jeho „prostorových“ plastik byl pomník **BABIČKY** Boženy Němcové v Ratibořicích vytvořený ve spolupráci s architektem Pavlem Janákem (slavnostní odhalení proběhlo v červenci 1922). Olbram Zoubek Gutfreundovu koncepci sochařského díla v krajinném prostoru zdařile rozvinul adekvátně ku dnešní době.
- Obr.2. - Kamenný blok s vyvrtanými otvory tvořících jména obou bratrů.
- Obr.3. - Technoogicky náročný, materiálově drahý a zajímavý objekt je vyrobený z polykarbonátu ale s umělým kamenem (jak uvádí autoři) nemá nic společného!!! Také se nedá nazvat sochou, neboť výrobek je návrhem i provedením spíše charakteristický pro design automobilových modelů nebo hraček a jako oslava zásluh Marie Terezie je naprosto neadekvátní
- Obr.4.- Nejde o žádné sousoší, ale o jednotlivě situované figury modelované do laminátu dle optické zkušenosti a uložené ve vodním prostoru.
- Obr.5.- Technologicky zpracovaný kamenný blok v kamenických dílnách za účelem vyvrtání válců sloužících poté k frézování válců pro hřbitovní urny.
- Obr.6.- Prakticky jde v nejlepším případě o laminátovou či jinou umělou hmotu modelovanou v kombinaci s ocelovou armaturou a kovovým odpadem. Staticky jistě náročné dílo obsahem vtipné a svým náhodně surrealistickým charakterem zajímavé, ale v daném prostředí necitlivě situované a obsahem i uměleckou invencí chudé.

Nyní se zamysleme nad tvůrčími schopnostmi a nadáním sochařů generace Národního divadla a jejich pozdějších žáků konce 19. a průběhu 20. stol. Z nich vybrali jsme sochaře ve svém oboru vynikajícího – osobnost Bohuslava Schnircha

Josef Václav Myslbek
CTIRAD A ŠÁRKA

Ladislav Šaloun
POMNÍK MISTRA JANA HUSA
na Staroměstském náměstí v Praze

Jan Šturza
RANĚNÝ

Bohuslav Schnirch
POMNÍK VÍTEZSLAVA HÁLKA
na Karlově náměstí

Jan Habarta
RÁNO ALICE - mramor

Vincenc Makovský
NOVÝ SVĚT - bronz

Obsah a ideu zobrazených plastik (figurálních sousoší) není třeba znalcům a milovníkům vysvětlovat. Na první pohled je zřejmé, že realizaci plastik předcházely náročné studie kreseb dle živých modelů a poté práce v hlíně, následně odlévání forem...

Všechny tyto přípravné práce vyžadují znalosti z dějin a historie českých zemí, z plastické anatomie...

Vyžadují rovněž náročnou myšlenkovou motivaci, vysoké odborné technické a kresebné znalosti a zkušenosti v práci s materiálem, umění přizpůsobit se týmové spolupráci a připravenosti konzultovat všechny postupy s odborníky, kunsthistoriky i kritiky... Je to práce nelehká, nesmírně složitá, časově náročná jak na přípravu, tak na zpracování.

BOHUSLAV SCHNIRCH
* 10.8.1845 † 30.9.1901

OSOBNOST BOHUSLAVA SCHNIRCHA

Sto dvacet let od smrti
ZANÍČENÉHO ČESKÉHO VLASTENECKÉHO SOCHAŘE

Bohuslav Schnirch patří k jedněm z vrcholně talentovaných sochařů generace Národního divadla. Narodil se 10. srpna 1845 v Praze a už od dětství byl vychováván k lásce k vlasti. Jeho otec Josef Emanuel Schnirch byl technickým železničním stavitelem. Schnirch už jako dítě toužil být sochařem, ale otec mu v tomto přání zabraňoval a tak ho nechal zapsat na reálné gymnázium. Studie ale úmyslně zanedbával a v 5. ročníku byl z reálky vyloučen. Postupně ale přešel v roce 1863 do kamenických dílen E. Greina ve Štýrském Hradci. Od roku 1864 studuje na vídeňské Akademii u prof. Fr. Bauera a sochaře Fr. Melnického.

V roce 1866 se stává žákem prof. Widenmanna na Akademii v Mnichově a poté odjíždí do Říma, kde studuje neorenesanci a klasicismus (v té době probíhajícího „historismu“ – jako mezinárodního stavebního stylu).

Z Říma Schnirch posílal Janu Nerudovi pro vlastenecký časopis „Lumír“ různé své texty – názory, postřehy, články..., takže byl neustále v kontaktu s Prahou.

Jeho výtvarný všestranný talent se postupně rozvinul do něžné až brilantní lehkosti. V Římě byl co nejdéle, aby mohl co nejvíce proniknout do tajů evropského klasického umění - klasicismu.

Po návratu do Prahy byl požádán architektem Josefem Zítkem, který právě projektoval budovu Národního divadla, aby její interiéry ozdobil. Schnirch s nadšením tuto nabídku přijímá a plně se věnuje výzdobě budoucí Zlaté kapličky. Nejdříve si ale buduje atelier v Ječné ulici, kde bylo v těch časech ještě téměř liduprázdno. Do dvou let tu ale postavil dům v tom nejtradičnějším pojetí, jehož fasádu i interiéry vyšperkovali dva jeho přátelé- arch. Antonín Wiehl a arch. Janem Zeyer. Fasádě domu dali všichni tři neorenesanční podobu se sgrafity. Na interiéru pracoval i malíř František Ženíšek. Kašna ve vstupní hale byla obohacena o sochu Merkura a stejně tak i schodiště. Tak vznikl pozoruhodný dům, který přesto, že jej sevřela pozdější zástavba, ozvláštňuje pražskou čtvrť Vinohrady dodnes. Dům je dnes chráněným památkovým objektem, nejen po stavební a sochařské stránce, ale i po stránce výzdoby interiéru. Dům, ve kterém měl po Schnirchově smrti atelier další umělec, malíř Josef Ženíšek, nyní patří potomkům Bohuslava Schnircha a prošel v poslední době rekonstrukcí. Fasáda a interiéry byly restaurovány a díky tomu jeho architektonické a umělecké kvality rehabilitovány. Objekt je od roku 1964 památkově chráněn.

Později byl Schnirch posluchačem architekta Josefa Zítka na pražské technické univerzitě. Neorenesanční mezinárodní styl, který převládá de facto v celé Evropě, upravuje pro české poměry a vkládá do nich slovanské symbolické prvky. V jeho typické brilantní modelaci pozorujeme důraz na převažující preciznost detailů, čímž vycházel vstříc zejména vkusu měšťanských vrstev v časech doznívajícího 19. století. Právě tato tvůrčí závislost na detailech, přes nepopíratelnou kvalitu své práce, zapříčinila neúspěch jeho návrhu pomníku sv. Václava před vítězným návrhem Josefa Václava Myslbeka.

SCHNIRCHŮV DŮM
v Mikovcově ulici čp. 548/5 – Praha

V roce 1873 byla vypsaná soutěž na sochařskou výzdobu Národního divadla a Schnirch se jí zúčastnil a také v ní zvítězil. Při stavbě Národního divadla se zformovala skupina umělců, která umělecky stmelovala Zítkovu neorenesanční eleganci s mistrovskými díly dalších českých umělců – malířů, štukatérů, sochařů...

Právem byla tato skupina nazvána jako generace Národního divadla. Bohuslav Schnirch v rámci této skvělé a přátelské spolupráce sochařsky doplňuje Zítkovy stavební idee v základním rytmu stavby - neorenesanci... Proto byl po stránce umělecké Zítkovi nejbližším spolupracovníkem, ale i přítelem.

VOLÁNÍ NA POPLACH
Bohuslav Schnirch – Ladislav Šaloun

Bohuslav Schnirch
Socha **HASIČE** na budově bývalé
městské pojišťovny na
staroměstském náměstí v Praze

Schnirchovy plastiky na logii Národního divadla, jeho ornamenty, tympanon nad jevištěm s nápisem „Národ sobě“, medailony v Královské lóži, vlysy, stropy atd., to vše se stalo neodmyslitelným tmelem interiéru. Nejznámější Schnirchovou plastikou na Národním divadle jsou **trigy - antická trojspěží**. Je ironií osudu, že na tomto svém nejslavnějším díle, dvou trigách, pracoval až do své smrti.

Pro Rudolfinum vysekal strážce vchodů – lvy a sfingy, pro Národní Muzeum alegorické figurální skupiny, vyzdobil Zemskou banku, Pražskou městskou pojišťovnu, sochy pro vídeňský parlament. Vytvořil pomníky Jindřicha Fügnera, Jana Žižky, Františka Palackého, Karla IV. a konečně slavného jezdeckého pomníku Jiřího z Poděbrad pro náměstí v Poděbradech.

Obrovské bronzové trigy byly osazeny na střeše Národního divadla až roku 1911, tedy deset let po Schnirchově předčasné smrti.

Původní trigy byly zničeny při požáru Národního divadla a nové byly vytvořeny jeho žáky - sochaři Františkem Rousem, Emanuele Hallanem, a Ladislavem Šalounem, který je rovněž autorem Husova pomníku na Staroměstském náměstí v Praze.

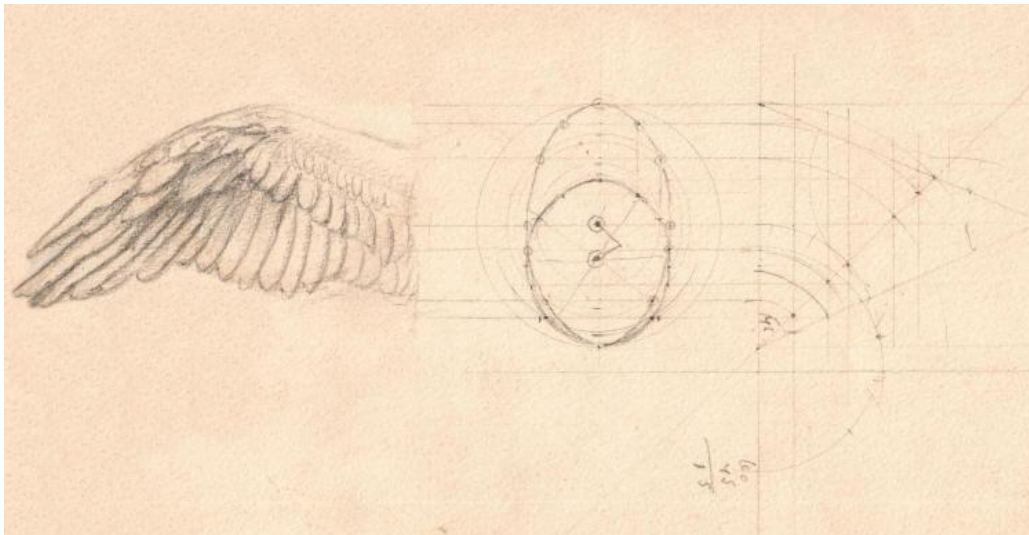
Přesněji řečeno, vozíky jsou dílem Bohuslava Schnircha a okřídlené bohyně Viktorie vytvořil Ladislav Šaloun. Severní průčelí Národního divadla (terasu) však zdobí sochy Apollóna a Múz - díla Bohuslava Schnircha. S jeho dílem se diváci v Národním divadle setkávají na každém kroku, neboť je autorem veškeré kamenické dekorativní výzdoby Národního divadla jak venkovní, tak vnitřní..

Požár Národního divadla v Praze byl krutou ranou pro celý národ a samozřejmě i pro jeho tvůrce. Vypukl 12. srpna 1881, dva měsíce po jeho slavnostním otevření, během dokončovacích prací. Toho dne, 12. srpna, večer šel Schnirch po Národní třídě směrem k Václavskému náměstí a ještě se ohlédl, aby svými zraky „pohládl“ stavbu. Nad Národním divadlem ale vyrazil kouř. Běžel zpátky a stovky lidí s ním vyrazily k divadlu a zoufale křičely, že Národní divadlo hoří. Plameny nakonec protrhly střechu a vyrazily k nebi. Z národního zděného symbolu zbyly ohořelé trosky. Byla zničena i maketa Trigy a Schnirch po příchodu domů plakal jako dítě. Bohuslav Schnirch věnoval velkou péči dynamice koňských kopyt a na mnoha náčrtcích hledal takové uspořádání koní, aby jejich nohy ze všech pohledů vytvářely dojem dynamiky a demonstrovaly vítěznou sílu. Na pylonech muzea instaloval sádrové modely, aby dokázal transformovat model zhotovený v atelieru, který byl vytvořen pro pohled ze stejné roviny, do podoby, která vytvoří stejný optický vjem při hlubokém podhledu z úrovně nábřeží.

Požár zničil měděnou kupoli, hlediště, oponu od Františka Ženíška i jeviště divadla. Zničil téměř vše. Podruhé otevřeli Národní divadlo bohužel ale bez trig. Nové modely trig, jež Schnirch připravil, musely ještě dlouho čekat.

SCHNIRCHOVA STUDIE PROFILU TRIGY
ještě před požárem Národního divadla dne
12. srpna 1881, dva měsíce po jeho slavnostním otevření

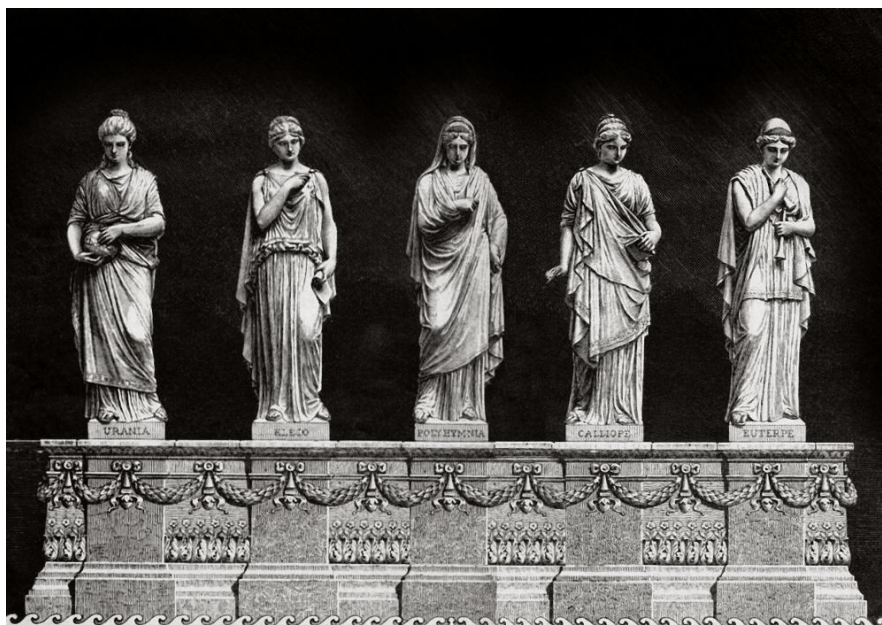
SCHNIRCHŮV NÁČRTEK PRO KONSTRUKCI KŘÍDLA U TRIGY

CELKOVÝ POHLED NA PRŮČELÍ NÁRODNÍHO DIVADLA SE STŘEŠNÍ ŘÍMSOU, MŮZAMI A DVĚMA TRIGAMI.

SCHNIRCHŮV MODEL TRIGY

SEVERNÍ PRŮČELÍ NÁRODNÍHO DIVADLA uzavírá balustráda se Schnirchovými devíti sochami MÚZ a APOLÓNEM (desátá múza) na obrázku : URANIA - KLEIO - POLYHYMNIA - CALLIOPE - EUTERPE -

Bohuslav Schnirch je kromě dalších vynikajících děl také autorem [slavné jezdecké sochy Jiřího z Poděbrad v lázeňském městě Poděbrady \(1891\)](#), která je dodnes považována za jeho nejzdařilejší dílo.

Sama jezdecká socha Jiřího z Poděbrad je přibližně dvojnásobkem životní velikosti. Pomník zachycuje českého krále v okamžiku, kdy po bitvě u Vilémova podává na usmířenou svou ruku Matyáši Korvínovi. Je to [první velká česká jezdecká socha](#), kterou Bohuslav Schnirch vytvořil podle modelu z let 1886–1890 a roku 1891 ji s mimořádným úspěchem předvedl na Jubilejní výstavě. Kvůli úspoře nákladů byla vytvořena netradiční technikou tepaného plechu na kostře z ocelových profilů. Pomník byl rekonstruován po roce 1990.

Bohuslav Schnirch
JEZDECKÝ POMNÍK JIŘÍHO Z PODĚBRAD

na náměstí v Poděbradech.

Jedno z vrcholných děl
 české monumentální plastiky 19. století.^[1]

SPRÁVNÍ VÝBOR UMĚLECKÉ BESEDY

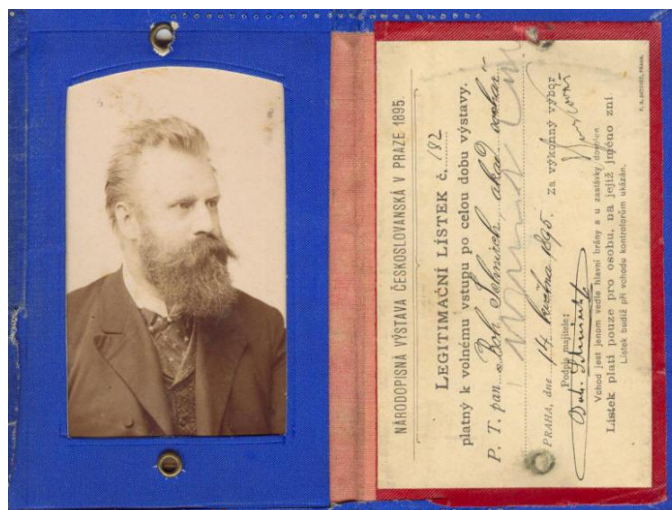
USNESL SE JEDNOMYSLNĚ VE SCHŮZI DNE 11. ŘÍJNA 1897 JMENOVATI SLOVUTNÉHO

**PANA BOHUSLAVA SCHNIRCHA, SOCHAŘE NA KRÁL. VINOHRADECH A STAROSTU UMĚLECKÉ BESEDY,
ZA VELIKOMYSLNÝ DAR A ZA VYNIKAJÍCÍ ZÁSLUHY O SPOLEK**

ČLEMEM ZAKLÁDAJÍCÍM.

V PRAZE, DNE 2. LISTOPADU 1897

Dr. ČENĚK KLISS JEDNATEL, Prof. HANUŠ TRNĚČEK MÍSTOSTAROSTA, VÁCLAV FABIAN POKLADNÍK, GRAFIKA: FRANTIŠEK ŽENÍŠEK

Průkaz Bohuslava Schnircha na Národopisnou výstavu českoslovanskou 1895

APOLON
bůh umění, slunce a světla

THALIE
múza komedie

TERPSICHORÉ
múza TANCE

MÚZY NA BALUSTRÁDĚ STŘECHY NÁRODNÍHO DIVADLA (výběr)

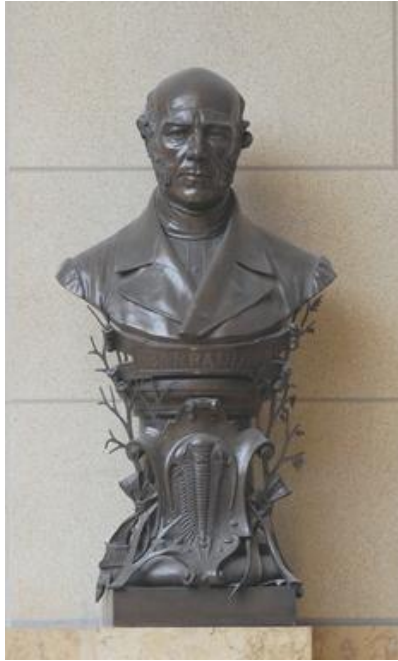
Schnirchův novorenesanční klasicistní styl obdivujeme i na výzdobě Rudolfiny, Zemské banky a Pražské městské pojišťovny. Jeho mistrovská díla můžeme shlédnout i v Národním muzeu... V soutěži o jeho sochařskou výzdobu suverénně obstál. Schnirch zde vytvořil čtyři alegorické skupiny *Obětavost*, *Nadšení*, *Láska k pravdě* a *Láska k minulosti* (1887–1890) na nárožních pilířích, které představují charakterové vlastnosti a záliby, jež stály při vzniku muzea. Čtyři sokly sloupů v průčelí muzea zdobí reliéfy, představující alegorie *ZEMĚ* (dvojice andílků se štítem, na němž jsou rohy hojnosti a pochodeň), *VODY* (štít s trojzubcem ovinutým delfinem), *OHNĚ* (štít s lyrou a sluncem) a *VZDUCHU* (dvojice andílků se štítem, na němž je okřídlená ženská hlava). Římsu tympanonu vyzdobil v roce 1887 dvěma gryfy (bájná okřídlená zvířata). Dále se podílel na výzdobě dvorany hlavního schodiště, která se tak stala ústředním prostorem budovy Národního muzea.

Většina z nás, co s oblibou sleduje české sochařské umění, si Bohuslava Schnircha spojuje s trigami na Národním divadle. Ovšem jeho sochařské dílo je mnohem bohatší. Je zakladatelem organizované **PAMÁTKOVÉ PÉČE**, a předsedou **UMĚLECKÉ BESEDY**, radikálním zastáncem ochrany krás staré Prahy, ale i autorem modelů šachových figurek, s nimiž se dodnes soutěží i na mezinárodních turnajích. Bohuslav Schnirch patří k nejvýznamnějším umělcům této generace, i když po celý život zůstal tak trochu v nezaslouženém stínu slavnějšího kolegy J. V. Myslbeka.

Vlastní rodinu založil roku 1884, kdy se oženil s Robertou Markovou, dcerou - majitele válcového mlýna v Nových Mlýnech u Poděbrad. Měli spolu pět dětí a Schnirch si s nimi rozuměl. Nemohl jim však dát to, co potřebovali zejména v období dospívání, protože roku 1901 Schnircha ranila mrtvice. Jejím následkům umělec 30. září 1901 podlehl. Bohuslav Schnirch byl pohřben v rodinné hrobce na Olšanských hřbitovech. Jeho vrcholné dílo - *TRIGY* - po deseti letech od jeho smrti konečně i s bohyněmi vítězství dopracovali sochaři Rous, Halman a Ladislav Šaloun.

ŠACHOVÉ FIGURKY BOHUSLAVA SCHNIRCHA,
s nimiž hrajeme dodnes

JOACHIM BARRANDE - (1799 – 1883)
geolog, zakladatel českého paleontologie
Jedna ze soch (bust) galerie Národního muzea

FRANTIŠEK JOSEF GERSTNER- (1756 - 1832)
český technik, matematik, fyzik
Zasloužil se o rozvoj železnic

OBĚTAVOST

LÁSKA K PRAVDĚ

SCHNIRCHOVA ALEGORICKÁ SOUSOŠÍ EXTERIÉRU NÁRODNÍHO MUZEA

Navzdory tomu, že současná sochařská tvorba je logicky poplatná zjednodušujícímu postmodernismu konce XX.stol. a je svou pokročilou technologií bohužel povýšena před klasickou odbornou suverénností sochařů generace Národního divadla, je Bohuslav Schnirch a jeho žáci téměř nedostižným mistrem v ovládnutí práce s klasickými materiály (kámen, bronz,...). Je perfektním znalcem kompozičního modelačního umění, mistrem kresebné přípravy, znalcem lidské anatomie a českých dějin, ale především ve své tvorbě oddaným vlastencem.

Zdroj: Poznámky z dob studií, vlastní knihovna, i-stránky (www...) + wikipedia

Oldřich Páleníček

ODEŠLA NEJLEPŠÍ ČESKÁ HEREČKA,

Umělci i politici reagují na úmrtí Šafránkové.

Výběr smutných ohlasů a vzpomínek na zesnulou Libuši Šafránkovou.

Odešla nejlepší česká herečka, neučila se text, ale stávala se skutečně hranou postavou, reagoval na zprávu o smrti Libuše Šafránkové **režisér Matej Mináč**.

Mináč se Šafránkovou natočil v roce 1999 film *Všichni moji blízcí*. Snímek byl poctou zachránci židovských dětí Nicholasi Wintonovi. „*Je to velká ztráta,*” řekl Mináč.

„*Herectví je taková zvláštní profese. Není to o tom, že se učíte texty, ale ti skutečně nejlepší z nejlepších se svými postavami skutečně stávají,*” uvedl režisér.

„*Libuše Šafránková, i kdyby použila jiný dialog či větu, která třeba ani není ve scénáři, stále by to byla ta daná postava, přestala by být sama sebou,*” řekl Mináč.

„*Když jsme natáčeli film *Všichni moji blízcí*, byla tam klíčová scéna, kdy se loučí s Josefem Abrhámem u brány a nechce pustit dítě do Anglie. Na to, aby došlo k přeměně v roli, se čtyři hodiny soustředila v maskérně, nesměla být rušena. A když přišla na plac, byla to máma toho dítěte a všem nám šel mráz po zádech, protože něco takového si člověk nemůže ani představit,*” vzpomínal Mináč.

Smysl pro humor

Připomněl také, že Šafránková měla velký smysl pro humor a herecký rejstřík měla široký od komedie k dramatu. „*Nedivím se, že je až národní postavou v Čechách. Neexistuje snad nic víc českého, než je pohádka o Popelce, kterou hrála,*” řekl Mináč.

„*Pozoruhodné na ní také bylo, že byla velkou idealistkou. Točili jsme takové kratší dokumentární filmy o Nicholasi Wintonovi, spolupracovali na tom oba s (manželem) Josefem Abrhámem. Považovala to za velmi důležité, chtěla, aby to mělo co nejlepší dabing. Způsob, kterým tomu propůjčila svůj hlas, byl neopakovatelný. Roky se pak filmy promítaly po školách a takto se celá republika mohla seznámit s příběhem Nicholase Wintona,...*” připomněl Mináč, který o Wintonovi natočil ještě snímky Síla lidskosti - Nicholas Winton (2002) a Nickyho rodina (2011). Také díky nim se o záchraně 669 převážně židovských dětí na začátku druhé světové války dozvěděl celý svět. Za filmy získal Mináč přes 70 cen.

Režisér Fero Fenič vyjádřil lítost, že herečku Libuši Šafránkovou nedokázal přemluvit k účasti ve svém dokumentárním cyklu GEN - Galerie elity národa.

Také politici vyjadřují na sociálních sítích soustrast rodině i blízkým herečky Libuše Šafránkové, která zemřela ve věku 68 let. Připomínají především její hlavní roli ve filmové pohádce **Tři oříšky pro Popelku**, kterou spojují s Vánoce. **Premiér Andrej Babiš (ANO)** uvedl, že bez Popelky si české Vánoce neumí představit. **Soustrast vyjádřil i prezident Miloš Zeman** s tím, že ho zpráva o odchodu herečky hluboce zasáhla. **Vánoce už nebudou jako dřív!**

Scénu, kdy Pavel Trávníček nasazuje Libuše Šafránkové střevíček, viděl alespoň jednou snad každý Čech i Němec. Za symbol Vánoc považuje Šafránkovou i ministryně pro místní rozvoj **Klára Dostálová** (za ANO). „Její nádherné pohádkové role mě provázejí celý život,” doplnila. Ministryně práce a sociálních věcí **Jana Maláčová** (ČSSD) uvedla, že ji zpráva hluboce zasáhla. „**Ztratili jsme skvostného člověka a jednu z nejtalentovanějších českých hereček. Drahá paní Šafránková, odpočívajte v pokoji! Měla jsem Vás moc ráda,**” uvedla.

Libuše Šafránková a Jarmila Kurandová na natáčení Moskalkovy adaptace Babičky z roku 1971. Foto: ČTK

VÝSTAVY – KONCERTY

!! – ČTĚTE – ČTĚTE - !!

CHADIMOVU FOTOREVUI

Zpravodaj o českých výtvarnících

POZVÁNKY na VÝSTAVY

a další zajímavosti v roce - 2021

Galerie G-Ž, Chadimova Fotorevue - výstava BALÍČEK.html

Vydávám již po mnoho let časopis **Chadimova fotorevue**, který je o výtvarnících a pro zájemce o výtvarné umění. Nazývám to procházkou uměleckým lesem, při které se občas zastavíme u kmene, kmínku nebo plaňky. Většinou jsou to reportáže z vernisáží výstav, ale i medailonky již známých výtvarníků. Dozvíte se zde o připravovaných výstavách a můžete si i prohlédnout dosud vydaná čísla dle jednotlivých ročníků.

Otevřete si : <http://www.fotorevue.org>

- 396. "česko – polské fotografické léto" - fotografie**
397. Roman Vondrous – cenzura za koně - fotografie

Zdraví Vás Jirka Chadima

SBÍRKA UMĚNÍ DR.TUTSCHE V GALERII MODERNÍHO UMĚNÍ V HRADCI KRÁLOVÉ

Koncem května letošního roku byla v Galerii moderního umění v Hradci Králové otevřena sbírka moderního umění dr. Karla Tutse. **RNDr. Karel Tutsch** /*1941-†2008/, absolvent přírodovědecké fakulty University Jana Evangelisty Purkyně (1965), byl významný brněnský sběratel a galerista. Intenzivně se zajímal během svého života o moderní umění, organizoval besedy umělců s veřejností a od roku 1986 vystavoval obrazy ve své „Galerii na bidýlku“ v malém podkrovním prostoru pavlačového domu na Starém Brně na Václavské ulici č.p.14/16.

Vladimír Komárek- EX LIBRIS KAREL TUTSCH

GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ
v Hradci Králové - Foyer

Jako jeden z prvních nebojácně uváděl počátkem 80. let na českou výtvarnou scénu aktuální umění zejména mladých umělců. Právě zde se scházeli umělci všeho zaměření, zejména v časech tuhého socialismu, který se aktivitám pokrokových umělců stavěl na odpor. Svou sbírku současného umění vytvářel velmi promyšleně a systematicky a podařilo se mu získat vrcholná díla v rozpětí od konce 60. let až po přítomnost. Tento ostrůvek svobody dokázal dr.Karel Tutsch vybudovat v podstatě z ničeho. Svůj sběratelský zájem soustředil na přechod moderního umění k postmodernismu a je považován za spoluzakladatele sbírek našeho moderního umění. Jeho sbírku (cca osm set maleb) koupila v roce 2021 Galerie moderního umění v Hradci Králové za dvanáct milionů korun. Od konce května letošního roku je z této sbírky vystaveno pouze přes

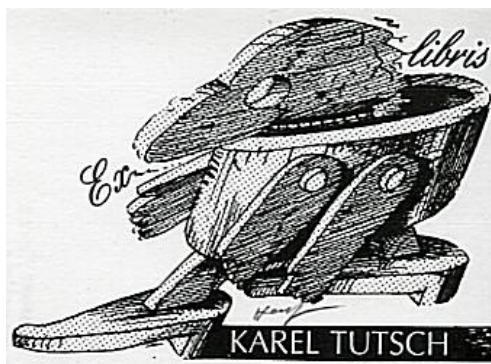
dvacet klíčových děl. Celá sbírka bude přístupna od roku 2023.

Ve spolupráci s brněnským výtvarným pedagogem **dr. Igorem ZHOŘEM** /*1925†1997/¹ vydával RNDr. Karel Tutsch v letech 1987-1989 samizdatový sborník „*Výběr zajímavostí z domova i z ciziny*“. Zhořovo jméno nese e-časopis ZHOŘ-ART, čtvrtletník přinášející aktuální zajímavosti z kulturního dění a také ze světa exlibris. Zájemcům je bezplatně poskytován na adresách zhor-art@outlook.com a vfpospisil@volny.cz

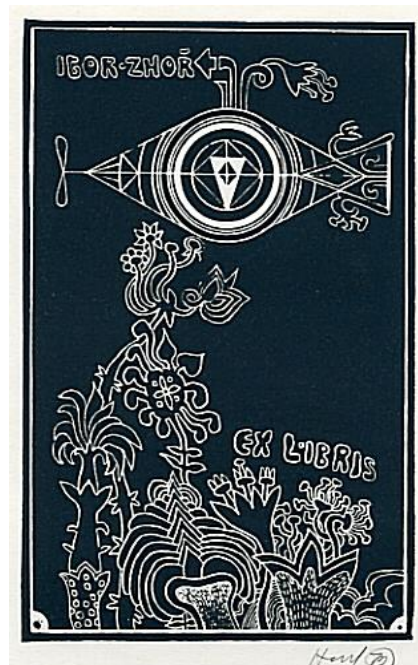
¹ **prof. PaedDr. Igor Zhoř, CSc.** Výtvarný teoretik, publicista a pedagog, zakladatel a mluvčí brněnské výtvarné skupiny Profil 58. V letech 1985–1989 stále častěji zahajoval neoficiální výstavy na různých místech Čech a Moravy; pro neprofesionální výtvarníky vedl "školu výtvarného myšlení" s multimediálními a akčními prvky. Od roku 1989 vydával publikace opět pod vlastním jménem.

PRAMENY:

- Encyklopedie města Brna
- www -i- stránky
- Exlibrisy: HOUF, Václav
a TUTSCH, Karel

Karel Tutsch – ROBOTICKÁ POSTAVA

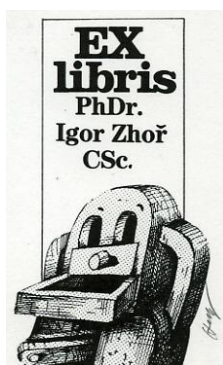

Václav Houf – EXL IGOR ZHOŘ

L_11.jpg

Václav Houf - EXL IGOR ZHOŘ
TUŽKA JAKO BLESK

Václav Houf – DR.IGOR
ZHOŘ FIGURKA

L_54.jpg

Václav Houf –
FIGURKA S BLESKY

Vladimír Pospíšil

**Vážení čtenáři – nepřehlédněte – nezapomeňte – mějte stále
na mysli !**

Hudbou k srdci - srdcem k vlasti

PRAŽSKÉ JARO 2021 – **76. mezinárodní hudební festival**

Mezinárodní hudební festival **PRAŽSKÉ JARO** je pravidelná přehlídka vynikajících světových umělců, symfonických orchestrů a komorních těles. Koná se každoročně v Praze od 12. května do 3. června. Je od svého počátku reprezentativní přehlídkou světové hudební kultury a jejích nejnovějších trendů.

Letošní Pražské jaro 2021 s dramaturgickou linkou bylo věnováno hudbě Igora Stravinského. Proběho od 12. května do 3. června a nabídlo čtyřicet koncertů. Na zahajovacím koncertu zazněla Smetanova **Má vlast**. Se svým novým šéfdirigentem sirem Simonem Rattlem se na festivalu představila London Symphony Orchestra.

K dalším vrcholným okamžikům patřilo hostování Symfonického orchestru Bavorského rozhlasu, při kterém se dirigentské taktovky chopil Jakub Hrůša. Dirigent Iván Fischer a jeho Budapest Festival Orchestra patří ke stálým tohoto festivalu. Tentokrát přivezl ryze Lisztovský program, v němž působil jako sólista vítěz Chopinovy soutěže z roku 2015 Seong-Jin Cho.

Čistě Mozartovský program přichystal Mahler Chamber Orchestra s klavíristou Leif Ove Andsnesem a sopranistkou Christiane Karg. Rezidenčním umělcem festivalu se stal klarinetista a skladatel Jörg Widmann. Mezi další hvězdnými osobnostmi patřil houslista Gidon Kremer a klavírista Garricka Ohlssona. Pražské jaro přišlo v tomto roce 2021 s novým programem věnovaným současné hudbě nazvaným Prague Offspring. V rámci dramaturgické řady věnované poučené interpretaci staré hudby vystoupily čtyři zahraniční ansámby s projekty připravenými přímo pro Pražské jaro. Dva soubory uslyšelo české publikum vůbec poprvé. Víkend komorní hudby nabídl sedm koncertů – mj. i špičkové smyčcové kvarteto Modigliani. Festivalem se vinula dramaturgická linka věnovaná hudbě Igora Stravinského, která vyvrcholila na závěrečném koncertě uvedením opery-oratoria Oedipus Rex. Českou filharmonii při této příležitosti řídil britský dirigent Mark Wigglesworth. Pěveckých partů se zhostili přední čeští a zahraniční pěvci v čele s Christine Rice a Štefanem Margitou. V roli vypravěče se představil Martin Myšička.

Loňský ročník se kvůli opatřením proti šíření koronaviru uskutečnil on-line. Místo plánovaných 53 koncertů se navíc uskutečnilo pouze 11 živě přenášených vystoupení, která v součtu dosáhla 1,3 milionu zhlédnutí v Česku a v dalších 53 zemích. První ročník festivalu Pražské jaro se konal v květnu 1946.

ZÁMECKÉ NÁDVOŘÍ V LITOMYŠLI

SMETANOVA LITOMYŠL je věhlasný mezinárodní operní festival, který se koná od roku 1946, resp. 1949 na přelomu června a

července v Litomyšli, rodném městě skladatele Bedřicha Smetany, případně též v okolí. Program **Smetanovy Litomyšle** v druhém roce pandemie pracoval se dvěma verzemi. 63. ročník se odehraje od 1. do 11. července a nabídne cca třicet pořadů. Předprodej vstupenek byl zahájen 26. května. Hlavní téma dramaturgie „**Klíče od domova**“ bylo symbolem návratu, ukotvení k jistotám a pevnému zázemí. Volně navazuje na loňské téma **Múza naděje**. A tak se společně zaposloucháme do **Mé vlasti**, jejího severského pandánu, symfonické básně **Finlandia**, **moravských a slovenských národních písní**, **Rumunských tanců**, **latinskoamerické hudby** ve Velkém finále, **Irské suity**, či se v **Ptáku Ohnivákovi** navrátíme do světa slovanských pohádek.

SMETANOVA hudební **LITOMYŠL**

Přehlídka v Litomyšli kromě svého partnerského orchestru, **České filharmonie**, přivítá například **Českou Sinfoniettu**, **PKF – Prague Philharmonia**, **Symfonický orchestr Českého rozhlasu**, **soubory Collegium 1704 & Collegium Vocale 1704**, **Barocco sempre giovane**, **Pavel Haas Quartet**, **Moravia Brass Band**, ale také třeba **Epoque Quartet** a **Josef Vejvoda Trio**. Hned dvakrát vystoupí rezidenční umělec festivalu **Adam Plachetka**, na Galakonzert ve Smetanově domě se připravují **Simona Šaturová** a **Petr Nekoranec**. Na nádvoří litomyšlského zámku se **vrátí opery**, které v loňském ročníku poprvé ve festivalové historii pochopitelně zcela chyběly. **Janáčková opera Národního divadla Brno** přiveze **Pucciniho Bohému** a **Evžena Oněgina** od Petra Iljiče Čajkovského, **Opera Národního divadla moravskoslezského Ostrava** pak **Dvořákovu Rusalku** a **Smetanovu Hubičku**. Návštěvníci festivalové stagiony na zámku v Nových Hradech se mohou těšit na premiéru mimořádného projektu **Třikrát Ariadna** s díly Monteverdiho, Bendi a Martinů. Slavnostní zahajovací koncert bude 1. července od 20.15 hodin živě přenášěn na ČT art. Bude-li večerům přát počasí, mohou 1. a 11. července přímé přenosy ze zámeckého nádvoří sledovat také návštěvníci ve Festivalových zahradách.

Jan Šturza- **POMNÍK BEDŘICHA SMETANY** na náměstí v Litomyšli

Také volně přístupná **doprovodná scéna Smetanovy Litomyšle** dnes představuje chystaný program slibující například koncerty Anety Langerové, kapely Jelen nebo francouzských The Cracked Cookies. Novinkou letošního ročníku je formát **‘Večerní klasika’**. Krátké koncerty komorní klasické hudby mohou být skvělým prvním krůčkem pro ty, kteří se na operu v nádvoří ještě necítí.

Historie festivalu Smetanova Litomyšl

Již od roku 1949 je v rodišti zakladatele české národní hudby **Bedřicha Smetany**, starobylé východočeské Litomyšli, pořádán velký hudební festival. Jeho hlavní programovou náplní jsou **operní inscenace**, **koncertní provádění oper**, ale také **galakonzerty**, **oratoria**, **kantáty** a **písňové večery**, tedy formy, v nichž je dominantou vokální umění. Stranou však nezůstávají ani **hudba symfonická**, **instrumentální** či **komorní**, prostor zde nachází **balet** stejně jako **koncerty chrámové**, **promenádní** nebo i přesahující do jiných žánrů.

Centrem festivalového dění je nádherný **areál Státního zámku Litomyšl**, který byl v roce 1999 zapsán na seznam kulturního světového dědictví UNESCO. Hlavní pořady se konají zejména v akusticky dokonalém II. nádvoří s unikátním výsuvným zastřešením, ale také v audienčním sále zámku, jeho unikátním divadélku a kapli, v litomyšlských chrámech, ve Smetanově domě a pravidelně též ve vybraných místech Pardubického kraje. Návštěva Smetanovy Litomyšle bývá nevšedním zážitkem, kromě zajímavé dramaturgie a špičkových interpretačních výkonů nabízí pobyt mimo ruch a shon metropole, v místě s mimořádným géniem loci.

SMETANOVA výtvarná LITOMYŠL

SMETANOVA LITOMYŠL

je zaštitěná Městskou galerií Litomyšl a Bohemian Heritage Fund, které uvedou letos celkem osmnáct výstav. Kromě místních galerií a muzea ovládne i veřejný prostor města. Nabídne druhý ročník open-air výstavy předních českých umělkyní a umělců Plán B a také odhalení sochy Krištofa Kintery.

„Kinterova sedmimetrová plastika pro Litomyšl nazvaná Praying Wood představuje klečící antropomorfní postavu a měla být vrcholem minulého ročníku výtvarného festivalu. Její výrobu ve slovenské Galantě však v roce 2020 zkomplikovala pandemie a uzavření hranic.

Pro nás všechny, kteří osud sochy známe je její představení v Litomyšli symbolem naděje, že bude opět lépe. Ve veřejném prostoru budou vystavovat **Eva Kotátková**, **Milena Dopitová**, **Richard Wiesner** a další...

Milena Dopitová
PŘÍŠTĚ U VÁS

DVOŘÁKOVA PRAHA

Dvořákova Praha je mezinárodní hudební festival, který se v Praze koná každým rokem počátkem září, v době výročí narození hudebního skladatele Antonína Dvořáka. První ročník se uskutečnil v roce 2008. Záměrem festivalu je propagace dobrého jména české kultury prostřednictvím odkazu díla Antonína Dvořáka, jeho současníků a žáků. Festivalová fanfára, kterou toří Violoncellový koncert a Novosvětská symfonie, letos přinese na Dvořákovu Prahu zvuk nejslavnějšího operního divadla v Evropě – s jeho proslulostí může soupeřit snad jen newyorská MET.

RUDOLFINUM

je novorenesanční budova na náměstí Jana Palacha při pravém břehu řeky Vltavy na Starém Městě v Praze. V její Dvořákově síni se pořádají významné koncerty, např. v rámci Pražského jara. Budova Rudolfinum patří České filharmonii, která zde má zároveň své hlavní sídlo.

příležitostí. Úvodní koncert bude připomínkou skutečnosti, že letošní festivalový ročník se ponese v duchu oslav 180. výročí narození Antonína Dvořáka.

Filarmonica della Scala vystoupí na festivalu i následující den s hudbou W. A. Mozarta a Hectora Berlioze.

Milánská La Scala je legendární scéna, která zažila světové premiéry slavných oper Giuseppe Verdiho či Giacoma Pucciniho a po účinkování na jejím jevišti toužila většina velkých pěvců posledních dvou století.

K její úrovni ale patří také vynikající orchestr, jehož kvalitu pěstují nároční šéfdirigenti – ať už to v posledních letech byli Riccardo Muti, Daniel Barenboim, či Riccardo Chailly. Kolumbijský dirigent Andrés Orozco-Estrada je nejen vynikající hudebník, ale také dvořákovský specialista – z devíti skladatelových symfonií jich už pět nahrál na CD.

Německý violoncellista Daniel Müller Schott je proslulý kombinací zpěvnosti a vznešenosti, pro kterou je Dvořákovův Violoncellový koncert ideální

GALERIE SELAVÍ ŠUMICE – č.p.110

je pro větší skupinovou veřejnost (nad 30 osob) stále ještě dočasně kvůli pandemii COVID 19 uzavřena, přesto ale po ukončení výstavy „BÍLÉ KARPATY ve fotografii Jana Hrdiny“ připravujeme již další výstavu kreseb a maleb dětí předškolního věku

Úvodní slovo: **LADISLAV BEDNAŘÍK**
ředitel GALERIE JOŽI UPRKY
v Uherském HRADIŠTI

GALERIE PANSKÝ DŮM v UHERSKÉM BRODĚ

společně

s **OLDŘICHEM PÁLENÍČKEM**
srdečně zve přátele a všechny příznivce umění
na autorskou jubilejní VÝSTAVU

GRAFIKA, ILUSTRACE a KRESBY- RETRO

Vernisáž 30.července 2021, začátek v 17.00 hod.
V hudebním programu vystoupí **DUO** umělců věhlasných jmen reprezentujících českou hudební kulturu na všech kontinentech světa
JAN PÁLENÍČEK /violoncello/ a **JITKA ČECHOVÁ** /klavír/

Petr Iljič Čajkovskij (1840 – 1893) *Sentimentální valčík*
Bedřich Smetana (1824 – 1884) *Útěcha* z cyklu Sny pro klavír
Enrique Granados (1867 – 1916) *Španělský tanec*

VÝSTAVY V LONDÝNĚ – 2021

VICTORIA AND ALBERT MUSEUM, LONDÝN.

Vítejte ve V&A - předním světovém muzeu umění, designu a performance
Galerie Sainsbury - Cromwell Road
Navštivte London, SW7 2RL

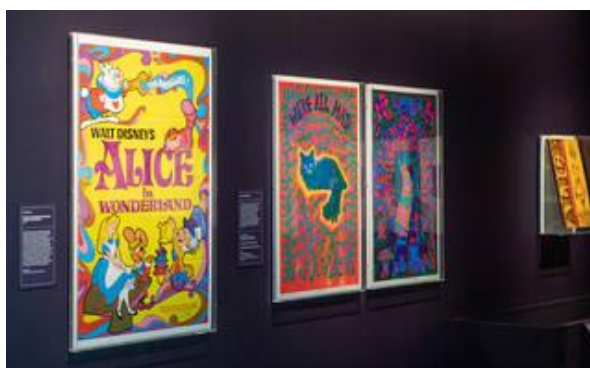
Vydejte se na úžasnou cestu do říše divů s naší pohlcující výstavou a prozkoumejte původ, adaptace a umělecké objevy „Alice's Adventures ...“ napříč časem a médii. Objevte, jak příběhy Lewise Carrolla inspirovaly nejkreativnější mozky za posledních 150 let.

VÝSTAVA otevřena až do pátku 31. prosince 2021

ALENKA V ŘÍŠI DIVŮ

Curiouser and Curiouser ★★★★★ +44 (0) 20 7942 2000

Členové a děti do 12 let mají vstup zdarma. Rezervace je nezbytná. Otevírací doba: středa - neděle, 10:00 - 17:00. Poslední vstup 16:00. Váš vstupní čas je platný 15 minut, přijďte prosím neprodleně!!! Po návštěvě výstavy můžete prozkoumat trvalou sbírku. Tato pohlcující a divadelní show zkoumá její původ, adaptace a objevy v průběhu 157 let a mapuje vývoj Alice's Adventures in Wonderland od rukopisu k celosvětovému fenoménu milovanému všemi věky. Srdečně zve Victoria and Albert Museum, Londýn.

Díky této show bude každý návštěvník odcházet se spokojeným úsměvem.

ONLINE VÝSTAVY inspirované přírodou.

Dejme si zelenou a udržme si spojení s přírodou i z pohodlí domova.

Otevřete si následující webové stránky: Tady jsou ty nejlepší výstavy inspirované přírodou:

Neopěvovaný hrdina rostlinného světa - kdo by si myslel, že pokorná houba má tak bohatou historii inspirující umělce, myslitele, spisovatele a vědce po celé generace? „Somerset House“ vás v hypnotické virtuální prohlídce vyjadřující psychedelickou podstatu zavede do srdce jejich výstavy: Mushrooms: The Art, Design and Future of Fungi. Čili

HOUBY:

UMĚNÍ, DESIGN A BUDOUCNOST HUB:

[HTTPS://WWW.ARTFUND.ORG/WHATS-ON/EXHIBITIONS/2020/06/29/MUSHROOMS-THE-ART-DESIGN-AND-FUTURE-OF-FUNGI-EXHIBITION](https://www.artfund.org/whats-on/exhibitions/2020/06/29/mushrooms-the-art-design-and-future-of-fungi-exhibition)

Seana Gavin,

Mushroomscape, Courtesy of Somerset House

1/ Výstava se dívá na kulturní dědictví hub, které v průběhu času vyvolalo všechny druhy reakcí umělců. Mezi nejvýznamnější patří [akvarely Beatrix Potterové](#), kniha receptů, postřehů a ilustrací Johna Cagea z roku 1972 a pozoruhodné koláže amerického umělce Cy Twombly. Výstava zkoumá houby, které se objevují v populární kultuře, jako je například Alice in Wonderland od Lewise Carrola, návnada kouzelných hub a jejich fotomontáže od Seany Gavin, jako je Mindful

Mushroom (2017). Dále zkoumá inovativní experimenty v designu, textilu a architektuře, které používají houby průkopnickými novými způsoby, od udržitelného oděvu vyrobeného z vláken extrahovaných z hub až po recyklovaný zemědělský odpad. Video vám umožňuje blíže se podívat na díla významných umělců, včetně Takashi Murakami, Haroon Mirza, Hannah Collins a Adham Faramawy. Při pohledu na nedílnou roli houby v planetárním přežití jako alternativního materiálu pro udržitelnou módu, stejně jako na její trvalý obraz jako symbolu odolnosti a její hybridní povahy bytí si tento žijící a nenáročný organismus jistě tuto pozornost plně zaslouží.

2/

[Tvorba Johna Newlinga](#) je skutečně milostným dopisem přírodě a přináší knihu dopisů, která zkoumá náš vztah k přírodnímu světu a to, jak naše činy určily situaci v prostředí, v níž se dnes nacházíme.

<https://www.john-newling.com/dear-nature>

3/

Tato skupinová výstava, která zkoumá význam rostlinné říše pro lidskou existenci, se ponoří do témat, jako jsou [domorodé tradice v amazonském deštném pralese](#), vědecká teorie a rostlinná inteligence.

<https://www.botanicalmind.online/>

4/

Prozkoumejte [Waddesdonovy zahrady](#):

Můžete prozkoumat nádhernou voliéru ve stylu francouzského pavilonu, nebo být svědky rekonstrukce hlavy Apolla na koberci Savonnerie vyrobeném výhradně z rostlin.

<https://waddesdon.org.uk/whats-on/>

<https://www.sothebys.com/en/videos/pictures-in-plants-apollos-head-from-savonnerie-carpet>

5/

[Zahrada Hepwortha Wakefielda](#) je otevřená! Zahrada Hepworth Wakefield, navržená mezinárodně uznávaným zahradním architektem Tomem Stuartem-Smithem, je krásně upravená zahrada, kterou si mohou všichni užívat. <https://www.youtube.com/watch?v=4VEXNInsNCQ&t=13s>

Drena Goldfinch – Londýn

ČESKÁ GRAFIKA

(Druhé pokračování)

ilustrace v dřevorezích předgutenbergovských časů
ilustrace lidových jarmarečních knížek
počátky EXIBRIS,

KRESBA jako zásadně prvotní fáze grafického projevu

Je evidentní, že kresba patří mezi první základní procesy grafického projevu. Je to součást technického postupu přípravy grafika ke zhotovení návrhu a poté matrice, tedy k rytí, k leptu, k tisku atd.... Vývoj grafických technik byl od svých začátků podroben staletému času hledání a objevování, ale vždy vycházel z kresby. Výroba knih byla ve svých začátcích podrobena náročné a namáhavé ruční práci. Ta spočívala od ručního psaní, přepisování, kolorování, opisování až po lepení, vázání atd....

ĎÁBLOVA BIBLE – aneb CODEX GIGAS

je defakto kodexem čili souborem křesťanských – biblických zákonů, příběhů, pravidel, vybraných předpisů a starověkých textů. Codex gigas je největší rukopisná kniha světa. Byla pravděpodobně napsána počátkem 13. století v podlažickém klášteře v Podlažicích u Chrudimi. Bývá označována latinsko-řecky **Codex gigas**, (počeštěně Kodex gigas), nebo podle výjimečného vyobrazení ďábla také jako Ďáblova bible, švédsky Djävulsbibeln.

Stojí zato aby jste Vy, čtenáři, vyhledali a přečetli si na svém PC ve Wikipedii (i-stránky, www...) důležité zmínky o této světově famózní bibli. Zmiňujeme se o ní jen proto, že je podivuhodnou demonstrací a ukázkou ručně psané a ručně ilustrované knihy na českém území, a že je tak i jakýmsi českým prastarým embryjem ve vývojové řadě vzniku grafických technik. To proto, že ruční psaní knih a ruční ilustrování dovedlo tento náročný proces až k úsilí jak zrychlit jejich výrobu pro širší potřebu!!! Objev dřevorezu a jeho tisku z matrice (jako první grafické techniky vůbec) se stal PRVNÍM revolučním převratem v tisku knih a ilustrací.

ĎÁBLOVA BIBLE

CODEX GIGAS, největší rukopisná kniha světa, byla napsána, údajně za jednu jedinou noc, před téměř osmi stoletími ve skriptoriu benediktinského klášteře v Podlažicích na Chrudimsku. Pozornost po staletí vzbuzuje nejen úctyhodnými rozměry, měří skoro půl metru na metr, ale především strach nahánějící kresbou pekelníka.

INKUNÁBULE čili – PRVOTISKY.

Jsou nejstarší grafické listy - dřevorezové ilustrace na našem území. Národní knihovna má největší sbírku raných tisků na území České republiky, patřící i k největším souborům ve střední Evropě. Ve své podstatné části obsahuje fond klementinské jezuitské knihovny, do níž po Bílé hoře vplynuly i svazky starých kolejních knihoven pražské univerzity. Byly připojeny i fondy ostatních jezuitských kolejí a z mnoha českých klášterů zrušených za vlády Josefa II. Poté byla doplňována nákupy v průběhu 20.století a doplňuje se stále.

DESKOTISKY vznikaly ze dřeva vyřezáním zrcadlově převrácených znaků (textů i kreseb) a poté tiskem na papír. Staré deskotisky jsou také známé z Koreje a Japonska. V Evropě se tato technika používala později, a to na tisk svatých obrázků nebo hracích karet. Splením jednotlivých listů vznikaly **blokové knihy**, které byly potištěny z jedné strany.

Jak vnikaly deskotisky částečně níže dokumentuji a odvolávám se na dílo českého grafika Josefa Váchala (*1884 †1969), který se pokoušel o vlastní stylově umělecké vyjádření ve dřevořezu. Domnívám se, že Váchal nám tak přibližuje, jak asi vypadala výroba deskotiskových dřevořezů v minulých staletích.

PRVOTISKY jsou knihy tištěny Gutenbergovou technikou pomocí pohyblivých liter. Jejich vznik řadíme od roku 1440 až do konce roku 1500. K nejčastěji vydávaným prvotiskům patřily teologické a náboženské spisy, následovala poté díla antických autorů, světská renesanční literatura a právnícké spisy. **Knihy byly doprovázeny ilustracemi technikou dřevořezů ale i mědirytů.** Nejvíce byl zastoupen jazyk latinský, poté němčina, italština a francouzština. Český jazyk byl zastoupen na evropské poměry minimálně, přesto však na území Čech a Moravy byla vytištěna řada knih v českém jazyce. Nejstarší skupinu českých prvotisků tvoří čtyři české tisky - rytířský román **Kronika trojanská**, vytištěna roku 1476, dvě vydání **Nového zákona** a neilustrovaný **Pasionál** neboli soubor legend o cizích světcích. Do rukou lidových vrstev se knižní literatura ve středověku nedostala téměř vůbec. Příčinou byla nízká občanská vzdělanost a vysoká cena knih. Proto si knihy mohla dovolit pouze vysoká šlechta, církevní kněžské vrstvy a bohaté měšťanstvo. Jak už bylo výše popsáno (v předcházejících číslech časopisu ZHOŘ-ART), byly lidové vrstvy odkázány na samovýrobu t.zv. „odpadkové“ literatury, objevující se skrytě na tržištích a jarmarcích. Jejich tisk spočíval v neumělém vyřezávání textů do dřevěných desek, takže vznikaly touto formou první špalíčky-štočky. Texty byly doprovázeny dřevořezem ryté nedokonalými nožíky a rydly, tématem a motivy adekvátně k textům směřujícím.

HRACÍ KARTY byly snad jedny z prvních grafických lístků, které se na našem území objevily, pokud ovšem mezi ně nebudeme počítat deskotisky a inkunábule (viz číslo 1/2021 ZHOŘ ART) případně starší dřevoryty iniciál– jako nezbytných tisků, zahajujících texty ručně psaných knih (žaltáře, misály, zpěvníky, kroniky...). Do českých zemí se dostaly karty pravděpodobně s obchodníky, nebo šlechtici, nebo také s Cikány. Je evidentní, že se k nám dostaly karty importem z Německa a Rakouska. Nejdříve se objevily ke konci 15.stol. v oblasti okolo Českých Budějovic. U nás je vyráběli Němci, kteří se usadili v jihočeském pohraničí... Mnoho karetních souborů se u nás nedochovalo a pokud ano, pak to byly karty německé, italské a francouzské. Zajímavou kapitolu o kartách tvoří jejich výroba. Zpočátku to byl pergamen, na němž se tiskly kodexy a knihy. Pro luxusní karty již sloužil papír z nejlepších surovin. Tak jak se rychle šířila jejich produkce, tak se karty stávaly vedlejším produktem a během výroby se do papíru dostávaly větší nečistoty. Výroba se soustředila hlavně na to, aby papír byl neprůhledný. Proto se jednotlivé papírové archy k sobě slepovaly. Po objevu knihtisku se kvalita karita výrazně zlepšila a jejich kolorování se provádělo pomocí tvrdých papírových šablon, které měly podobnou funkci jako tiskové matrice.

Každá šablona byla určena pro tu či onu barvu. Většinou to byly tři šablony, každá z nich pro barvu červenou, hnědou a zelenou.

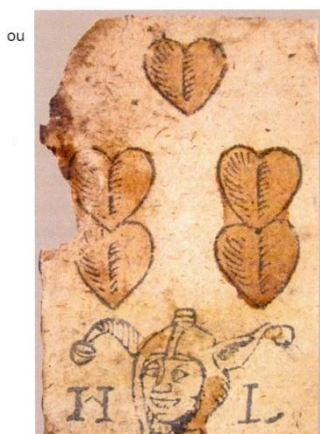
Obr. 21 – Konrád Witz Basilej 1440–45

Se vznikem a rozvojem knihtisku postupně se ustupovalo od ručního domalování, ale bohatá šlechta a měšťané si nechávali karty ručně umělecky domalovat. Po tisku a domalování archů se karty ručně rozřezávaly a kladly se ve formě sady do pouzdra a do krabiček z plechu či dřeva. Hrací karty se staly odedávna zábavou nejen chudého a poddaného lidu, ale podlehly jim i bohatí měšťané, šlechtici, panovníci a v utajení i církevní hodnostáři. Tato skutečnost dává kartám ojedinělou vlastnost: mohli je vlastnit a „používat“ všichni lidé bez ohledu na to, zda uměli číst a psát. Vše nasvědčuje tomu, že jim propadlo skutečně mnoho lidí a karty jsou i přes všechny místní zákazy a nařízení lákadlem dodnes. Provedení a jejich výroba se sice velmi změnila, ale jejich duch stále zůstává. Nicméně tato kapitola o české grafice jen krátce hovoří o kartách jako ilustračním grafickým

ŽALUDSKÉ ESO vyrobené r.1591
JOSEPHEM THILLEM z Prahy

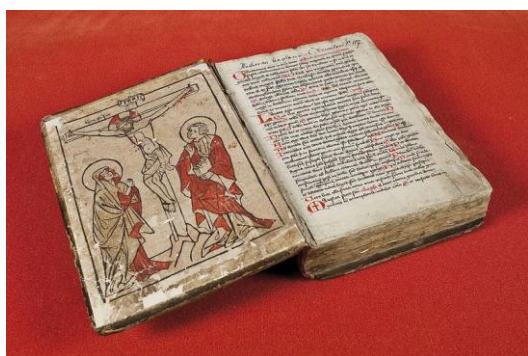

SRDCOVÁ SEDMA
s hlavou šaška a signaturou HL.

projevu. Bylo o nich a o historii jejich vzniku mnoho napsáno, takže lze vyhledat v **i-stránkách**

a wikipedie vše co potřebujeme. Přesto je nutné se o tomto lidovém grafickém projevu zmínit. Za jednu z nejzajímavějších prací (uvedených a zpřístupněných na i-stránkách) o **Nálezech nejstarších hracích karet v Čechách a na Moravě** lze považovat vynikající **Závěrečnou práci Mgr. Petra Bílého** z doby ukončení jeho studia na Rudolfské akademii – (asociace starožitníků) v roce 2011. Taktéž výborná bakalářská práce Michaely Caranové z roku 2011 při Univerzitě pardubické (fakulta restaurování), hovoří mj. o dějinném vývoji **hracích karet v zemích českých**. Výroba karet byla jednoduchá: celá sada byla ručně vymalována, nebo vyřezána

nožem či rydly do dřevěných destiček a poté pod ručním tlakem či tlakem knihtiskařského lisu dotištěna.

UKŘIŽOVÁNÍ

Dřevořez vlepěný do rukopisného misálu, okolo 1420
Františkáni Český Krumlov, dlouhodobě deponováno
ve fondu NK ČR, Foto: Ivan Král

Samozřejmě do rukou národu se dostávaly nejen karty ale i četba biblických příběhů, dále klasická zábavná četba, především ale německých, španělských a francouzských literátů (např. *Don Quijote de La Mancha*, četli se *středověcí a antičtí básníci*, veršované příběhy kde vystupují zvířata s lidskými vlastnostmi, *Ezopovy bajky*... **Jejich knihy byly ale vesměs přeloženy do latiny a němčiny, byly velmi drahé a proto si je mohlo dovolit jen bohaté měšťanstvo, šlechta a církevní kruhy. Ilustrace byly cizí mimočeské proveniencie, převážně mědirytiny.** Ještě než Gutenberg objevil technologii výroby knih, tiskly se dřevořezové obrázky jednotlivě. Dřevořez je (jak je známo) nejstarší grafickou technikou. Do dřevěné desky se vyřezal zrcadlově převrácený obraz tak, aby jeho linie zůstaly vyvýšené. Zbylá místa se za pomoci dlátek a nožů vybírala. Na takto vzniklý štoček se poté nanášela barva a ručně nebo pomocí dřevěného tříče se provedl otisk na papír. Nejstarší dřevořezy pocházejí z počátku 15. století.

Zobrazovaly hlavně náboženské motivy a pro svou výrobní nenáročnost byly dosti populární. **Nejstarší dřevořez dochovaný na našem území je asi z roku 1420** (viz obr.) Je vysoce kvalitní s tématem Ukřížování a navazuje na tradici **krásného slohu** (Viz české gotické umění – dějiny). Jeho bližší lokalizace je obtížná; může pocházet z jižního Německa ale i z českých zemí. Lineárně provedená řezba je lehce červeně a hnědě kolorovaná.

JARMAREČNÍ TRHY

První zprávy o pořádání jarmarků a trhů pochází z doby Vladislava II. Jagellonského, který v roce 1497 uděluje městu Turnovu dva jarmarky. Každý trval osm dní. Jarmarky a trhy se řídily tzv. jarmarečným řádem, ve kterém byla přesně vymezena práva a povinnosti trhovců, rychtáře i purkmistra. Rychtář dohlížel na průběh trhu a od prodávačů v době konání jarmarku se vybíralo „jarmarečné“, ze kterého se hradily opravy cest a mostů ve městě. Na lidových jarmarcích byly prodávány kromě zemědělských a masných produktů i výrobky denní potřeby (košíkářské a nožířské výrobky, látkové a pletené zboží...) a konečně laciné obrázkové jarmareční knížky pro zábavné čtení, které byly většinou označovány literárními profesionály za odpadkovou literaturu a za „šmejdy“ a ničily se. Byly to neumělé lidové dřevořezy a dochovaly se vzácně.

LIDOVÉ ROMÁNY A KRVÁKY

V českém středověkém ale i novějším písemnictví (po objevu knihtisku) byla tato literatura zavržena a pro její mravní pochybení odsouzena k pronásledování a poté ničena spálením. Obsah těchto knížek byl skutečně pochybný a literárně bezcenný, ale měl v sobě vlastní životní sílu tzv. lidových románů. Byly to romány pro prostý lid, vydávané jako tzv. „krváky“.

Zajímavé je, že vsugerovávaný předsudek, že jde výslovně o špatnou literaturu, nedokázal ji vymýtit, a že se dochovala tato literatura v podstatě i v dnešní době a zřejmě přetrvá i do budoucnosti - samozřejmě v modernější formě (bezcenné TV seriály s laciným obsahem, bojové animované hry pro děti školního i předškolního věku na PC a mob.telefonech, porno a erotické videofilmy...).

JOSEF VÁCHAL

(*1884 †1969) Tento charizmatičtý muž, umělec a filosofický spiritistický gigant, zahalen do mystických závojų průběhem svého života, díky svému výtvarnému grafickému talentu a zaměření, odhalil tajemství středověkých krvavých románů a transponoval je do své grafické i literární tvorby. Dal nám nahlédnout do lidové večerní četby dávnějších časů. V následujícím textu reprodukuji tiskové pasáže, které jsou de facto replikami prastarých lidových „krváků“. Tyto repliky vyřezával Josef Váchal formou „deskotisků“ (celá strana textu vyřezána do dřevěné desky) v původní podobě a doplňoval je i replikami ilustračních původních dřevořezů. Poté tiskl samozřejmě v podmínkách téměř „kuchyňských“ a dal tak nahlédnout domácí lidové „literární“ tvorbě, šířící se právě utajeně na dávných jarmarečních trzích. S původní českou uměleckou grafikou nemají ale mnoho společného!!! Téměř nic. Ignorovat je však nelze!!!

Pokus o typ ideálního krvavého románu.

Název:

Mordýřská katovna aneb Peleš lotrovská v hraběcí kryptě či-li Mátoha a popravenec, t. j. Tajní duchové na pirátské lodi, nebo-li Krvavá nohavice či-li s poctivostí nejdál dojdeš, aneb Klášterní panna a nevěstinec ve Španělich či Žalářní lucerna a tajemní vrahové v pustém mlýně u černého lesa.

Kapitola I.

Tajnosti starého paláce.

Smutku pln seděl v nádherném komnatu v jedné z nesčíslných světnic paláce Barcelonského vznešený kníže Pedro de Rudibnera.

Jest to žal neb slza pohnutlivá Jež kormoutí mu útroby, či hněv to burácí tam ve veřejích rozběsněné to vichřice kvílící zámek?

Stařec těžce vzdychl.

Zamordovaní předkové ploužili se kolem co gajstí; na chodbách a na půdě řádila strašidla. V opuštěném sadě nehnul se ani list.

- „Kde vězíš, dcero má, - tak vzdychal ten

Kapitola VIII.
Mrtvolý ve vápně.

Opustili jsme Kubu na půdě, an obdržev ránu do hlavy na zemi ležeti zůstal.
Z vykýře vylezla postava oděná v šat jaký se jen v bláznících nosil.
Skutečně také hraničil s tou pathologií, kde Kuba mrtvolý kradl a udil, ústav pro lid choromyslný.
Nebylo pochyby, že Kubův vrah byl nějaký blázen, který z toho ústavu uprchnul.
Také tomu tak v skutku bylo.
Ten nešťastník před námi, z bláznice uprchnuvší po hřebenech střešech, byl naprávem od svých nepřátel je z útěhu v ústavu delší už čas vězněn a teprve včerejší noci jim utekl.
Při svém útěku náhodou oběvil Kubovu udírnu a maje v úmyslu hrozné tyto zločiny úřadům oznámiti, jakmile by jen v bezpečí se dostal, neváhal Kubu, o němž právem soudil, že je na těch vraždách součastněn, sprovodit se světa.
Těž to podezření hned jej napadlo, že as černé ruce kněží v tom své prsty mají.
Právě co nad ležícím Kubou uvažoval, kterak by nejlépe z těchto hrozných míst vyváznu, zaslechl zvuk bosých nohou, spěchajících po schodech na půdu.

Na výše uvedené texty i ilustrace dáváme nahlédnout čtenářům proto, abychom jim dali více času k duševnímu odpočinku a aspoň trochu úsměvně rozvolnili svou mysl.

Čtenář **Krvavého románu** je vtažen do podivného světa krvavých historek a bizarních výjevů, kde se v jednotlivých povídkách prolíná strach, hnus, ale i grotesknost. Váchalovu knihu **KRVAVÝ ROMÁN** lze zakoupit. Doporučuji. Josef Váchal tak složil poctu literárnímu braku konce 18. a 19. století, ale i dávnějších dob, které v Krvavém románu ilustruje.

V tiráži prvního vydání této knihy stálo (cituji autora Josefa Váchala):

"Tento román, satirický a groteskní dokončen byl v říjnu, v roku 1924. Tuto knihu, s 11 starými a 68 původními dřevoryty, vysázal bez rukopisu, vytiskl během osmiset hodin a vydal v 17 exemplářích Josef Váchal, dřevorytec ve Vršovicích, čp. 648"

Ve věci tak zvaných „odpadků“ české literatury podotýkám, že se nezmiňuji o nich ve smyslu chvály a obdivu a pro ukrácení nějaké volné chvíle čtenářům, leč z důvodů rehabilitovat tento málo známý druh ilustrované lidové románové tvorby, zbavit ho od předsudků a ukázat na jeho velký význam v našem národě a tím i vyzvednout a zdůraznit důležité utajené mravní hodnoty v těchto dávných bizarních zjevech českého písemnictví. V podstatě vzato, zmínka o jarmarečních ilustrovaných knížkách spíše patří do dějin české literatury!!! opomenout ale jejich dřevorezové ilustrace jako součást vývoje české grafiky nelze!!!

Ptáčník. Anonymní český dřevorez z roku 1555. Ilustrace k Fabulím Ezopovým, Prostějov 1557. Fototéka ÚČSSD ČSAV. Foto F. Valtrová

Monogramy PS a SMC v Hájkově Kronice (Praha 1541). Hájek z Libočan, Václav: **KRONIKA ČESKÁ** (Praha, TISKÁRNA SEVERINSKO-KOSOŘSKÁ 1541), pol. 16a Stavba Děvína roku 738 (prostoupené iniciály PS takřka uprostřed dole, monogram SMC s letopočtem 1540 vpravo dole). **KRÁLOVSKÁ KANONIE PREMONSTRÁTŮ NA STRAHOVĚ** – Strahovská knihovna (Praha), sign. AO II

Štvaní jelena. Anonymní český dřevorez z let 1555–1556. Ilustrace k Fabulim Ezopovým. Prostějov 1557. Fototéka ÚČSSD ČSAV. Foto F. Valtrová

Do rukou obecného lidu (prostého, vesnického, ...) se ale bohužel hodnotná literatura téměř nedostala. Vzdělanost byla minimální, cena knihy byla pro prostého poddaného nedostupná a jezuitské kláštery, tiskárny a školy zásobovaly jen vysoce solventní měšťanstvo, šlechtické panstvo a samozřejmě církevní kruhy (klášterní a šlechtické-zámecké knihovny,...). Samozřejmě i tato literatura obsahovala ilustrace tištěné technikou deskotisku – dřevorezu.

Vyvrcholení středověké grafické knižní ilustrace dominovalo mimořádným zjevem

ALBRECHTA DÜRERA (*1471 †1528), jehož dílo vznikalo v období velkých společenských dějů a konfliktů spojených s reformací. Představuje zlomový okamžik německé gotiky, což se dotýkalo i zemí českých. Jeho tvořivost, energičnost a citlivost vedly ke vzniku bohatého a dokonalého umění. Kontakt s italskými umělci mu umožnil přenést inspiraci renesancí, (tj. humanismem, řecko-římským klasicismem, jasnými barvami, atd.) do vrcholící německé gotiky.

Albrecht Dürer
APOKALYPSA - dřevorez

Jejich vliv na českou výtvarnou komunitu - grafiky, ilustrátory... byl nesporný a mimořádný.

EX LIBRIS – (také se píše dohromady **exlibris**, ne vždy je to ale správné).

Latinská slova **Ex libris** znamenají v českém překladu „**Z knih**“ (!!!!) a v evropském prostoru se od středověku používala k **označení vlastnictví (vlastníka) knih**. Zhruba až do konce první poloviny 16.st. se tyto pojmy (výrazy – pojmenování) objevují **v perokresbách psaných, kreslených a malovaných knižních značek**. Koncem 16.stol. se již objevují v dřevorezu!!! Lze říci, **že tyto exlibrisy jsou už vlastně první záblesky v české grafické tvorbě**. Ty byly součástí knižních rukopisů, různých traktátů, sborníků, biblí, kancionálů, antifonářů... a prvotisků, šlechtických, klášterních knihoven atd..., **kteře byly defakto vyznáním mnoha institucí lásky ke knize!!!** O vývoji, resp. **historii exlibris** bylo napsáno poměrně dost knižních a časopiseckých informací. **Fenomen EXLIBRIS se stal časem sběratelským artiklem a předmětem umělecké výtvarné tvořivosti v grafických technikách a zájmech. Umělecký spolek s názvem SPOLEK SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS se sídlem v Praze (SSPE) specializuje se na tento výtvarný obor a vydává rovněž pro své členy zajímavý časopis „KZ“ (knižní značka).**

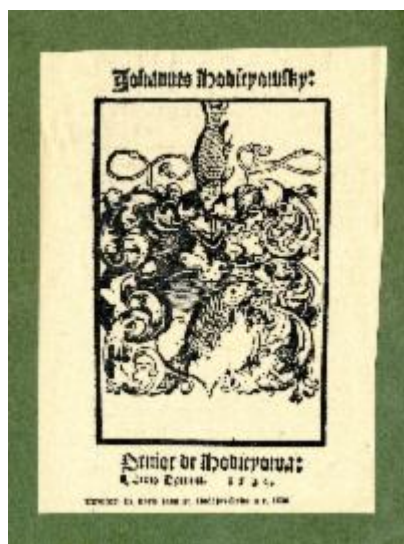
O této **knižní značce**, která se stala předmětem literárního, knižního a grafického bádání od nejstarších dob až po dnešek, píše kromě jiných autorů i **dr.Bohumír Lifka** (autor nad jiné nepovolanější) v knize :

EXLIBRIS A SUPRALIBROS V ČESKÝCH ZEMÍCH V LETECH 1000 AŽ 1900...

Vydalo SSPE PRAHA v roce 1980.

PRVNÍ ČESKÉ DATOVANÉ EXLIBRIS Z ROKU 1536

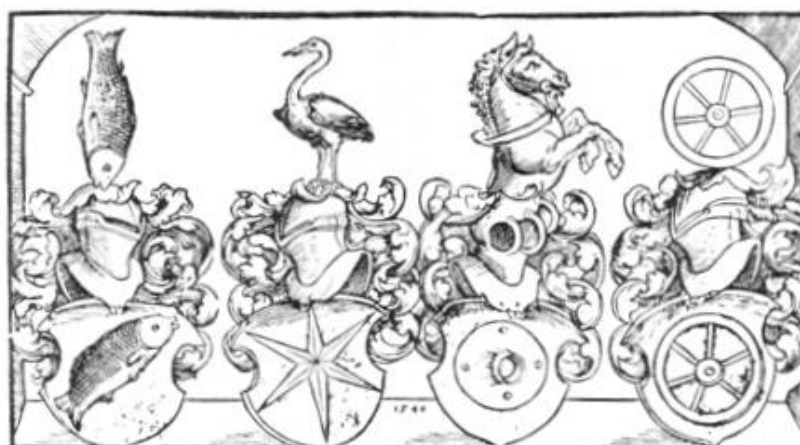
bylo provedeno v dřevorezu a je zasvěceno mecenáši humanistických básníků Janu staršímu Hodějovskému z Hodějova..... Tento **dřevorez** je **ručně kolorován**, štít modře, kapr žlutě, přílba šedá,.....

EX LIBRIS JANA HODĚJOVSKÉHO
z roku 1496-dřevorez

EX LIBRIS JANA HODĚJOVSKÉHO
z roku 1536-kolorovaný dřevorez

Smulo ab
Hodějow

Marquardus Bors
Kynic. a Drahtow.

Selena.
a Crajdow.

Agnes.
a Radow.

EX LIBRIS JANA HODĚJOVSKÉHO
z roku 1541 – dřevorez

Dějiny a vývoj *exlibris* jako **prezentanta české grafické tvorby** jsou nesmírně zajímavé a poutavé a jsou rozumným východiskem k jejímu studiu a poznání. Od **dřevořezu** se postupně *exlibris* transponuje ke **dřevorytu** a náročnějším technikám, což pozorujeme již u pozdějších mědirytů a ocelorytů, zejména s blížícím se barokem. **Dnes se setkáváme s *exlibrisy* provedenými v různých náročných grafických technikách, např. v akvatintě, mezzotintě, litografii, leptu...** **Mnozí autoři v nich mistrovsky excelují, bohužel ale řada z nich zapomíná na obsah, formou a svou niternou výpovědí prakticky nikomu nic nesdělují.** **Pouze se předvádí virtuozní technikou.** **To však není předmětem tohoto pojednání.**

Exlibris Jana z Lipého (1541).

Schwarzenberské exlibris (1732).

Exlibrisové exlibris (1609).

Ing. Jarmila Mandžuková

EX LIBRIS ALFRÉDA KINDLERA - *1925 †2019
dřevořez

Stálo by zato pokračovat v popisu vývoje českého *exlibrisu* jako jednoho z dominantních představitelů staré české grafiky, leč pro jeho výjimečnou rozsáhlou užitnou funkci ponecháme tento výklad na jednom z příštích časopisů. V dalším čísle ZHOŘ-ART č.3/2021 se budeme stručně věnovat české grafice od dob Guttenbergových až ku dnešku.

Zdroj: wikipedie, soukromá knihovna, i-stránky a vlastní studijní poznámky.

Oldřich Páleníček

BOHÉMOVÉ A JEJICH KONFRONTACE

VÁCLAV VILÉM ŠTECH

versus

JOSEF ČAPEK, BOHUMIL KUBIŠTA a EMIL FILLA

VÁCLAV VILÉM ŠTECH

*1885 †1974

Historik umění s fenomenální pamětí, který dopodrobna znal Národní divadlo i tu nejzapadlejší kapličku na Vysočině. Uznávaný kritik, obávaný pedagog a oblíbený popularizátor dějin Prahy. Ale také kontroverzní osobnost, která si nadělala řadu nepřátel. To byl Václav Vilém Štech.

Při studiích na Univerzitě Karlově se Štech sblížil s mladými výtvarníky, hlavně se členy skupiny OSMA. Přitom **nijak zvlášť si necenil díla Bohumila Kubišty, Emila Filly nebo Josefa Čapka.** S posledními dvěma ho přitom osud spojil velmi zvláštním, tragickým způsobem. Po studiích v Praze, v Berlíně i na pařížské Sorbonně působil Štech mimo jiné i na tehdejší ministerstvu osvěty.

Zde měl například za úkol zorganizovat převoz tělesných ostatků Aloise Jiráka z Prahy do jeho rodného Hronova. V jednom z rozhovorů pro rozhlas později vzpomínal, jak je po celou cestu provázela tisícová shromáždění s proslovy, recitací a sborovým zpěvem.

Vedle výuky na vysoké škole se V. V. Štech podílel snad na všem, co se ve výtvarném umění v letech první republiky dělo. Spolupřádal výstavy, redigoval knihy o umění, psal výtvarné kritiky. Toto vše ale přerušila nacistická okupace a hned na jejím počátku byl uvězněn. **A právě v koncentračním táboře Buchenwald se znovu sešel s Emilem Fillovi a Josefem Čapkem, které nemohl vystát. Františku Dvořákovi se dokonce světil, že byli v lágru společně zapřaženi do jedné káry. Štech proto požádal, aby byl přerazen do baráku, kde byli uvězněni katoličtí kněží. Správa tábora mu vyhověla.**

Poté dokonce požádal, aby byl z koncentračního tábora zcela propuštěn – a to se skutečně stalo! Za heydrichiády se vrátil do Prahy. Není divu, že mu jeho známí a přátelé nedůvěřovali. Domnívali se, že musel gestapu slíbit, že na ně bude donášet. Štech proto raději Prahu opustil a zbytek války prožil na Vysočině. Do centra dění se vrátil až po osvobození. Z křivých nařčení ze spolupráce s gestapem byl zcela očištěn a mohl se s náležitým pocitem zadostiučinění vrátit na Akademii... Jedna z podstat dalších záští a odporu Štecha vůči Josefu Čapkovi zřejmě spočívala také v následujících událostech:

JOSEF ČAPEK

JOSEF ČAPEK *1887†1945

byl **1. září 1939** v **Želivě u Humpolce** zatčen **gestapem** a uvězněn. Devátého září byl spolu s dalšími vězni převezen do **koncentračního tábora Dachau u Mnichova** a odtud 26. září do **Buchenwaldu**, kde se sešel se Štechem a kde byl vězněn dva a půl roku. **Od roku 1941 byl přidělen do malířské a písmomalířské dílny, kde maloval rodokmeny členů SS.** Tato činnost byla přidělena i dalším malířům, např. **Emilu Fillovi.** 26. června 1942 byl převezen do koncentračního tábora v Sachsenhausenu, kde znovu pracoval v malířské dílně. Tajně překládal anglickou, španělskou a norskou poezii. V prosinci 1942 vytvořil svou první rozsáhlou báseň **Za bratrem Karlem** a také kreslil drobné črty tužkou. V následujícím roce v psaní poezie pokračoval, jeho básně kolovaly mezi spoluvězni v opisech. 25. února 1945 byl převezen do koncentračního tábora v Bergen-Belsenu, kde následně vypukla tyfová epidemie a na její následky zemřel. Vzhledem k tomu, že se tělesné pozůstatky Josefa Čapka nikdy nenašly, probíhalo řízení o prohlášení za mrtvého, na jehož konci bylo roku 1948 stanoveno úřední datum úmrtí na 30. dubna 1947.

EMIL FILLA

V době německé okupace, v první den druhé světové války, byl v rámci Akce Albrecht I., spolu s řadou dalších významných osobností (patřil k nim i např. Josef Čapek), gestapem zatčen a uvězněn v koncentračním táboře Dachau, později v Buchenwaldu kde se rovněž sešel se Štechem a s Čapkem a kde mj. prodělal šest infarktů. Jeho zdraví zůstalo podlomené. V koncentračním táboře napsal řadu teoretických textů, a dokonce několik básní. Na rozdíl od mnoha dalších osobností věznění přežil a hned v roce 1945 mu byla uspořádána v Mánesu výstava, na níž byla uvedena jeho dosud nevystavovaná díla z let 1938–1939, vesměs z okruhu "Bojů a zápasů".

Od roku 1947 pracoval také na svém nejvýznamnějším poválečném díle, cyklu monumentálních maleb na téma slovenských zbojnických písní (Ovce moje ovce, 1951; Hej nebudem rolníkem, 1951; Zaleť sokol biely vták, 1950), v němž Filla umělecky vycházel nejen z kubismu, ale také z lidového umění a dokonce i z tradiční čínské tušové malby. Zároveň tímto dílem navázal na předválečný cyklus na téma Erbenovy *Kytice* a cyklus lidových písní (Žaloval sa pták ptákovi; Bude vojna bude). Tyto práce měly být v roce 1951 vystaveny, k výstavě však nedošlo, s poukazem na to, že obrazy jsou „ohavné,“ a neodpovídají tehdy striktně prosazovanému socialistickému realismu. V roce 1952 oslavil sedmdesáté narozeniny dvěma soubornými výstavami, a to v galerii Práce na Václavském náměstí a v galerii Mánes ^[11]. Téhož roku ze zdravotních důvodů opustil místo pedagoga na VŠUP, ale jeho odchodu hlavně přispěly teoretické neshody s V.V.Štechem. V.V.Štech však později změnil názor a k jeho dílu se vyjádřil takto - citujeme:

„...Filla, malíř rodem i vzděláním, duch hloubavý, písmácký, promyšlel styky a metody dalšího vývoje...Filla byl neproklamovanou hlavou malířů měnících názor, formy i obsah, kterým přirozeně byly blízké i výsledky grafiků, posléze i architektů, zápasících o nový sloh, jenž by odpovídal všude patrně proměně doby. Filla pracoval, přemýšlel i sledoval vývoj s bystrostí a hlavně s citem pro kvalitu, ať se projevila v kterémkoliv oboru. Jeho zájem o umění byl až učenecký a převažoval smysl pro přírodu, pokud se nestala formou...“.

BOHUMIL KUBIŠTA

BOHUMIL KUBIŠTA
*1884 †1918

Bohumil Kubišta byl významný český malíř, grafik a výtvarný teoretik. Je považován za jednoho ze zakladatelů české moderní malby. Společně s Emilem Fillou, Antonínem Procházkou a dalšími umělci založil Osmu - skupinu expresionisticky orientovaných umělců. Jak si všimá Marie Rakušanová - historička umění, Filla se ale vůči Kubištvovi stavěl prezíravě, například když vzpomínal na první pražskou výstavu Osmy z roku 1907.

Bohumil Kubišta, nikoli Emil Filla (říká Marie Rakušanová), namaloval první český obraz s náznaky kubismu. Bylo to v roce 1910, kdy pobýval v Paříži. Dílo se jmenuje *Kuřák* a představuje autorovu podobiznu s dýmku. Obličej se skládá z různě barevných ploch... Během roku 1910 pomohl v Paříži připravit výstavu Nezávislých a seznámil se zde s prekubistickými díly Picassa i Braqua. Po této zkušenosti napsal kubismem okouzlený Kubišta do Prahy: **„Nesmíme se zajímat jen o**

barvu, nýbrž sledovat vše dál.“

Tehdy v Paříži vytvořil první studie a obrazy objektů redukováných na základní geometrické formy. Válečné události přivodily Kubištu zpět k dřívějšímu, přísně analytickému stylu přičemž promyšleně a racionálně využíval geometricky zjednodušených tvarů. Tehdy v Paříži vytvořil první studie a obrazy objektů redukováných na základní geometrické formy, samozřejmě pod vlivem Pabla Picassa a Georga Braqua. A to bylo pravděpodobně důvodem k tomu, že V.V.Štech stejně tak i Emil Filla, nepřijali Kubištův kubismus za jemu vlastní a přirozený, ale jím geometricky za uměle vykonstruovaný.

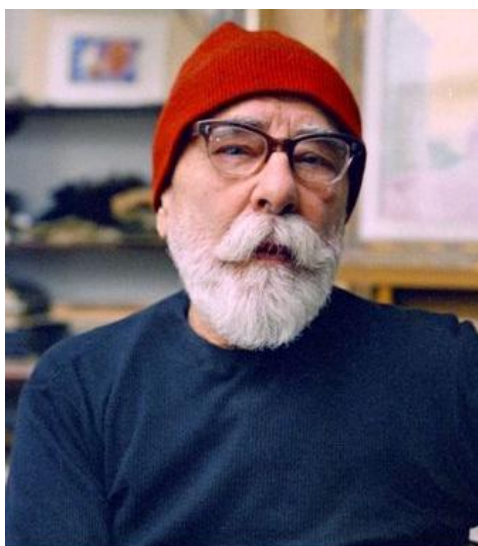
Zdroj:

poznámky ze studijních let, vlastní knihovna, výtahy z www stránek a wikipedie :

UMĚLCI BEZ PORTEFEJE

aneb ze SVĚTA SLAVNÝCH SAMOUKŮ A AUTODIDAKTŮ

JAN ZRZAVÝ

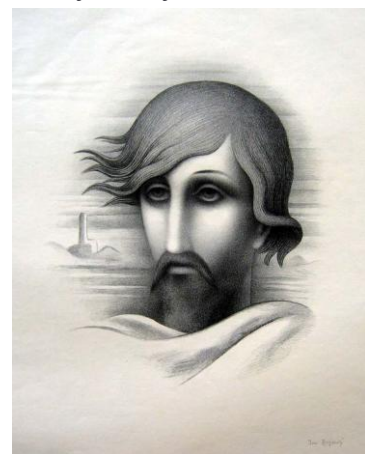
Obrázek 1

Český malíř, grafik, ilustrátor a scénický výtvarník Jan Zrzavý se narodil 5. listopadu 1890 v Okrouhlici u Havlíčkova Brodu. Na jeho tvorbu měl nevšední vliv jeho otce, který ho už jako dítě seznamoval s barevným světem pohádek, fantazie a starých pověstí. Jeho otec také hrál ochotnické i loutkové divadlo a tím ho také podporovalo v jeho uměleckém citění. Jako dítě i chlapec Zrzavý rád kreslil i maloval a vždy se chtěl stát malířem.

Na podzim roku 1907 začal Zrzavý studovat na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Byl velmi ovlivněn francouzskými impresionisty což ho dokonce navedlo navštívit Paříž. Byl vždycky svůj, zcela odlišný, ačkoli malování soukromě studoval. Byl ale zcela nepřizpůsobivý výuce, nepoddajný. Po dvou letech studia byl Zrzavý na konci školního roku vyloučen. V dalších letech se celkem čtyřikrát marně pokoušel o přijetí na Akademii v Praze, bohužel – neuspěl a tedy nebyl přijat.

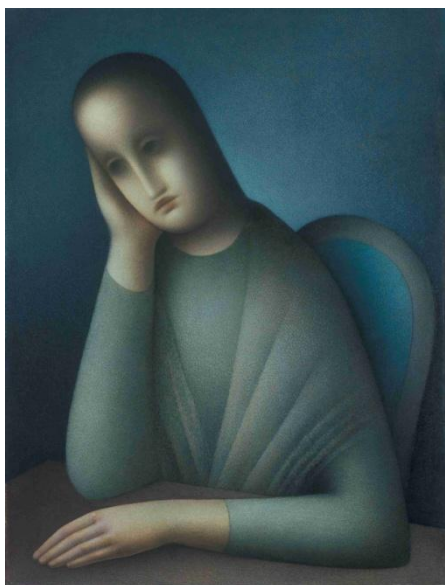
Nadále se ovšem věnoval samostudiu. Můžeme ho směle tedy označit za samouka. Tvorba francouzských impresionistů měla na něho stále mimořádný vliv, zejména ho zaujala výstava impresionistů v roce 1907 pořádaná v pavilónu pod Kinského zahradou. Následně se

věnoval studiu starých italských mistrů. Co bylo pro něho důležité, to bylo seznámení s Bohumilem Kubištou. V roce 1923 vstoupil do Umělecké besedy a účastnil se společných výstav. Navštěvuje Itálii, opětovně Francii, pobývá v Bretani. Ve své tvorbě vycházel ze symbolismu počátku 20. století., společně s Josefem Váchalem, Janem Konůpkem a Františkem Koblihrou založil volné umělecké sdružení **SURSUM**, o němž budeme hovořit v příštím čísle ZHOŘ č.3. V roce 1911 se Zrzavý seznámil s Bohumilem Kubištou, který ho mj. inspiroval k experimentování jak co nejvíce zjednodušit formy a tvary. Tak se Zrzavý dopracoval k jakémusi svému petickému kubismu. Za první světové války se Zrzavý spřátelil s Josefem Čapkem a Václavem Špálou ale v roce 1918 onemocněl na tyfus. Zotavoval se ztěžka a dlouho a také podléhal depresím. Seznámil se se Zdenkou Braunerovou a jezdil za ní do Roztok; hodně mu s depresemi pomohla. Byla to také její zásluha, že se na podzim 1918 konala v Topičově salonu Zrzavého první samostatná výstava. V dobách okupace se Zrzavý věnuje krajině svého dětství (Kaplička v Babicích, Dvůr v Kácově, Ulička v Kraslicích). V roce 1940 uspořádala Umělecká beseda výstavu souborného díla v Obecním domě v Praze. Později ale bylo Zrzavého dílo nacisty označeno za zvrhlé umění a bylo mu zakázáno vystavovat. Zrzavého výprava Smetanovy opery *Viola* vyvolala pohoršení u okupačního úřadu a dokonce mu hrozilo pracovní nasazení. Po válce se Zrzavý stal profesorem malby a kompozice na katedře výtvarné výchovy Filozofické fakulty Palackého univerzity v Olomouci, kde učil v letech 1947 až 1950. Oficiální umění socialistického realismu mu ale nedávalo prostor k vystavování a jeho dílo bylo považováno za nerealistické a neodpovídající socialistické budovatelské atmosféře. U vládnoucích stranických funkcionářů nebyl proto oblíbený. I tak se Zrzavý účastnil mnoha úspěšných výstav a vyšla celá řada knih s jeho ilustracemi. V šedesátých letech pobýval Zrzavý mezi Prahou a Okrouhlicemi, kde měl byt a ateliér. V roce 1965 mu byl udělen titul národního umělce. Zrzavý zemřel 12. října 1977 v Praze. Byl pohřben na hřbitově v Krucemburku.

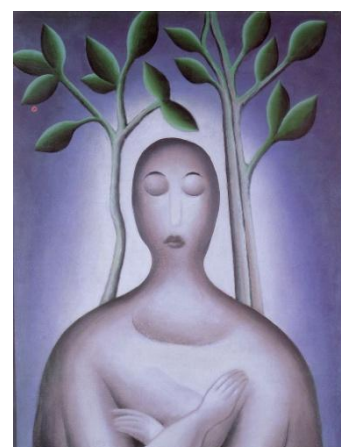
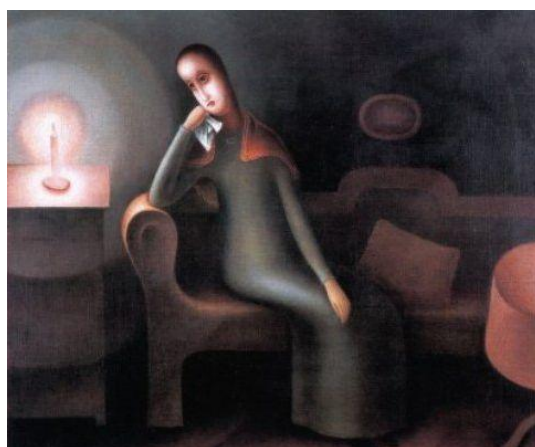

Obrazy magického a poetického kubismu Jana Zrzavého nás fascinují svou něhou, jemností, sentimentem, nostalgii i romantismem.

Inspirují dodnes mnoho profesionálních malířů i samouků-autodidaktů v každém věku

Jistěže následující obrazy Jana Zrzavého zná většina našich čtenářů, proto již neposkytujeme k nim žádné komentáře.

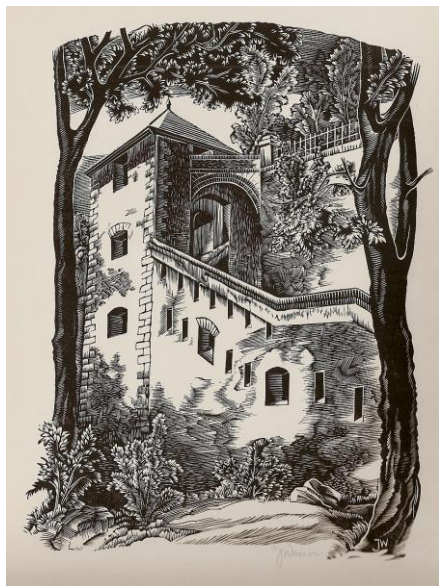

CESTUJEME SE ZHOŘEM ZA EXLIBRISY

OLOMOUC

Naším cílem bude tentokrát pamětní deska krále Václava III. připomínající jeho smrt v Olomouci. Kolem roku 1063 byl vybudován na původním staroslovanském hradišti zeměpanský hrad v podobě ohrazené plochy chráněné strmými skalnatými srázy. Za vlády Přemyslovce Oty II. Černého /1085-1126/ (*) byla zahájena stavba nové románské baziliky sv. Václava spolu tzv. Přemyslovským palácem.

V roce 1204, krátce po vymření olomouckých údělných knížat, hrad podlehl ničivému požáru. Obnovu provedl markrabě Vladislav Jindřich /1153-1222/ (*), který z Olomouce chtěl učinit své hlavní sídlo.

Weiser Josef
OLOMOUC - hrad

Hrad byl opevněn kamennou hradbou, jejíž části se zachovaly a do hradby nechal dodatečně vestavět okrouhlou románskou obytnou věž z kvádrů, která se dochovala v podobě barokní kaple sv. Barbory. Václav III. - /1289 – 4.8.1306 v Olomouci/, sedmý český král, sbíral v Olomouci vojsko pro vpád do Polska. V srpnových parnách si chtěl sedmnáctiletý král uherský a český v Olomouci odpočinout „... když se procházel v paláci, aby se popoledni nadýchal čerstvého vzduchu“ a byl zabit. Pamětní desku s latinským veršem Aloise Vojtěcha Šembery /1807-1882/ (*) pořídil roku 1847 světící olomoucký biskup Rudolf baron von Thysbaert a označuje za vraha Konráda z Mulhova alias Konráda z Botenštejnu, ubitého českými strážemi hned po vraždě. Duryňský rytíř to ale být nemohl; údajný vrah přežil svou smrt a dočkal se ve zdraví roku 1320. I tehdejší kronikáři se k

osobě pachatele vyjadřují velice opatrně. Jeden ze soudobých pramenů našel vraha ve skupině českých šlechticů z okruhu Závise z Falkenštejna. Msta vykonaná po patnácti letech! K této verzi se přiklánějí i moderní historikové. Liknavě se scházející vojsko se po vraždě rychle rozešlo. Václavem III. vymírá jediná česká panovnická dynastie. Viníkem přemyslovské katastrofy byly přehnané mocenské ambice jak české šlechty, tak i českých králů. Co začalo bitvou na Moravském poli, to skončilo vraždou v Olomouci.

A protože tu všechno ještě jednou bude, tak se něco podobného bude opakovat třeba v době českého předsednictví v EU. Přehnané ambice jednoho politika a upozaděné ambice tří poslanců, se postaraly o pád vlády a o neslavný konec našeho vedení Evropy.

Josef Weiser
POHLED NA OLOMOUC

Vyobrazení:

Weiser, Josef 1975 ing. O. HRADEČNÝ. Olomouc; dóm sv. Václava a znak města. X3, 108:82

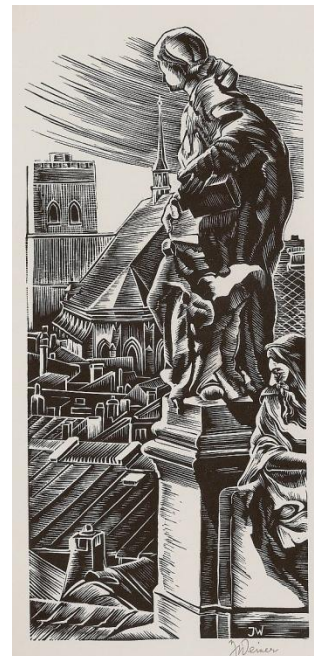
Otakar Hradečný /1905-1983/. Inženýr elektrotechnik. Člen SSPE od 1929, velmi aktivní sběratel. Vlastnil na 400 vlastních exlibris, shromáždil na 90 tisíc listů.

Bouda, Jiří 1991 Ilona Holanová. Olomouc, rajská zahrada dómu. L1/5, 78:64
Páleníček 2012 – Ing. Pavel Pospíšil - Olomouc, kaple sv. Barbory -X3b, 116:72

Olomouc -přemyslovský hrad se znakem přemyslovských knížat - pohlednice č. 36, rekonstrukce Rostislava Vojkovský pro dobu kol 1220-

Olomouc -pamětní deska úmrtí Václava III. Desku lze zahlédnout na severní straně přemyslovského paláce z parku Pod Dómem. Je částečně zakrytá

červeným zábradlím t.zv. Krvavé pavlače.

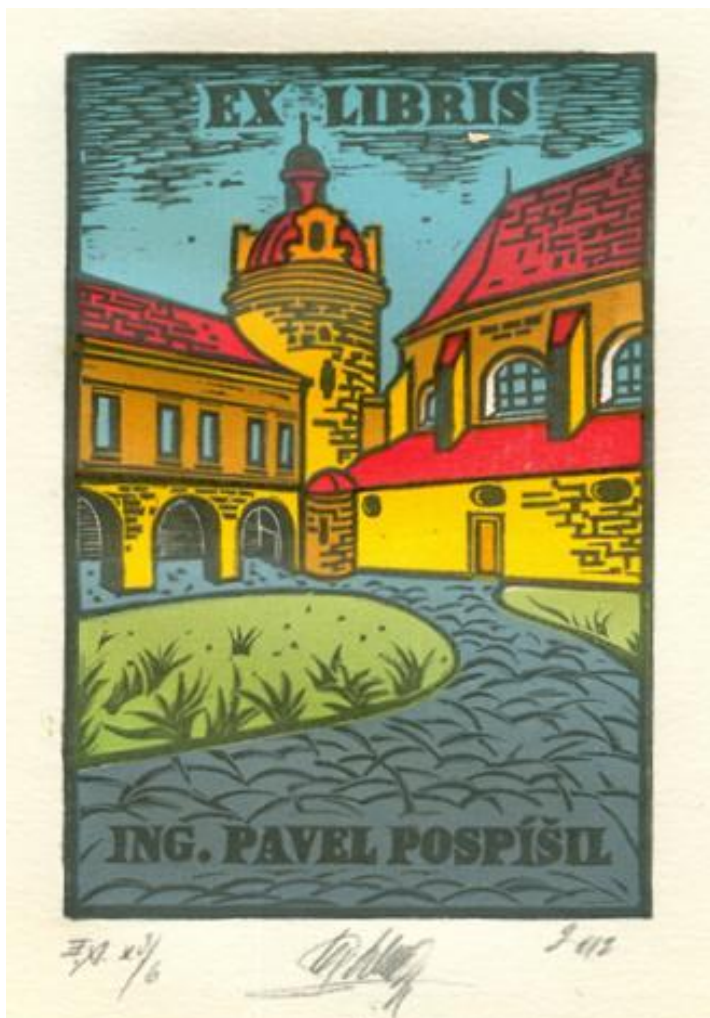
Josef Weiser – OLOMOUC

Olomouc - přemyslovský palác ze severu -foto Miroslav Ulrych
Dürnkrot, Dolní Rakousko - pomník Přemysla Otakara II. na
Moravském poli 1278

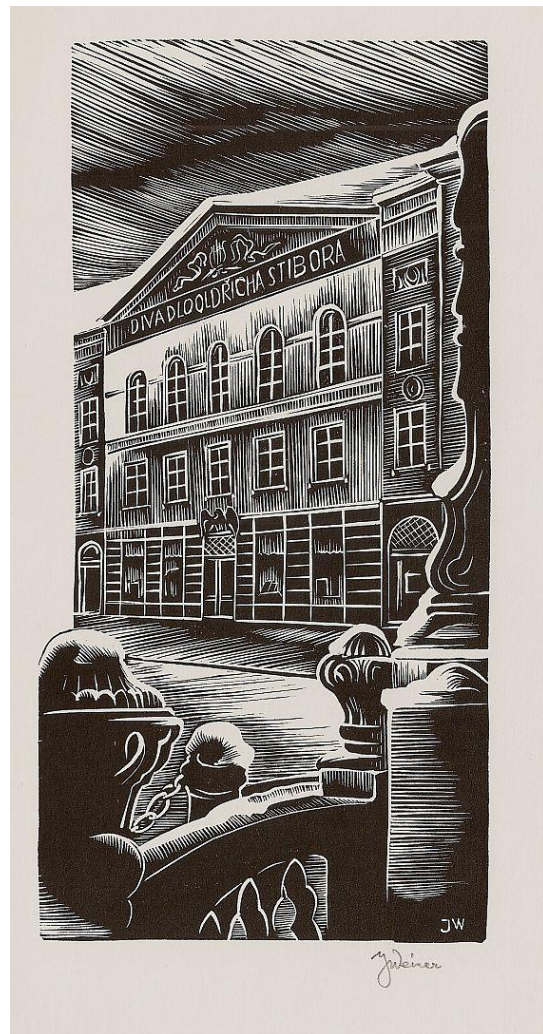
Prameny:

- Osobnosti českého exlibris. SSPE 2005.
- Petr Hora-Hořejš: Toulky českou minulostí, díl II., Vydal Baronet 1997.
- Milan Tichák: 51. svazek: Příběhy olomouckých pomníků, Olomoucký hrad, pamětní deska Václava III. Vydalo nakl. Burian a Tichák v 2002 a 2016
- Wikipedie (*)

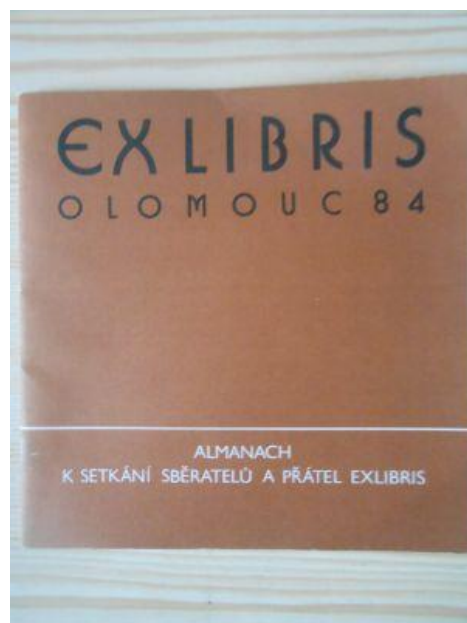
Posoudil : Miroslav Ulrych.

Oldřich Páleníček
EX LIBRIS PAVEL POSPÍŠIL
Olomouc , kaple sv.Barbory – x3/7

Josef Weiser
DIVADLO OLDŘICHA STIBORA V OLOMOUCI

Olomoucká **KATEDRÁLA SVATÉHO VÁCLAVA**,
v jejímž sousedním domě byl zavražděn Václav III.

PAMĚTNÍ DESKA
s vyobrazením pečeti Václava III. v Olomouci

VÁCLAV III. ČEKAL V OLOMOUCKÉM PALÁCI NA POSILY, MÍSTO NICH PŘIŠEL VRAH

Václav III. byl zavražděn ve čtvrtek 4. srpna 1306.

Václav III. (*6. října 1289 Praha – †4. srpna 1306 **Olomouc**) byl **český, polský a uherský král; poslední panovník z dynastie Přemyslovců**. Byl synem českého a polského krále Václava II. a jeho manželky Guty Habsburské.

Zdroj: https://www.idnes.cz/olomouc/zpravy/vyroci-zavrazeni-vaclav-iii-olomouc-historie.A160805_174803_olomouc-zpravy_stk

JOSEF DOLÍVKA

OPUSTILA NÁS VÝZNAMNÁ OSOBNOST VÝTVARNÉHO ŽIVOTA

Naše redakce přijala rychle za sebou hned několik smutných zpráv. Děkujeme našim dopisovatelům za jejich dodání a společně s nimi a se všemi čtenáři a příznivci umění kondolujeme všem, kteří sdílí s námi smutek nad ztrátou této osobnosti.

PÁTEK • 9. DUBNA 2021

PÍŠETE NÁM • Z REGIONŮ

HALŮ • STRANA 11

Odešel organizátor výstav a znalec výtvarného umění

Život nám přináší nejen zprávy radostné, ale v mnoha případech také smutné. Jedna z nich mě v posledních dnech hluboce zasáhla. Ve středu 17. března zesnul po dlouhé nemoci **Josef Dolívka**, velký milovník a organizátor výtvarného umění, spisovatel a kurátor dlouhé řady nezapomenutelných výstav. Bylo mu 87 let.

Olomoucký rodák (*9. 3. 1934), kostelecký občan a významná osobnost kosteleckého a prostějovského kulturního života. Většinu svého života zasvětil výtvarnému umění jako sběratel, upravitel, kurátor, editor a publicista. V mládí se výtvarné činnosti aktivně věnoval. Absolvoval roční grafickou školu v Olomouci a krátce pracoval jako aranžér v propagaci prostějovského družstva Prvděv. Do tajů malířství jej zasvětili prostějovští výtvarníci Karel Vaca (pozdější scenograf Národního divadla) a Antonín Kameník, v Olomouci Karel Svolinský, Aljo Beran a Matouš Jurák. V šedesátých letech byl Josef Dolívka starostou městečka Kostelec na Hané a významnou měrou se zasadil o vytvoření památníku Petra Bezruče. V roce 1967 zde byla odhalena Bezručova krásná bronzová socha vytvořená sochařem a malířem Karlem Otáhallem.

Josef Dolívka byl v roce 1977 zakladatelem Klubu přátel výtvarného umění v Prostějově a od roku 1988 byl jeho předsedou. Graficky upravil řadu tisků, které vydával ve vlastní bibliofilské edici REVA. Doprovázejí je například verše Seifertovy, Skácelovy, Bezručovy, Mikuláškovy a ukázky grafiky. Od roku 1993 vydával klubový zpravodaj – měsíčník Okno. Celoživotním významným kulturním počinem, který završil jeho mnohaletou výstavní, sběratelskou a publikační činnost, je kniha *Výtvarníci prostějovského regionu (Prostějov 2007)* obsahující medailonky sto sedmdesáti šesti osobností Prostějovska. V kulturním klubu DUHA připravil a organizoval desítky výstav, většinou ze svých sbírek. Pořádal Moravské salony autorů exlibris a pravidelná setkání sběratelů grafiky a exlibris z celé republiky. Aktivně se podílel na pořádání mezinárodních setkání sběratelů grafiky z celé Evropy. Spolupracoval s literární sekci Vlastivědné společnosti muzejní a s Literárním klubem v Olomouci, pro které graficky upravil řadu bibliofilských tisků a publikací (např.

Haná v poezii, Verše o Moravě). Josef Dolívka uspořádal bezmála pět set výstav.

Mezi známými malíři a grafiky měl mnoho přátel. Osobně se stýkal s významnými osobnostmi, například výtvarníky a grafiky Janem Zrzavým, Karlem Svolinským, Jiřím Boudou, Josefem Lieslerem, Zdeňkem Burianem, Ludmilou Jiřincovou, Vladimírem Komárkem, Radkem Pilařem, Ludvíkem Kunderou, Olbramem Zoubkem, Jiřím Mádlem, dále scenografy a animátory Josefem Palečkem a Zdeňkem Kolářem, sochařem Vladimírem Preclíkem, knihařem Jindřichem Svobodou či grafiky, animátory a filmovými režiséry Karlem Zemanem a Josefem Kábrtem a mnoha dalšími.

Často jsme jej mohli potkat v centru Prostějova. Jeho kroky většinou směřovaly do kulturního klubu Duha, městské knihovny, na vernisáže výstav a zpět na místní nádraží na vlak do Kostece na Hané.

S Pepou, jak jsem mu říkal, jsem se osobně seznámil v roce 1980. Krátce nato mi nabídl členství v Klubu přátel výtvarného umění, čehož jsem si vážil. Vzniklo mezi námi přátelství a několikrát jsem ho navštívil v domku v Kostelci. Velmi příjemné a inspirující bylo seznámení s pražským malířem a grafikem Jiřím Mádlem a jeho ženou Blankou v roce 1984 v Kostelci. Postupně se z nás stali přátelé. Pepa Dolívka mi mnohokrát ochotně a velkoryse poskytl mnoho zajímavých informací a rad. Za to vše jsem mu nesmírně vděčný a vážím si ho.

Výtvarné umění mu otevřelo cestu k poezii a divadlu. Zvláště si oblíbil poezii Karla Hynka Máchy, Petra Bezruče, Jaroslava Seiferta, Vladimíra Holana, Oldřicha Mikuláška, Jana Skácela, Ludvíka Kundery a Rudolfa Závadného. Přátelil se s herci Jaroslavem Vojtou, Radovanem Lukavským a Luborem Tokošem. Byl strážcem literárního odkazu Petra Bezruče. Jako předseda Spolku přátel Petra Bezruče úzce spolupracoval s bezručovskými badateli a literárními vědci Oldřichem Králíkem, Jaromírem Dvořákem a Arturem Závadským. Těž byl redaktorem sborníků *Bezručovou stezkou* vydávaných k 100. výročí básníkovy narození v roce 1967. V roce 2006 obdržel Cenu města Prostějova za výstavní a publikační činnost.

Josef Dolívka se výrazně zapsal do historie našeho regionu jako mimořádně aktivní organizátor kulturního života. Prostějovský okres v něm ztrácí erudovaného a obětavého kulturního nadšence, znalce místních podmínek a historie a nesmírně aktivního a lidského člověka. Milovníci umění a občané Kostelce na Hané, Prostějova a širokého okolí na něj budou vzpomínat jako na významnou kulturní osobnost s širokým rozhledem a zapáleným srdcem. Čest jeho památce. Pepo, budeš nám chybět a nikdy na Tebe nezapomeneme.

Spolupráce: *Hana Bartková*

Josef AUGUSTIN
FOTO - www.artmoravia.eu

ÚSPĚCHY ČESKÉHO VÝTVARNÍKA PAVLA HLA VATÉHO

Ne každý den jsou rozdělovány ceny na mezinárodních soutěžích. V době Covidu byly mnohé odsunuty až na roky 2021/2022. Českoslovenští výtvarníci, zvláště pak grafici, patřili celé 20. století ve světě k těm nejúspěšnějším. Od M. Švabinského, přes O. Kulhánka, J. Anderleho po A. Brunovského. ale i mimo tyto nejfrekventovanější tvůrce se zařadila celá řada dalších vynikajících umělců, kteří získávali hlavní ceny na mezinárodních soutěžích.

Zdá se, že média v současnosti nemají příliš zájem informovat o výtvarném umění. Deníky obvykle vypouštějí stránky věnující se kultuře a zabývají se převážně politickým kláním.

Výtvarní umělci přišli i o svůj profesní časopis Ateliér. Mimo spolkový tisk není tedy kde o uměleckých úspěších informovat. A jestliže se k tomu přidá Covid 19, zavřené galerie, pak jsme nastoupili cestu k uměleckému nihilismu.

Pavel Hlavatý (1943) patří jistě k těm renomovaným českým umělcům, které svět grafiky vnímá pozitivně. Již před desítkami let uvedla belgická Graphia, že patří mezi nejproduktivnější umělce Evropy. A vezmeme-li v úvahu dvacetileté nucené odmlčení spojené s uvězněním za výstavu PROTESTKRESBY '68, je to skutečně aktivní tvůrce.

V letech 1980 až 2020 posbíral po světových soutěžích opravdu hodně ocenění, nejen za grafiku, ale i ilustraci, plakát a kreslený humor. Závěr roku 2020, byl zvláště úspěšný:

Hlavní cena - Makedonie, Hlavní cena - Srbsko a druhá hlavní cena v Hongkongu (na téma čínský rok 2021 - buvol a Covid 19). Posledně jmenované soutěže se zúčastnilo velké množství umělců, možná i proto, že ceny byly velmi lákavé.

V roce 2020 vydala A.F.C.E.L. (francouzská sběratelská společnost) autorovi velmi obsáhlý vizuální soupis díla - exlibris. Na 140 stranách je barevně reprodukováno 907 exlibris.

V dubnu letošního roku bude k dispozici autorova monografie z let 1964 - 2020. Vedle grafiky, malby, ilustrace, užité tvorby, plakátů je zde i kreslený humor a 140 stran textu.

Informace o umělci jsou uvedeny v českém, anglickém, německém, polském a čínském jazyce.

Z EXLIBRISTICKÉ TVORBY PAVLA HLAVATÉHO

PhDr. J. Tauerová

JIŘÍ VINKLER JIŽ NENÍ MEZI NÁMI **POSLEDNÍ ZPRÁVY Z MORAVSKÉ TŘEBOVÉ**

28. března se s námi rozloučil náš přítel, milovník umění
velký organizátor – pan Jiří Vinkler.

Narodil se 8.1.1944 v malé vesničce kousek od Prostějova a po válce přišel s rodiči do Moravské Třebové, kde prožil celý svůj život.

Od útlého věku neměl lehký život. Ve věku 5 let dostal dětskou obrnu - dětství a mládí prožil po nemocnicích, lázeňských domech a zůstala mu z této nemoci památka na celý život.

Velice špatně se pohyboval a schody, to byl kámen úrazu i v mládí.. Přesto na život nezanevřel a od mládí se věnoval mladým lidem, akvaristice, sběratelství a rodině.

Celý profesní život strávil v Hedvě, kde taky pracoval s mladými - končil jako ředitel textilní školy.

V MT mu vděčíme za jeho aktivity v oblasti sběratelství, vydávání grafik, osvětové činnosti.

Ke grafice ho přivedl především MUDr. Ladislav Loubal, který zde v MT vedl pobočku KPVU. Zde se setkával s významnými grafiky a moc ho poznamenalo setkání s Vladimírem Komárkem – a začal asi od roku 1987 sbírat grafiku. Po ukončení činnosti spolku KPVU založil v MT kroužek SSPE a byl jejím vedoucím. My z kroužku mu děkujeme za to, co pro nás sběratele a milovníky grafiky nejen zde v Moravské Třebové dělal.

Za to, že dal dohromady partu nadšenců a s nimi pak podnikal celou řadu akcí, ať to byly návštěvy grafiků v jejich ateliérech, naučná posezení – kde jsme se dozvěděli mnoho z tajů grafických technik a neméně důležitá jsou celostátní setkání sběratelů zde v MT. Letos už to bude 18. ročník.

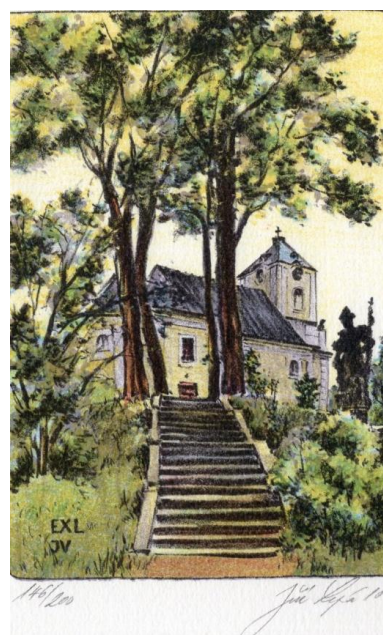
Děkujeme mu za to, že nás zasvěcoval do sběratelství, seznamoval s grafickými technikami a společně tak pomáhal zviditelňovat Třebovou a okolí – vždyť především jeho zásluhou vzniklo 50 EXL a volných grafika s touto tematikou.

Sám Jirka je majitelem asi 50 svých EXL – nalezneme na nich různá témata, ale hlavně nezapomínal i zde na MT.

Jeho koníčkem byla i práce s různými počítačovými technikami, především prezentačními. Tvořil prezentace jak z grafika EXL k významným výročím, tak i jen pro potěchu a radost oslavenci, kamarádovi z jeho fotografií, kreseb, atd.

Vždycky tuto prezentaci doplnit příjemnou hudbou a tak vznikaly malé oázy klidu, pohody a dobré nálady. V poslední době svými prezentacemi, kalendáři - dokázal zvednout náladu a chuť do života nejen sběratelům z MT, z ČR a Evropy, ale taky dalším milovníkům krásného umění grafického i fotografického.

Jirko, děkujeme Ti a budeš stále žít v našich srdcích i vzpomínkách.

Moravcová Marie

Po Koněvovi vadí už i pomník Aloise Jiráska

Vedení města ve vší tajnosti chystá bezprecedentní přesun pomníku Aloise Jiráska na Jiráskově náměstí:

Pomník ALOISE JIRÁSKA je kulturní památkou České republiky evidovanou v Ústředním seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem: 40078/1-1210.

„.....ALOIS JIRÁSEK, i přes brutální zneužití komunistickým režimem, kterému se již nemohl bránit, stále patří mezi natolik všeobecně známé osobnosti českého umění a historie (nezapomeňme na jeho odvážný a zásadní postoj v době první světové války, který vybudil domácí veřejnost z letargie způsobené vyčerpávajícími lety války a významně přispěl ke vzniku Československa), že si zaslouží, abychom o jeho odkaz a památku na něj řádně pečovali. Socha, odhalená roku 1960 (autorem sochy je Karel

Pokorný, pískovcový podstavec pomníku navrhl architekt Jaroslav Fragner), je kulturní památka ČR.

Aby se Jiráskovo náměstí, které je v neutěšeném stavu, dalo do pořádku (což má být důvodem přesunu), tak by naprosto stačilo, kdyby byl pomník a jeho okolí na současném umístění lépe chráněn a udržován - řešení, jak místu pomoci, by se mělo hledat na současném půdorysu.

To by měla být ona výzva, jak prostor zlepšit - neopravená fontána, chybně vyřešené a neudržované parkové plochy apod. Současní architekti by jistě byli schopni náměstí odpovídajícím způsobem upravit a zabezpečit, aniž by vznikla nutnost odsouvat Jiráskovu sochu do pozadí. To je přece primární úkol při správě města - ochránit jej, udržovat jej, rozvíjet jej, ale se zachováním jeho historické tváře...!“

ZDROJ: citace: - Aleš Kadeřábek

ČTĚTE!!! <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Petice-Protest-proti-premisteni-Jiraskovy-sochy-na-Jiraskove-namesti-v-Praze-665805>

Současné umístění, které je v souladu s původním záměrem tvůrců, je na náměstí dominantní, což bylo záměrem tvůrců. Vyjádřili tím úctu k odkazu Aloise Jiráska. Plánovaný přesun pomníku k domu, ve kterém Alois Jirásek žil a zemřel, by pomník výrazně upozadil, a to do té míry, že by již pomník **nebyl** dominantou náměstí, ale stál by na nevýrazném, snadno přehlédnutelném místě. **Národní památkový ústav přemístění jednoznačně odmít!** S přesunem nesouhlasí ani pan Benjamin Fragner (syn jednoho z autorů pomníku),

neboť je v rozporu se záměrem tvůrců! o smrti spisovatele pečovala o jeho památku **Společnost Aloise Jiráska**, založená roku 1930. Nejprve zřídila Jiráskovo muzeum v bytě na rohu Resslovy ulice, kde Jirásek žil, a roku 1933 zde umístila žulovou pamětní desku s nápisem: *V tomto domě žil a zemřel Alois Jirásek 1903–1930. Zasadila Společnost Al. Jiráska.* Společnost se také zasloužila o pojmenování náměstí, mostu přes Vltavu a přejmenování reálného gymnázia v Resslově ulici 10/308 na *Jiráskovo gymnasium* (označení a prvorepublikový státní znak nad vchodem zůstaly, škola byla po roce 1948 změněna na základní, v ředitelně do roku 1990 visela podobizna celé postavy Aloise Jiráska). Na náměstí byla od roku 1933 parková úprava s věncem lip, uprostřed kašna s fontánou. Teprve roku 1960 zde byl postaven pomník. Bronzovou sochu odlila firma Zukov.

Je to již jen otázkou času (dříve nebo později), kdy se český národ vzpamatuje a vezme do rukou volební lístky! Stručně řečeno: děkujeme, odejděte!

S využitím informací z povolených i-stránek a www....

Oldřich Páleníček

ZPRÁVY SSPE PRAHA

Spolek sběratelů a přátel exlibris, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha 6, Dejvice
Výbor Spolku sběratelů a přátel exlibris
zve členy spolku na řádnou

VOLEBNÍ VALNOU HROMADU,

která se bude konat v **sobotu 26. června 2021**
v prostorách **Nadace pro rozvoj architektury**
a stavebnictví v Praze, Václavské náměstí 833/31.

Časový pořad: prezence **8:00 – 8:30** hodin

Zahájení: **8:30** hodin

Pořad jednání (divadelní sál):

1. Uvítání účastníků předsedou spolku
2. Zahájení a schválení pořadu jednání
3. Volba předsedy valné hromady
4. Volby mandátové, návrhové a volební komise a volba zapisovatele
5. Zpráva předsedy spolku o uplynulém funkční období
6. Zpráva hospodářky
7. Zpráva kontrolní komise
8. Vyhlášení exlibristů za rok 2020
9. Návrh změny stanov SSPE a ekonomické směrnice
10. Volba předsedy a členů výboru
11. Volba předsedy a členů kontrolní komise
12. Návrh rozpočtu a plánu činnosti pro rok 2021
13. Pozvání na sjezd SSPE v Trutnově 2021
14. Volné návrhy a diskuse.
15. Návrh usnesení a hlasování o usnesení
16. Závěr valné hromady a výměna

Účastníci obdrží grafický list od Oldřicha Páleníčka a podklady pro jednání valné hromady.

Po skončení jednání bude pro výměnu do 15:00 otevřen prostorný taneční sál. Pokud se ve stanovenou dobu zahájení nedostaví nadpoloviční počet členů spolku, uskuteční se v souladu se Stanovami SSPE od 9.30h náhradní valná hromada. *Jednání valné hromady se uskuteční v souladu s hygienickými předpisy a protikovidovými opatřeními platnými v době jejího konání.*

Těšíme se na Vaši účast,

předseda SSPE doc. PhDr. Felix ČERNOCH, CSc., a členové výboru
PODKLADY PRO JEDNÁNÍ VH SSPE

Návrhy pro návrhovou komisy

Návrh na zvýšení členských příspěvků

Při poslední debatě se myslím našla shoda

Návrh členských příspěvků od roku 2022

1000,- Kč základní poplatek pro jednotlivce a české instituce

400,- Kč studenti do 26 let a po dosažení věku 80. let.

1300 Kč (50 €) pro individuální zahraniční členy a pro zahraniční instituce (pouze Rakouská národní knihovna)

Úprava stanov SSPE

XIV. Výbor a jeho předseda

1. Výbor je statutárním orgánem spolku.
2. Členem výboru může být pouze člen spolku.
3. V případě rezignace člena výboru během volebního období může být na dobu do příští valné hromady do výboru kooptován nový člen.
4. V případě rezignace předsedy během volebního období řídí výbor a spolek pověřený člen výboru, obvykle místopředseda.
5. Výbor je kolektivním orgánem tvořeným 5 členy výboru, předseda, 1. místopředseda, 2. místopředseda a dva členové.
6. **Výbor se schází obvykle jedenkrát v měsíci.**
7.
8.

Návrh na složení výboru

1. předseda	Miroslav Petřík
2. 1. místopředseda	Mgr. Jakub Pich
3. 2. místopředseda	Mgr. Alois Sassmann
4. pokladní	Ing. Jarmila Špačková
5. plánování	Ing. Marie Moravcová

OHLÉDNUTÍ S VÝHLEDEM

Předně právem ocenit ideový zrod ZHOŘe a jeho emisní periodicitu i přínos našemu hnutí. Nelze zpochybnit, že vedle Knižní značky, Slovníku tvůrců exlibris a Sborník drobné grafiky jakožto zavedené oficiální tiskové platformy SSPE se spontánně prosadil zásluhou svého inspirátora i patrona coby stejně uznávaná tribuna. Rytmicky po léta plněna, pravidelně distribuovaná, ale hlavně se zájmem sledována, vstřebávána, oceňována ...

Poctivá služba Spolku, který letos dovršuje 103. rok své nikdy, nikým a ničím nepřerušené činnosti. Nezabránil mu v tom ani koronavirus. Svou životnost se naučil prosazovat modernějšími a o to razantnějšími prostředky. Atmosféra vzájemné soudržnosti pomohla překonat nástrahy prostředí, jimž se nedalo vyhnout, natož jim zabránit. Nevyhnulo se to tudíž ani editorům, soustředěným kolem redaktorského kruhu (kterak vidno) a tak se vespolek ocitáme snad už v těch tradičně *lepších časech*.

Podarilo se nám vystihnout správný čas pro návrat k normálnímu průběhu Valné hromady, letos dokonce Volební. Povzbuzení sebejistým vklíněním loňského sjezdu v Olomouci do kratičké karanténní pauzy, sejdeme se již 26. června, snad i v plné zbroji. S hrdostí dodávám, že každý ze zúčastněných si mimo jiného odnese v upomínku na tento skoro heroický čin i grafický list, který právě čerpá z odkazu bratří Čapků, jimž jsme zasvětili vlastně celý jubilejní rok. Začínal připomínkou vzniku pojmu ROBOT, jimž čeština obohatila jejich zásluhou světovou řeč. Kulminovat bude 24. až 26. září sjezdem v Trutnově, tedy zrovna v kraji s nimi spojeným. Takže máme kam hledět a k čemu se rovněž přitahovat. Navíc opětovně s jistotami, jichž nás nedokázala zbavit ani tentokráte mimořádně úporná příroda. Skromně si zblahopřejme.

Felix Černoch

a nikoliv jen z pozice předsednictví exlibristům, kde mu stejně končí vymezené mandátní období. Tím si ovšem nemusíme přestat být blízkými.

**POTŘEBUJETE VYTISKNOUT
EXLIBRIS, NOVOROČENKU
NEBO JINOU DROBNOU GRAFIKU?**

Tisky z výšky
(dřevoryty, linoryty, zinkové štočky)
až do formátu A4

VÁM VYTISKNE

Umělecká tiskárna
ART-TISK ŠUMICE
Uherskobrodská 110
687 31 Šumice

Telefon: 723 920 492
ZNAK OBCE ŠUMICE

SVATOŠBOR založen r. 1861
Františkem Palackým

UNIE VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ
ČR - nástupce bývalého ČSVU
Založeno r.1990 -

Redakční uzávěrka příštího čísla
ZHOŘ ART č.2./2021
(duben- květen - červen)
15.červen 2021

Založen v Praze v r.1918

